

Riksdagens protokoll

2004/05:130

Tisdagen den 31 maj

Kl. 11.00 – 12.39

13.30 – 16.02

18.00 – 20.45

Protokoll
2004/05:130

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 25 maj.

2 § Arbetstid vid vägtransporter

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2004/05:TU15
arbetstid vid vägtransporter (prop. 2004/05:132).

Kammaren biföll talmannens förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

3 § Arbetstidsfrågor för flygpersonal m.m.

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2004/05:TU12
Arbetstidsfrågor för flygpersonal m.m. (prop. 2004/05:134).

Kammaren biföll talmannens förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande 2004/05:AU7
Ett utvidgat skydd mot könsdiskriminering (prop. 2004/05:147).

Anf. 1 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Herr talman! Inledningsvis vill jag säga att Moderaterna självfallet står bakom samtliga reservationer som vi har skrivit under, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation nr 1.

Det moderata jämställdhetsidealet är frihet för alla individer. Kvinnors och mäns liv ska inte bestämmas av traditionella könsroller. Ingen ska behöva känna krav på att behöva vara det ena eller det andra utifrån omvärldens förväntningar. Varje individ ska ha rätt att skapa sitt eget livsprojekt. Frihet ger jämställdhet för alla.

Vi anser att jämställdhet utgår från alla människors lika värde och rätt till respekt för sin person, sina val och sina känslor, vilka de än må vara. Det är en fråga om rättvisa. Ingen ska särbehandlas, varken negativt eller positivt på grund av sitt kön eller av andra orsaker.

Med det här som utgångspunkt blir det en klar skiljelinje mellan oss och andra partier i den här kammaren. Vi pratar om individer, om tron på den egna förmågan, om det fria valet och att politiken ska styra allt mindre och människan alltmer till skillnad mot dem som ropar på mer politik, mer regleringar och mer styre. Skillnaden mellan oss är stor. Vi tror på människan mer än på politiken. Politiken är till för människan, inte tvärtom.

Vi moderater vill skapa en tydlig och sammanhållen lagstiftning, en enda lag med förbud mot diskriminering, oavsett om den sker på grund av kön, etnicitet, sexuell läggning eller någon annan grund. Vi föreslår därför att de fyra ombudsmännen som ska bekämpa diskriminering ska slås samman till en enda myndighet. Vi beklagar, herr talman, att regeringen fortsätter att lappa och laga i det system man har i stället för att ta ett ordentligt grepp i detta och se till att skapa ökad effektivitet och lösa olika gränsdragningsproblem.

När det gäller utvidgningen av diskrimineringsförbudet, den föreslagna 9 §, vill vi höja inte bara ett utan fler varnande fingrar i luften. Själva tillämpningen av den riskerar att få konsekvenser som man troligen inte har tänkt sig. Ett sådant exempel är tjejtaxan hos vissa taxibolag. Tjejtaxa, det som gör att det blir billigare för flickor att åka taxi hem på kvällar och minskar risken att de utsätts för brott, kommer att anses diskriminerande och kan alltså inte tillämpas i framtiden. Resultatet blir att 9 § kan komma att försätta kvinnor i en mer otrygg situation än den de har nu. Det är en försämring för kvinnorna. Blev det någon ökad jämställdhet av det? Är det verkligen den effekt som Socialdemokraterna och stödpartierna vill ha?

Herr talman! Uttalanden som att alla män är djur eller allmänna resonemang om att alla män är potentiella våldtäktsmän är förnedrande, inte bara mot en humanistisk människosyn utan också mot alla de män som faktiskt inte förtrycker kvinnor. För elva år sedan var jag med på ett riksmöte som en organisation som nu är väldigt omtalad i medierna hade i min hemkommun. Jag skrev senare om det så här: ”Det fanns ett sådant

raseri, en sådan aggressivitet hos dessa kvinnor gentemot halva Sveriges befolkning som jag överhuvudtaget aldrig tidigare upplevt.”

Här i kammaren kan jag nämna ett enda exempel. Man sade att ”det var sunt och naturligt att som kvinna använda hat i motprocessen mot män”. Efter att ha läst de sånger som styrelsen sjöng om män under festkvällen den gången, ”vi kokar dem” och ”vi bränner dem”, var jag bekymrad och upprörd.

Herr talman! Hat är ingen bra grund att bygga en god framtid på. Det löser inga problem, varken på arbetsmarknaden eller i hemmet. Jämställdhetsarbetet är inget krig som man vinner eller förlorar. Det borde vara ett gemensamt projekt som utmynnar i ett vinna-vinna-läge för alla. I Sverige finns det inga talibaner. Det finns män, och det finns kvinnor. Med gemensamma krafter kan vi tillsammans åstadkomma det som behövs.

För det finns tyvärr fortfarande alldeles för mycket att arbeta med i jämställdhetsarbetet. Män *har* mer makt och inflytande än kvinnor. Löneskillnaden består. Män tjänar mer än kvinnor. Arbetsmarknaden består. Kvinnor finns i offentlig sektor, män i den privata. Chefer är mestadels män, utom i just kommunal tjänst.

Det är också mycket bekymmersamt att konstatera att alldeles för få kvinnor startar företag. Mellan 1998 och 2003 startades det 34 000–38 000 företag varje år. För varje kvinna som startade ett var det två män som startade var sitt.

Herr talman! Det är väl paradoxalt att det finns en så stark motvilja i Sverige mot framväxten av en ny tjänstesektor för sådana uppgifter som tidigare utförts som obetalt och obeskattat arbete av kvinnor, i första hand hemmavarande. Att utveckla just den sektorn borde rimligen ses som en jämställdhetsfråga, särskilt om man anser att det är viktigt att kvinnors ekonomiska makt och inflytande ökar.

Men i det socialdemokratiska Sverige ska kvinnor och män inte få köpa alla former av hushållstjänster. Snickare i hemmet är okej, gärna det. Målare i hemmet är okej, gärna det. Men lika rätt som Socialdemokraterna och stödpartierna tycker att det är att få göra avdrag för manliga hushållstjänster lika fel tycker de att det är med de kvinnliga. Måla fönsterkarmar men inte putsa fönster är socialdemokratisk logik och jämställdhet.

Herr talman! Båda uppgifterna behöver göras oavsett om det är en man eller en kvinna som utför dem. Men Socialdemokraterna gör mannen och hans arbete till norm för vad som ska kunna subventioneras. Hellre blundar man för svartjobb i hemmen än öppnar upp för möjligheten till en ny arbetsmarknad.

Det finns möjlighet till nya arbeten för en del och möjlighet att kunna ta ett ökat ansvar utanför hemmet för andra. Men det säger Socialdemokraterna och stödpartierna nej till. Mannens arbetsuppgift är norm och kan göras avdragsgill. Kvinnans är det inte. Vi moderater beklagar denna inställning och kommer tillsammans med de andra partierna i alliansen vid ett maktskifte 2006 att se till att genomföra avdragsrätt för hushållsnära tjänster och därmed ge ökade möjligheter för många kvinnor.

Anf. 2 TINA ACKETOFT (fp):

Herr talman! För att jag inte ska glömma det börjar jag med att yrka bifall till reservationerna nr 2 och 9 och står naturligtvis bakom alla våra enskilda och gemensamma reservationer.

Det börjar nästan bli en kär tradition att påminna om statsministerns löfte till alla kvinnor på den internationella kvinnodagen 2001 – den dagen då statsministern kommer ihåg att han är feminist. Då lovade han att de osakliga löneskillnaderna inom offentlig och privat sektor skulle vara åtgärdade inom en treårsperiod. Det var 2001. Vi skriver nu 2004.

I går kom det siffror från Finansdepartementet som visar att män i dag tjänar 29 % mer än kvinnor. Kvinnorna i Sverige tjänar nu alltså 71 % av en mans hundra procentiga lön. Det stärker trenden att lönegapet ökar i Sverige – detta världens mest jämställda land. Trots att lönediskriminering har varit förbjudet i lag sedan 1980, och trots statsministerns utlovade nollskillnad i lönerna har vi alltså en uppenbar lönediskriminering kvar.

Regeringen brukar jämföra löneskillnaderna främst med andra länder inom EU för att finna stöd för sin politik. World Economic Forum presenterade i våras en rapport som glädjande nog visade att Sverige och Norden ligger i täten vad gäller jämställdhet. Detta används nu friskt av socialdemokrater för att understryka hur fantastiskt bra vi är på jämställdhet i Sverige.

Herr talman! Missförstå mig inte. Jag är också överlycklig över att vi ligger i topp på den listan. Något annat hade inte varit något annat än en katastrof för ett land som arbetat aktivt med jämställdhetsfrågorna i mer än 100 år.

Sanningen är fortfarande att vi är bäst i en tävling där alla tävlar om jumbopriserna. Dessutom tar rapporten i stort fasta på jämlikhet lika mycket som jämställdhet. När det gäller jämlikhet är vi fortfarande duktiga i Sverige. Utspritt över hela kollektivet kvinnor – det är så regeringen med samarbetspartier vill se oss, som en homogen klump kvinnor – har vi i högre grad inflytande i Sverige. Vi har högre utbildning och god hälsa om man jämför med kvinnorna i till exempel Italien, forna Östtyskland eller Polen. Det är väl självklart. Något annat hade inte varit annat än en skam. Det är ännu hyfsat jämlikt i Sverige för kvinnor. Vi kanske ska säga att för kvinnor födda i Sverige är det fortfarande hyfsat jämlikt.

Vad man inte tittar på från regeringshåll är andelen kvinnor med högre inkomster, andelen kvinnor med eget kapital, andelen kvinnor med chefspositioner. De andelarna är mindre än i andra länder. När det gäller andelen kvinnor i de högre löneskikten hamnar faktiskt Sverige bland de sämsta i EU. Man skulle kunna drista sig att säga att den något mindre löneskillnaden i Sverige i själva verket beror på att lönespridningen är sämre i Sverige. Det är alltså i själva verket svårare för svenska kvinnor att göra lönekarriär i Sverige än det är för utländska kvinnor i sina hemländer.

Om detta och orsakerna bakom siffrorna pratar regeringen naturligtvis inte. Vi i Folkpartiet anser att det är dags att genomföra en ny löneskillnadsutredning för att på nytt kartlägga och analysera löneskillnaderna, osakliga såväl som sakliga – skiljelinjen där är väldigt svår att dra – samt orsakerna och förklaringarna så att vi skulle kunna få en riktig grund för en debatt nästa år.

För att komma till rätta med de egentliga löneskillnaderna och orsakerna bakom dem krävs att man har ett öppet sinne för nya lösningar och att man gör upp med de gamla strukturerna. Socialdemokraterna har makten. Ni skulle kunna göra något åt de här strukturerna. I stället vaktar ni på dem. Hellre än att riva hinder som skulle ge kvinnor möjlighet att styra över sina egna liv ska det lagstiftas om att ge kvinnor börsstyrelseplatser, och det ska skapas nya dyra fluffiga luddiga myndigheter. Det är ett kraftfullt agerande från ett regeringsparti.

Vi vet att en majoritet av arbetsgivarna fortfarande inte följer jämställdhetsplanen. Varför ser ni inte till att facket och JämO fullgör det ansvar som har ålagts dem? Varför får man böter om man kör utan bilbälte men i bästa fall ett påpekande om man kör utan jämställdhetsplan?

Finns det lagar ska de vara ändamålsenliga. De ska följas, och om de inte följs ska det svida – åtminstone i plånboken. Frivilliga lagar kan inte ens betraktas som en politisk viljeyttring från vilken sida de än kommer. JämO måste ha en tydligare roll. Lagens bestämmelse om att JämO i första hand ska försöka få arbetsgivare att följa lagen frivilligt måste slopas. Finns det en lag ska den följas, punkt och slut.

Ett ytterligare tecken på regeringens rutinmässiga hantering av jämställdhetsfrågan är propositionen om det utvidgade skyddet mot diskriminering som vi sannolikt kommer att fatta beslut om här i dag.

Låt mig, för att undvika spekulationer, säga att Folkpartiet välkomnar alla förslag i propositionen utom den som avser 9 § om förbud mot diskriminering. Förslaget som gäller diskriminering gäller varor, tjänster och bostäder och präglas av avsaknad av en genomgående analys av diskrimineringsbegreppet och hur det till exempel förhåller sig till regeln om positiv särbehandling.

Debatten och jämställdhetsarbetet blir lätt absurda när denna lagstiftande församling ägnar sig åt att förbjuda olika taxor för taxi – den så kallade tjejtaxan – eller till och med diskuterar huruvida det kommer att vara lagligt eller inte för hårfrisörskan att ta olika taxa när hon klipper en man och när hon klipper en kvinna. Är det detta vi ska syssla med när vi pratar om jämställdhet?

Man skulle önska att Diskrimineringskommittén hade börjat med att definiera vad de anser att diskriminering är. Diskriminering måste väl rimligtvis handla om att en individ blir negativt särbehandlad i förhållande till vad som är normal behandling, inte om hon blir bättre behandlad av en orsak som vi alla ställer oss bakom, nämligen det ökade våldet mot kvinnor.

Herr talman! Jag hoppas att den senaste tidens belysning av och debatt om sårartsfeministernas tentakler till Regeringskansliet och hur de i mycket har satt agendan för hur det äkta jämställdhetsarbetet ska se ut och bedrivs kommer att leda till något gott. Just nu är det en enda soppa.

Jag är fullständigt övertygad om att det inte är en enskild kvinnas fel eller tillkortakommande som gör att hon i dag tjänar 71 % av männens lön. Det är inte heller alla mäns konspiration och kvinnohat som är orsaken. Det är strukturer och traditioner i samhället som låser oss fast i mönster. Ibland är de så svåra att se att vi tror att vi gör egna fria val fast vi i själva verket är inlåsta i något annat. Förtrycket är strukturellt, men lösningarna måste vara individuella.

Allt som är icke vänsterfeminism utmålas som ett hot mot kvinnor av särartsfeministerna. Sanningen är att hotet faktiskt kommer från dem som inte vill förändra jämställdhetsarbetet, de som vill fortsätta och köra i 80 år till med samma metoder som man har haft och som inte fungerar. Hotet kommer inte från dem som vill riva monopol och strukturer som låser inne kvinnor. Kvinnor behöver inget särskilt skydd. Vi behöver samma möjligheter och rättigheter som män, men inget särskilt skydd.

Anf. 3 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! Dagens debatt om ett utvidgat förbud mot könsdiskriminering bottenar i ett EG-direktiv. Det är ganska vanligt att vi har ett EG-direktiv som driver på Sverige i vissa avseenden, men det är vi som bestämmer utformningen och tolkningen och implementeringen, det vill säga hur vi ska genomföra detta i svensk lagstiftning.

Det är en ganska vanlig ordning. Därför har också riksdagsmajoriteten ett stort ansvar för hur man genomför besluten. Ibland skyller vi på EU, men det handlar mycket om hur vi själva hanterar och genomför de olika besluten.

Jag ska börja med att citera ur Kristdemokraternas principprogram.

”Grunden för jämställdhet mellan kvinnor och män är alla människors lika värde. Kvinnor och män ska ha likvärdiga villkor, både formellt och informellt, för att kunna utveckla sin fulla potential. Jämställdhet är att båda könen får makt över sina liv, makt att forma sitt liv utifrån sina egna önskemål. Det är en viktig uppgift att undanröja traditionella föreställningar, fördomar, strukturer och juridiska hinder som försvårar och förhindrar jämställdhet mellan kvinnor och män.”

Så heter det i Kristdemokraternas principprogram. Här finns inget könskrig. Här finns inget rätt sätt att leva. Här finns rätt att leva det liv man själv vill leva och att vara sann mot sig själv. Detta bör också prägla jämställdhetspolitiken.

Det handlar om värderingar, traditioner och strukturer – visst. Det handlar om hur man uttrycker sig gentemot varandra. Det handlar om könsord i skolan. Det handlar om lönesättning. Det handlar om respekt för hur man väljer att leva.

Jag ska kommentera tre punkter i det här betänkandet och den här diskussionen.

Det första är att vi i vår motion pekar på vikten av respekt för det civila samhället och religionsfriheten när det gäller undantag från diskrimineringsförbudet. Det handlar exempelvis om att Riksförbundet för sexuellt likaberättigande ska kunna anställa homosexuella i sin verksamhet. Det handlar om att Katolska kyrkan, som har en viss teologisk syn på vem som ska vara präst, ska kunna anställa bara män som sådana, likaså imamer som anställs i en moské. Det handlar om kvinnojourerna och liknande saker.

Här fanns en oro eftersom man byter begrepp i lagstiftningen. Efter förtydligande från tjänstemän i Regeringskansliet har vi dock nöjt oss med ett särskilt yttrande i den frågan och anser inte att det är någon materiell skillnad på de nya formuleringarna i lagstiftningen.

Det andra jag vill kommentera är förbudet mot diskriminering vid tillhandahållande av varor och tjänster. Här delar jag mycket av vad Tina Acketoft sagt. Det handlar om 9 §. Samtliga partier inom Allians för

Sverige yrkar avslag på den utformning som paragrafen har fått. Vi skjuter frågan om diskriminering vid tillhandahållande av försäkringstjänster på framtiden, men vi förbjuder taxiföretag att ha tjejtaxa för att öka tryggheten för kvinnor som exempelvis har varit ute och roat sig och vill ta sig hem på ett billigt, snabbt och säkert sätt. Det visar hur sjukt denna paragraf är formulerad.

Jag tror att vi lätt drar ett löjets skimmer över jämställdhetspolitiken om vi inte ger oss på försäkringstjänster när vi vet att kvinnor får betala högre premier för att kunna försäkra sig för en dräglig ålderdom medan vi exempelvis förbjuder skilda åldersgränser på krogen för män och kvinnor eller tjejtaxa i taxi.

9 § är en dåligt formulerad paragraf som inte uppfyller de krav vi anser ska gälla. Den löser inte de verkliga problemen utan ger sig i stället på detaljer i vardagslivet som de flesta av oss inte upplever som det stora problemet.

Jag skulle också vilja kommentera den diskussion vi haft i utskottet kring formuleringarna i betänkandet om könsmaktsordning. Det finns en formulering i betänkandet som majoriteten har envisats med att ha kvar, nämligen att det fortsatta arbetet nu ska ”ta sin utgångspunkt i den rådande könsmaktsordningen som innebär att kvinnor som grupp är underordnade och män som grupp är överordnade”. Vi försökte få till en mjukare formulering som inte var lika kategorisk, men det avvisades av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet – därav reservation 5 från vår sida.

Det här är en ensidig formulering. Inte minst med tanke på den debatt som har förts efter Dokument inifrån tror jag att detta är ett farligt synsätt då det visar på att det bara finns ett enda perspektiv att analysera jämställdhetsfrågorna utifrån. Det är att göra radikalfeminismen till statsideologi, och det tror jag vore farligt och felaktigt. Är analysen felaktig leds nämligen också slutsatserna lätt fel. Det blir grupp mot grupp. Det personliga ansvarstagandet urholkas. Vad jag själv gör, vilka attityder jag själv har och vilka handlingar jag gör i vardagen blir inte lika viktigt – det är strukturerna som blir viktiga och som fokuseringen riktas mot.

Vi vet exempelvis att Vänsterpartiet pratar om att man har ett klass- och könsperspektiv. Det är en klass- och könskamp man bedriver. Det är ett marxistiskt betraktelsesätt: Det finns någonting ovanför människorna som styr våra beteenden, och vi själva reduceras till någonting som inordnas i någonting stort som man inte riktigt kan påverka.

Jag tror att detta är ett farligt synsätt eftersom det tar bort just det personliga ansvaret. Jag tror att mycket av bristen på jämställdhet i vårt samhälle handlar just om hur jag och andra betar oss i vardagen. Det är detta vi måste angripa: Vilka värderingar bär vi inom oss? Hur betar vi oss på skolgården, i arbetslivet, när vi sätter löner och när vi utformar arbetsformer inom exempelvis politiken?

Med denna typ av formuleringar glömmer vi också de verkliga problemen. Jag läste häromdagen en artikel på Dagens Nyheters debattsida av Kommunalarbetareförbundets ordförande Ylva Thörn: ”Vården är Sveriges sjukaste arbetsplats.” Inom vården arbetar ju en stor andel kvinnor.

Ylva Thörn, som är aktiv socialdemokrat, skriver: ”Tillväxten har nu varit stark i tio år. Trots det är antalet sysselsatta drygt 200 000 färre än

före 90-talskrisen. Den fast anställda arbetarstyrkan har minskat med en fjärdedel, cirka 450 000 personer. Samtidigt har de tillfälliga anställningarna ökat.”

Hon skriver vidare: ”Vårdtyngden har alltså ökat markant.” Hon berättar att långtidssjukfrånvaron enligt en rapport är ”cirka tre gånger större för Kommunals kvinnliga medlemmar än för samtliga anställda på arbetsmarknaden”.

Detta är en oerhört dystert beskrivning av situationen inom vården, där oerhört många kvinnor arbetar.

Är det då könsmaktsordningen som är problemet? Det är socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister som haft makten under de här tio åren – vänsterpartister och miljöpartister några år mindre. Under denna tioårsperiod har ni styrt, och ni har det här synsättet. Vi har fått fler kvinnliga fackföreningsledare under de här tio åren än någonsin tidigare. Vi har en mer jämställd riksdag. Vi har mer jämställda kommunala församlingar och landstingsförsamlingar. Vi har en mer jämställd regering sett till antalet kvinnor kontra män. Feminismen har fått en allt starkare ställning i vårt samhälle. Ändå är vården Sveriges sjukaste arbetsplats!

Är verkligen könsmaktsordningen den enda förklaringen? Eller är det fel värderingar och fel politik som är problemet?

Visst finns det strukturer och attityder som är problematiska, inte minst i den här sektorn. Men det finns också en dålig analys, fel värderingar och en felaktig politik, och den har socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister ansvar för. Att lösa de här problemen är praktisk jämställhetspolitik. Att däremot göra radikalfeminism till statsideologi leder som sagt både till fel analys och till fel politik.

Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 5. I övrigt står Kristdemokraterna självklart bakom samtliga sina reservationer.

Anf. 4 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Herr talman! År 2004 anmäldes 22 700 fall av misshandel där män misshandlade kvinnor. Det är 62 kvinnor om dagen som anmäler misshandel. Trots att det fortfarande är mycket skambelagt, trots att kvinnan vet att hon riskerar att inte bli trodd, att bli ifrågasatt och att det hela kanske slutar med att det är hon själv som är orsaken till misshandeln, anmäler 62 kvinnor om dagen misshandel.

Brottsförebyggande rådet räknar med ett stort mörkertal. Man säger att detta är toppen av ett isberg och räknar med att ungefär vart femte fall anmäls.

Med jämna mellanrum får vi dessa rapporter. Vi läser i tidningarna om enskilda händelser, om våldtäkter och om misshandel. Vi får rapporter med dessa gigantiska siffror, och ingen blir förvånad. Det är de här föreställningarna vi har om manligt och kvinnligt. Rapporterna och siffrorna blir som höstlöv som virvlar till och lägger sig ned, och så är det tyst. De väcker inga folkliga protester. Trots att omfattningen är så uppenbart stor och det handlar om ett samhällsproblem diskuteras frågan nästan inte.

Så kommer då två tv-program som visar extrema uppfattningar inom föreningen Roks, men som också är tendentiöst och osakligt vinklade. Det finns olika inslag i programmen. De här extrema uppfattningarna

handlar om att man säger att män är djur. Jag tror till och med att man sade att män är maskiner. De allra flesta som hör det tänker ju att det här är en udda uppfattning och självklart inte många som står för. Så är det också. Det är en extrem och udda uppfattning.

Men då blir det uppmärksamhet. Då blir det debatt i tv, och det blir en stor fråga. Man ger sig på kvinnojourerna i allmänhet. Man ifrågasätter politiken. Man ifrågasätter forskningen. Man ifrågasätter teorierna som ligger bakom både FN:s arbete och den svenska jämställdhetspolitiken.

Det man tycker sig leda i bevis är att orsaken till allt det här är begreppet könsmaktsordning. Könsmaktsordning handlar om att man menar att det finns en ordning mellan könen som har med makt att göra och att kvinnor som grupp är underordnade män som grupp. Det paradoxala är att när debatten tar den här vändningen är det just uttryck för att vi har en könsmaktsordning, därför att det är männens perspektiv. Det är männens tolkningsföreträdare.

Om man i stället vände på det och skulle dra en slutsats av de här programmen utifrån den faktiska kunskap som finns om mäns våld mot kvinnor och att kvinnors erfarenhet skulle få komma till uttryck skulle man ju komma till slutsatsen: Tänk att det finns kvinnor som arbetar i kvinnojourer som möter en verklighet där män agerar på ett sådant sätt att dessa kvinnor tappat perspektivet, att de uppfattar att alla män är potentiella våldtäktsmän och potentiella misshandlare. Det är väl det som är upprörande. Men återigen är det kvinnorna som är problemet.

Från Vänsterpartiets sida skulle vi vilja se en politisk reaktion där vi markerar mot extrema åsikter men i grunden står upp för kvinnojourerna och tjejjourerna och deras verksamhet. Tusentals kvinnor i det här landet är beroende av kvinnojourerna och tjejjourerna som gör ett mycket bra arbetet, ett ovärderligt arbete. De behöver inte mindre resurser, de behöver mer resurser.

Någonting som det här programmet har fört med sig är ju att fasaden hos de borgerliga partierna spruckit. Två tv-program och man lägger sig platt. Inget av de borgerliga partierna står upp för den maktanalys som svensk jämställdhetspolitik bygger på och som FN:s jämställdhetspolitik bygger på. Det man säger är att maktperspektivet och att det finns en strukturell ordning mellan könen inte är utgångspunkten i diskrimineringsarbetet.

Jag var inne och tittade på partiernas hemsidor. Det var ganska intressant. Jag sökte på ordet "underordning". Alla partier gav träffar utom Moderaterna. Klickar man in på Moderaternas hemsida och väljer "underordning" får man svaret: Sökfrågan kan vara felstavad. Menade du "undervisning"?

Går man in och tittar på Moderaternas hemsida ser man i och för sig att de pratar om ett genussystem, men det finns inget maktperspektiv där. Man säger också att de orättvisor som finns mellan kvinnor och män vill man inte påverka genom politiska åtgärder, därför har man alltså ingen politik för jämställdhet.

Hos Kristdemokraterna hittade jag två motioner. En motion talar om att många kvinnor även i vårt land upplever ett kvinnohat som kvinnor i tidigare generationer inte har kommit i närheten av. Man pratar om förnedring av kvinnor genom porrindustri, misshandel och våldtäkter.

Flickor och kvinnor diskrimineras i utbildning och yrkesliv på grund av kvinnors underordning och mäns överordning.

Jag hittade en annan motion där man också gör den här strukturella analysen och inte alls lägger det på individnivå utan säger att det kommer att ta flera generationer att förändra de situationer av kvinnlig underordning som gör fortsatt förtryck möjligt.

Nu backar Kristdemokraterna. Nu ska man inte prata om över- och underordning. Med den analys som Stefan Attefall gjorde är det här radikalfeminism. Har ni varit radikalfeminister? Du måste ju vara konsekvent. Om du anklagar andra måste ni ju titta på er själva. Jag menar att ni har hamnat fullständigt fel.

Folkpartiet ska ha landsmöte till hösten. Där slår man fast liberalernas långa och stolta tradition på jämställdhetsområdet, med rötter bland annat i John Stuart Mills och Harriet Taylors analys av kvinnors strukturella underordning, att vara liberal innebär att eliminera kvinnors strukturella underordning. Men nu är inte det perspektivet i jämställdhetsarbetet, och då blir ju frågan: Vilka perspektiv är det då Folkpartiet vill ersätta könsmaktsordningen med? Vilka diskrimineringsfrågor är det Folkpartiet menar inte innehåller något maktperspektiv? Innehåller inte mäns våld mot kvinnor en könsmaktsordning? Innehåller inte det en strukturell maktobalans?

Jag tycker inte att resonemanget håller. Det finns anledning att fortsätta den här debatten. Som jag sade har jämställdhetsfasaden krackelerat, och det fanns inte särskilt mycket där bakom. Det behövdes inte så mycket heller för att spräcka den.

Sammanfattningsvis yrkar jag bifall till reservation 7 när det gäller jämställdhetspolitiken.

När det gäller propositionen, som vi också behandlar, tycker vi att det är en förbättring och en anpassning av de andra diskrimineringsgrunderna. Vi bedömer inte att det blir några problem med 9 §, som flera har tagit upp här, eftersom till exempel tjejtaxi är möjligt att ha i samma stund man kan visa att detta är ett skydd för tjejer att ta sig hem, att det inte är ett kommersiellt intresse eller att det är tryggare att åka tunnelbana än taxi, vilket det kanske är i vissa fall. Jag vet inte. Det händer övergrepp också i taxibilar.

I övrigt har vi fört diskussionen om diskrimineringslagstiftningen väldigt många gånger. Jag behöver inte upprepa vår ståndpunkt, annat än att vi står bakom betänkandet i övrigt. Precis som de andra partierna ser vi fram emot Diskrimineringskommitténs förslag, som ska leda till att vi kan anta en lagstiftning som håller på längre sikt.

Anf. 5 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Herr talman! Det är riktigt att Kristdemokraterna tror att det finns strukturer som gör att kvinnor kommer sämre ut i arbetslivet. Vi har lönesättningen exempelvis. Det finns sådana strukturer.

Det vi invänder mot och försökte åstadkomma i diskussionerna i utskottet var inte den kategoriska formulering som nu finns i betänkandet utan en mjukare formulering. Det vägrade ni att ställa upp på. Då kan man tolka det som att ni anser att det bara finns en enda utgångspunkt för jämställdheten och det är grupptänkandet, könsmaktsordningen.

Det leder tokigt, det visar Dokument inifrån-programmen. Exempelvis försöker man inte ens att tillsammans med andra åtgärder använda sig av metoder som är framgångsrika i andra länder för att behandla de män som misshandlar kvinnor. Man väljer bort vissa åtgärder därför att de inte passar in i mönstret.

Jag tror också att faran med den här typen av program – som väcker en debatt som kan vara positiv i många stycken men där det också finns en risk att man drar alla tjejjourer över en kam – är att man på något sätt tar ett steg tillbaka i den sunda jämställdhetskamp som jag gärna bidrar till.

Men vi kanske ibland ska lämna den här teoretiska överbyggnaden och ställa oss den raka frågan: Hur kommer det sig att vården är Sveriges sjukaste arbetsplats med Camilla Sköld Jansson som en av de ansvariga politikerna? Tror man att det bara finns strukturer, någonting där uppe, blir man inte längre personligt ansvarig. Men Camilla Sköld Jansson är faktiskt personligt ansvarig för att stötta en politik som leder till att vården är Sveriges sjukaste arbetsplats, där en massa kvinnor faktiskt lider av den politik som du och dina partivänner och regeringskolleger för.

Anf. 6 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Först och främst har könsmaktsordningsbegreppet och synen på behandlingen av män som utför våld ingenting med varandra att göra. Det finns inget samband däremellan. Självklart ska män som utför våld liksom andra som utför kriminella handlingar ha behandling. Självklart.

Sedan har Kristdemokraterna inte alls mjukat upp skrivningarna. Ni har ryckt undan maktperspektivet. Ni har ryckt undan över- och underordningen. I konsekvens av det får ni se över era gamla motioner. De stämmer inte med det ni säger i er reservation. Jag vill återigen säga: Det kommer två tv-program, och då visar Kristdemokraterna i sin prydno var de står i de här frågorna.

Kommunals kvinnor är en mycket utsatt grupp. Det har att göra med att det finns diskriminerande strukturer på arbetsmarknaden som handlar om kön men också om klass. Det gör att kvinnor i LO-kollektivet är de som har de allra mest bekymmersamma situationerna. Lösningen på det är motsatsen till det Kristdemokraterna vill. Lösningen på det Ylva Thörn tar upp i sin debattartikel och de problem som presenteras där är att vi måste öka anslagen till kommuner och landsting. Det vill inte Kristdemokraterna. Vi måste förstärka arbetsrätten. Det vill inte Kristdemokraterna. Vi behöver införa en arbetstidsförkortning. Det vill inte Kristdemokraterna.

Anf. 7 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Herr talman! Kristdemokraterna har under hela 1990-talet och 2000-talet anslagit mer pengar i sitt budgetförslag till kommuner och landsting än vad regeringen har gjort och än vad den konstellation som Camilla Sköld Jansson stöttar har gjort. Varför? Jo, därför det är ett av problemen. Vården och omsorgen har fått ta en oproportionerligt stor del av saneringen av statsfinanserna medan man inte har vågat röra exempelvis bidragssystemen. De har svällt enormt under den här tiden. De har varit som en gökunge som gröpt ur resurserna för just de kvinnor som jobbar

inom vården, äldreomsorgen och på andra områden i den offentliga sektorn.

Det handlar också om att vi bara har monopolarbetsgivare. Vi har bara ett fåtal arbetsgivare förutom kommuner och landsting. Det gör att det finns lite att välja på. Man kan inte gå till en annan arbetsgivare som har bättre arbetsmiljö och bättre arbetsförhållanden. Jag vet själv exempel på där kommuner och landsting på vissa orter kommer överens om att inte konkurrera med varandra om lönerna för undersköterskor och sjuksköterskor för att ingen av dem vinner på det. Det är monoopolet som styr dessa kvinnors lönesättning. Det är strukturer som slår brutalt mot dessa kvinnor.

Kristdemokraterna vill gärna medverka till en uppvärdering av vården och omsorgen. Vi trodde att också Vänsterpartiet ville det. Men facit är att de inte har fått den förbättring som ni har snackat om i ord.

Det är problemet. När man bara talar om strukturer – jag säger *bara* talar om strukturer, notera vad jag säger – frikopplas det personliga ansvaret. I politiken har varje politiker ett personligt ansvar – och det har även Camilla Sköld Jansson – för att vården är Sveriges sjukaste arbetsplats.

Anf. 8 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! De borgerliga partierna älskar att föra fram påståendena att offentliga arbetsgivare är sämre än privata arbetsgivare. Så är det inte. Vi är tillbaka till bristerna i Kristdemokraternas analys när det gäller jämställdhetspolitik och män och kvinnor.

Kvinnor diskrimineras för att de är kvinnor. De diskrimineras om de ingår i Kommunalarbetareförbundet, och de diskrimineras om de tillhör Handels eller Hotell och Restaurang. Kvinnor diskrimineras på både offentlig och privat marknad. Därför är det strukturellt.

Vilka är de största orsakerna till att kvinnor har lägre livsinkomst än män? Den största orsaken är det ojämna uttaget av föräldraledigheten. Kristdemokraterna vill inte ha någon individuell föräldraförsäkring. Det andra stora skälet är att kvinnor arbetar deltid. Därför behöver vi lagstifta om rätten till heltid. Det vill inte Kristdemokraterna.

Däremot vill Kristdemokraterna minska bidragssystemen. Gå in och titta i budgetpropositionen i jämställdhetsbilagan! Då ser ni att just transfereringssystemet, bidragssystemen, gynnar kvinnor. Det är kvinnor som gynnas av bidragssystemen. Där vill ni skära.

Ni har ingen jämställdhetspolitik. I dag har ni också visat att ni inte har någon jämställdhetsanalys som håller.

Anf. 9 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag förstår att Camilla Sköld Jansson är desperat och försöker att slå på alliansens partier så gott hon kan. Genom att försöka misskreditera vår syn på kvinnojourer tror jag att Camilla Sköld Jansson gör ett självmål.

Jag skulle rekommendera Camilla Sköld Jansson att läsa förra veckans uttalande från Q-sam. Det består av kvinnor från samtliga partier här i riksdagen. Det talar om just hur viktiga vi samtliga tycker att kvinnojourer och deras verksamhet är. Dessutom kanske det kunde vara intres-

sant att se vad det är för kvinnor som är aktiva och arbetar inom kvinnojourerna.

Herr talman! För mig var det trist att behöva se dessa tv-program. Men det var inget nytt. Som jag sade var det elva år sedan jag hörde de ord som jag läste upp i talarstolen förut. Anser Camilla Sköld Jansson att kvinnor ska sjunga sånger om män med texter om att de ska kokas i en gryta, eller texter som säger: Vi ska bränna dem? Är det så man bygger det goda och jämlika samhället tillsammans?

Anf. 10 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Jag har redan vid flera tillfällen sagt att vi måste markera mot extrema åsikter. Det tror jag att Magdalena Andersson har hört.

Vi är båda upprörda över dessa uttalanden där man jämför med djur och maskiner. Men jag har inte hört att Magdalena Andersson i den här debatten har sagt sig vara upprörd över hur många kvinnor som de facto misshandlas och de facto mördas i detta land.

Vilken slutsats drar Moderaterna och Magdalena Andersson av att det finns kvinnor som uttalar dessa extrema åsikter? Är det fel på kvinnorna? Ska skulden ligga på dem? Eller är det så att vi ska uppröras över att de har sådana erfarenheter att de har tappat referensramarna?

Anf. 11 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Min slutats är att det behövs kvinnojourer. Det är tråkigt att behöva konstatera det. De som finns fungerar ofta väldigt väl och är helt nödvändiga. Men hat är ingen grund att bygga en gemensam framtid på. Det löser inga problem, precis som jag sade tidigare.

Vi har problem på arbetsmarknaden. Vi har problem i hemmen. Vi löser inte de problemen genom att ställa oss mot varandra som grupp mot grupp eller genom att föra ett gerillakrig mot varandra. Det är mycket bättre att försöka få en vinna-vinna-situation där alla kommer ut och känner: Det här gjorde vi gemensamt någonting bra av.

Det jag saknar är att Camilla Sköld Jansson vill ge kvinnor möjlighet att arbeta utanför hemmet på ett helt annat sätt och ge kvinnor möjlighet att ta ansvarsfulla jobb och chefsarbeten genom att de får chansen att köpa de tjänster som de behöver i hemmet. Det krävs 70 timmar i veckan för att man ska klara av hem, familj och annat. Det krävs också om man ska ha vissa arbeten att man har en chans att få hjälp med hemarbetet. Varför säger Camilla Sköld Jansson nej till detta?

Anf. 12 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! När det gäller att hat inte är ett konstruktivt element till förändring har jag precis samma uppfattning som Magdalena Andersson. Däremot tycker jag fortfarande att det som är upprörande är omfattningen av mäns våld mot kvinnor.

Det stämmer liksom inte riktigt när Moderaterna skriver i sitt program att de vill påverka jämställdheten men inte genom politiska åtgärder. Vad menar ni att stöd till kvinnojourerna är? Är inte det en politisk åtgärd? Eller är det så att ni har ett undantag och har *en* politisk åtgärd för att komma till rätta med detta?

Det var väldigt avslöjande att lyssna till Magdalena Anderssons första anförande där hon talade om avdrag för piggtjänster. Hon gör väldigt klart

att det handlar om kvinnor. Det är kvinnor som ska utföra de arbetsuppgifterna.

Man har ett problem med att man har en ojämlig fördelning av det oavlönade och avlönade arbetet mellan kvinnor och män. Det vill Moderaterna lösa genom att använda skattepengar till en annan kvinna som ska gå in i detta hem och lösa problemet i relationen.

Det är konservativt. Det har också ett väldigt tydligt klassperspektiv. Det såg vi i Finland. Det var det stora flaggskeppet som Almega, Svenskt Näringsliv och också HSB uttalade sig om. De gick ut och sade: Vi ska följa Finlands exempel. Det kommer att skapa 100 000 nya arbeten. Det var inte riktigt så när vi fick facit på bordet.

Anf. 13 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Herr talman! Jag ska lugna Camilla Sköld Jansson med att jag i allra högsta grad delar upprördheten över det våld som män utövar mot kvinnor. Det upprör mig så till den grad att jag får vakta mitt språk så att jag inte använder ord som inte riktigt passar i denna sal. De 16 som mördades och de drygt 22 700 som blev misshandlade – det finns inte ord för det.

Jag kan däremot inte riktigt förstå var Camilla Sköld Jansson har varit de senaste åren när hon säger att detta är siffror som faller likt höstlöv, att det inte diskuteras, debatten förs inte, men på grund av två tv-program börjar debatten helt plötsligt föras. Det tycker jag är mycket märkligt, att Camilla Sköld Jansson inte har deltagit i den här debatten, som vi andra har försökt föra.

Det jag skulle vilja fråga är: Var har Camilla Sköld Jansson varit när vi andra, vi i Folkpartiet, har krävt ett större aktivt deltagande från starten vad gäller bidrag till kvinnojourer, mansjourer, tjej- och killjourer och brottsofferjourer, när vi har efterlyst de ökade insatserna och regeringen i princip bara har låtit detta falla? Det är ju tack vare Miljöpartiet som det faktiskt har kommit ett ökat bidrag de närmaste åren. Det är tack vare Miljöpartiet – inte tack vare Camilla Sköld Jansson, som nu står och är så indignerad. Jag skulle vilja fråga henne varför hon i så fall inte har bidragit till den här ökade insatsen tidigare.

Anf. 14 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Trots alla de här rapporterna om vilka stora tal det är när det gäller mäns våld mot kvinnor har inte frågan föranlett någon debatt i den här kammaren, där parti på parti drar slutsatser. Här har vi det exemplet. Nu drar de fyra borgerliga partierna slutsatser, och ni gör avsteg från den analys som FN gör och som vi har gjort i svensk jämställdhetspolitik.

När det gäller det finansiella ansvaret för kvinnojourerna tackar jag för frågan eftersom jag då kan passa på att säga att det var vi som lyfte den. Vi var de första här i riksdagen som lade motioner runt att staten ska ta ett finansiellt ansvar. Vi jobbar med den frågan när vi sitter vid förhandlingsbordet, och det kommer vi att fortsätta göra.

Jag ställde en fråga till Folkpartiet i mitt första inlägg som handlar om det ni skriver till ert landsmöte, att er uppgift är att eliminera kvinnors strukturella underordning. Vad är det för skillnad mellan strukturell un-

Anf. 15 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Herr talman! Jag sade tidigare att jag välkomnade den debatt som de här tv-programmen ledde till. Hur allmängiltiga, eller riktade eller vad man nu ska kalla dem, de än har varit har de, precis som Camilla Sköld Jansson har sagt, lyft upp debatten. Det är jättebra. Det välkomnar jag. Vad jag äntligen kanske kan skymta är faktiskt att de som tidigare inte var så delaktiga i debatten nu kan se att det finns olika typer. Det finns maktförhållandet. Det finns strukturer som man måste förändra.

Men man kan kanske också se att det inte enbart handlar om det rådande vänsterfeministiska perspektivet, som säger att det alltid är makt och klass som låser in kvinnor och män. Det kanske är så att man skulle våga titta på forskning där det inte redan är förutbestämt vad resultatet ska bli. Så har vi faktiskt erfarenhet av att det har varit hittills. Man skulle då kunna se, som man till exempel har gjort i andra länder, att de män som utövar våld mot kvinnor kanske inte gör det av makt utan för att de behöver behandling.

Om man ändrade sin inställning att hela tiden se det så att män är maktgalna människor kanske man skulle våga drista sig till att faktiskt ge den behandling som de här männen behöver för att inte upprepa sitt beteende så att inte fler kvinnor blir slagna. Men detta är ju den politik som Camilla Sköld Jansson ständigt har satt foten i vägen för. Man får över huvud taget inte lov att lyfta frågan att det kanske inte är fråga om maktgalna män utan om sjuka män som behöver behandling. Därmed inte sagt att det ursäktar deras beteende eller att kvinnor på något sätt ska skuldbeläggas.

Anf. 16 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Det var en lite intressant krok att gå vidare med när Tina Acketoft säger att män slår för att de behöver behandling. Men jag ska inte ta den kroken av *ett* skäl. Det är för att jag respekterar Tina Acketoft när det gäller jämställdhetsfrågor. Vi har haft många debatter. Jag är jättebesviken på att Folkpartiet har den här reservationen. Min personliga analys är att det tyvärr tyder på en maktobalans i Folkpartiet. Jag hoppas att Tina Acketoft är och förblir Folkpartiets taleskvinna när det gäller jämställdhetsfrågor. Det tror jag vore bra både för Folkpartiet och för politiken i övrigt.

Anf. 17 ANDERS LARSSON (c):

Herr talman! Jag vill inleda med att notera att vi i Centerpartiet står bakom samtliga de reservationer som vi har i det här betänkandet men att vi för tids vinnande enbart yrkar bifall till reservationerna nr 2 och nr 3.

Sverige är bäst i världen. Så inleds bakgrundsavsnittet om hur utvecklingen ser ut på jämställdhetsområdet. Trots detta, eller kanske mer med anledning av detta konstaterande, finns det skäl att vara oroad. Finns det en mättnad? Börjar tron på att nå ända fram till ett helt jämställt samhälle avta? Spelar bäst-i-världen-tänket bort kreativitet, engagemang och tydlighet i målet för vårt gemensamma arbete, nämligen jämställdhet?

*Ett utvidgat skydd mot
könsdiskriminering*

I dagens Sverige verkar jämställdhet på papperet vara viktigare än jämställdhet i praktiken. Det innebär att man blundar för att det finns kvinnor som diskrimineras på arbetsplatser och nöjer sig med att kontrollera att jämställdhetsdokumenten är i sin ordning. Vi har en uppenbar tendens att fokusera på dokument och rutiner i stället för på faktiskt arbete och resultat.

Sverige har erkänt en av världens mest kompletta lagstiftningar för jämställdhet mellan kvinna och man. Trots detta känns det inte riktigt genuint, och lagstiftning och tillämpning är långtifrån något under av tydlighet. "Bör", "överväga", "sträva efter" likväl som analyser och utredningar används för att beskriva situationen och vägen. I stället borde ord som "ska" samt tydliga målformuleringar, konkreta exempel, uppföljningar och konsekvenser av att inte följa de gemensamt överenskomna arbetsformerna användas. Centerpartiet vill öka kraften i lagstiftningens tillämpning. Konsekvenserna av diskriminering måste bli tydligare, bland annat genom prövning i allmän domstol, inte som i dag i den partssammansatta arbetsdomstolen.

Det är inte bara lönegapen som har ökat under de senaste tio åren. I en forskarstudie av Antoinette Hetzler, professor i sociologi vid Lunds universitet konstateras att kvinnor är mer sjuka än män i alla typer av yrken. Skälen till detta tros vara att kvinnor diskrimineras på arbetsmarknaden. En liknande studie gjordes för tio år sedan. Skillnaden i sjukskrivningar var då inte alls lika stor. Även kvinnors andel av dem som tar föräldraledighet eller stannar hemma för att vårda sjuka barn ökar. Slutsatsen blir att utvecklingen på vissa områden har gått i stå eller vänder tillbaka åt fel håll. Detta är inte acceptabelt.

Utöver tydligare regler måste vi även tillsammans bestämma oss för att göra upp med århundraden av befästa fördomar och strukturer. Mannen känner sig nöjd när mer tid läggs på de egna barnen än den egna fadern gjorde under ens egna barndagar. Kvinnan, däremot, har att jämföra sig med sin mor och minska ned på engagemanget med barnen och familjen för att delta aktivt och slåss för lika villkor ute på arbetsmarknaden. Detta leder för många till en känsla av otillräcklighet och missnöjdhet. Att arbeta med förhållningssätt och attityder är minst lika viktigt som att arbeta med lagstiftning.

Mans- och kvinnoroller är dessutom befästa i flera funktioner. Försäkringar är inte neutrala mellan man och kvinna. Riskbedömning sker i flera fall utifrån människors kön i stället för efter individ. Det är ett förhållande som, det har vi hört här, ännu inte har hanterats i lagstiftningen. Det får alltså leva vidare. Kvinnors företagande är lägre än mäns. Förutom tradition bedöms detta även ha könsanknutna orsaker byggda på okunskap och olika fördomar om kvinnors förmåga att driva företag. Det är två konkreta exempel på områden som det återstår att ta tag i.

Genom vårt språkbruk befäster vi dessutom dagligen könsordningen som framhäver mannens ledande roll. Begreppet herr talman, fru talman diskuterades på sin tid när det begav sig livligt i denna församling. En tjänsteman kan nuförtiden vara både man och kvinna. Förr i tiden var de män, likväl som nämndemännen. Sjuksyster och sjuksköterska är begrepp som vandrat åt andra hållet. Visst fungerar det, men det beskriver ändå åter gamla tiders syn på det uppdelade samhället mellan män och kvinnor.

Vi kanske skulle fundera en del över språkbruket. Varför inte konsultera våra yngsta ungdomar som med sinnet friare från fördomar och traditioner säkert kan hjälpa till att utveckla vårt språk i syfte att vi i alla fall slutar att i dagligt tal kalla kvinnor för män och män för syster?

Det fortsatta arbetet med att avföra jämställdhetsfrågan mellan man och kvinna såsom definitivt löst kommer inte i mål enbart med lagstiftning. Offentlig verksamhet, myndigheter, offentligt ägda bolag, kommuner och landsting måste fungera som tydliga och goda föredömen. Legitimiteten av de beslut vi fattar här faller om vi själva inte lever som vi lär i vår egen vardag, som politiker eller i de verksamheter vi är satta att förvalta.

Hustrun – vad nu detta ord har för dunkel historisk innebörd – i familjen kom hem häromdagen upprörd och arg. I en diskussion med en arbetsledare om möjligheten att förändra arbetstiden, hon arbetar i vården, undrade den manlige chefen spontant varför hon över huvud taget arbetade. ”Din man tjänar väl tillräckligt så det räcker till er båda.”

Herr talman! Det finns ett ordspråk som säger att det svårt att lära gamla hundar sitta. Ett antal av dem är det säkert inte ens lönt att lägga några lärdomspengar eller energi på. Lagstiftning, tydliga och kännbara konsekvenser får ta hand om dem som har svårt att förstå.

I det långsiktiga förändringsarbetet däremot måste vi lägga ned mer resurser och energi på barn och ungdomar, på föräldraskapet, i förskola och i skolorna för att arbeta med attityder, förhållningssätt och respekt mellan könen. Arbetet kommer att ta tid, men genom insatser där skapas möjligheter att från grunden arbeta bort de diskrimineringar som i dag finns.

Många är otåliga, men med gemensamt, målinriktat och tydligt arbete och i samarbete mellan män och kvinnor är vi i Centerpartiet övertygade om att vi kommer att nå ända fram.

Anf. 18 RONNY OLANDER (s):

Herr talman! Jag yrkar inledningsvis bifall till förslaget i betänkandet och avslag på de motioner och reservationer som lagts i ärendet. Samtidigt vill jag uttrycka ett stort tack till arbetsmarknadsutskottets kansli för ett mycket gediget arbete med betänkandet under tidspress. Tack ska ni ha för det.

I betänkandet behandlas propositionen 2004/05:147 *Ett utvidgat skydd mot könsdiskriminering* och fyra motioner som väckts med anledning av propositionen samt två motioner från allmänna motionstiden som handlar om könsrelaterade åldersgränser. Därutöver behandlas ett stort antal motioner från den allmänna motionstiden hösten 2004 som avser jämställdhetsfrågor.

Propositionen innehåller förslag till ändringar i främst jämställdhetslagen 1991:433 och lagen 2003:307 om förbud mot diskriminering. Förslagen i propositionen innebär att skyddet mot diskriminering som har samband med diskrimineringsgrunden kön stärks så att det i princip kommer i nivå med skyddet mot diskriminering som har samband med diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder och sexuell läggning. Syftet med propositionen är också att stärka jämställdhetssträvandena.

Förutom att stärka skyddet mot diskriminering på grund av kön är syftet med förslaget att genomföra tre EG-direktiv, främst det så kallade likabehandlingsdirektivet, i de delar där förslag läggs fram. Propositionen bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna, och grunden återfinns i vårt 121-punktsprogram.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 2005.

I ärendet finns 20 reservationer och 3 särskilda yttranden.

Herr talman! Diskrimineringskommittén föreslog i sitt delbetänkande SOU 2004:55 att förbudet mot könsdiskriminering skulle omfatta försäkringstjänster. Regeringen för inte fram det förslaget nu. Här bör även nämnas att lagutskottet nyligen behandlat frågan om könsneutrala pensionsförsäkringar och då – liksom vid tidigare tillfällen – uttalat att försäkringspremier bör kunna vara könsneutrala.

Som några av motionärerna anfört agerade Sverige i EU-förhandlingarna med ambitionen att få till stånd ett tydligt diskrimineringsförbud i fråga om försäkringar. I propositionen anges att det är regeringens utgångspunkt att diskriminering i fråga om försäkringstjänster är oacceptabel och att detta gäller oberoende av vad som följer av EG-rättens utformning och minimikraven i det nya EG-direktivet. Utskottet delar den uppfattningen.

Principerna för vad som ska anses vara diskriminering och utformning av ett diskrimineringsförbud som gäller försäkringar bör enligt regeringen analyseras mer än vad som hittills gjorts. En del av den analysen måste ta sin utgångspunkt i att ett avtal om försäkring i det enskilda fallet bygger på en riskbedömning från försäkringsgivarens sida. Det kan enligt regeringen även finnas skäl att närmare belysa förutsättningarna för och eventuella konsekvenser av en händelseutveckling där försäkringsbolagen i Sverige förändrar sina beräkningsgrunder men där motsvarande åtgärder inte samtidigt vidtas i andra medlemsstater inom EU.

Regeringen avser nu att skyndsamt vidta de åtgärder som krävs för att ta fram ett fullgott beredningsunderlag i fråga om införandet av ett förbud mot könsdiskriminerande försäkringar och vilka konsekvenser ett sådant förbud skulle kunna få.

Utskottet anser att detta arbete inte bör föregripas och avstyrker därför motionerna från Kristdemokraterna och Centern.

Moderaterna föreslår att vi ska nöja oss med en provisorisk lagstiftning i avvaktan på mer genomgripande förändringar, till exempel en gemensam diskrimineringslagstiftning.

Något skäl att avvakta genomförandet av EG-direktivet i de fall där förslag nu förs fram är det inte enligt utskottets uppfattning. Förslaget att utvidga skyddet mot diskriminering som har samband med diskrimineringsgrunden kön ligger i linje med vad som tidigare sagts om att skapa ett diskrimineringskydd som är så likartat som möjligt oavsett diskrimineringsgrund.

Folkpartiet menar att den föreslagna utformningen av 9 § skapar oklarheter och att bestämmelsen därför inte bör ändras förrän det finns ett samlat förslag till ny diskrimineringslagstiftning. Lagen om förbud mot diskriminering innehåller i 9 § ett diskrimineringsförbud som gäller vid yrkesmässigt tillhandahållande av varor, tjänster och bostäder.

Regeringen föreslår nu att diskrimineringsförbudet i bestämmelsen utvidgas till att också omfatta diskriminering som har samband med diskrimineringsgrunden kön. Förbudet syftar till att motverka särbehandling mellan kvinnor och män.

Att ett direktiv inte behöver vara genomfört förrän vid ett senare tillfälle är enligt utskottets mening i sig inget skäl att avvakta en lagändring.

Kristdemokraterna tar upp frågan om diskrimineringsförbudets omfattning och ger uttryck för att lagen bör förtydligas så att inte prissättning av typen tjejtaxa i taxinäringen omfattas av lagens förbud.

Undantagsbestämmelsen har getts en generell utformning. Utrymmet för avsteg från likabehandlingsprincipen är begränsat. Skyddat boende för kvinnor och män som utsatts för fysiskt eller psykiskt våld eller annat utnyttjande anges i propositionen som exempel på en företeelse som inte bör omfattas av diskrimineringsförbudet. Enligt regeringen bör rent kommersiella intressen däremot inte omfattas av undantaget, exempelvis tjejtaxi och frisörer.

Kristdemokraterna anser vidare att hänsyn till respekten för den civila gemenskapen och religionens betydelse uttryckligen bör framgå av ordalydelsen i jämställdhetslagen.

Regeringens förslag innebär att undantaget i jämställdhetslagen från förbudet mot direkt diskriminering för ideellt eller annat särskilt intresse upphävs. Undantaget från förbudet ska i stället – vid sidan av lagens gällande undantag för positiv särbehandling – gälla vid beslut om anställning, befordran eller utbildning för befordran om visst kön är nödvändigt på grund av arbetets natur eller det sammanhang där det utförs.

Regeringen anför i propositionen att de situationer där det nuvarande undantaget ska vara tillämpligt och den exemplifiering som finns i äldre förarbeten – även med det förslag som nu läggs fram – i stort sett alltjämt har relevans.

Som ett särskilt fall där en arbetssökandes kön någon gång bör kunna tillmätas betydelse anges i propositionen att arbetsgivaren eller en organisation eller liknande som med hänsyn till verksamhetens ändamål eller speciella förutsättningar bör ges en särskild möjlighet att väga in könsfrågan i ett anställnings-, utbildnings- eller befordringsbeslut. Några exempel då sådana överväganden kan göra sig gällande är enligt propositionen kyrkor och trossamfund eller kvinnoorganisationer såsom Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige.

Utskottet ansluter sig till propositionens bedömningar i denna fråga. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionen från Kristdemokraterna.

Herr talman! Nyligen har det i Näringsdepartementet tagits fram en promemoria (Ds 2005:15) som handlar om förstärkning och förenkling – ändringar i anställningsskyddslagen och föräldraledighetslagen. Där finns förslag om ändringar i dessa lagar. Promemorian har utarbetats av en arbetsgrupp inom departementet. Arbetsgruppen har bearbetat de förslag avseende tidsbegränsade anställningar och förstärkt rätt till föräldraledighet som Arbetslivsinstitutet hösten 2002 lämnade i promemorian *Hållfast arbetsrätt – för ett föränderligt arbetsliv* (Ds 2002:56). Promemorian (Ds 2005:15) remissbehandlas för närvarande.

Utskottet avstyrker motionen från Kristdemokraterna med hänvisning till vad som anförts.

Centerpartiet tar upp frågan om en lika fördelning av de medel som samhället ställer till förfogande via Nutek, Vinnova och Almi för att nya företag ska kunna komma till stånd.

När det gäller Almis långivningsverksamhet uttalas bland annat i det senaste ägardirektivet att bolaget inom finansieringsverksamheten ska sträva efter att ha en jämn könsfördelning mellan kunderna. Nutek och Vinnova sysslar företrädesvis med rådgivning med mera.

Även frågan om riskkapital behandlas i propositionen. Regeringen anför i detta sammanhang att det inte går att bortse från könsmaktsordningen i samhället. Den tar sig uttryck i bland annat att svårigheter att skaffa riskkapital och att få stöd för att utveckla affärsidéer och liknande i praktiken tycks vara särskilt besvärligt för kvinnor.

Regeringen menar därför att lån eller rådgivning i samband med start eller bedrivande av näringsverksamhet som lämnas till kvinnor på mer förmånliga villkor än till män i princip bör vara tillåtet även om lagregeln i sig inte ger ett explicit uttryck för principen om positiv särbehandling.

Utskottet vill peka på att syftet med de nya lagreglerna är att närma sig det övergripande jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter och förutsätter därmed att detta kommer till praktiskt uttryck i styrningen av de statliga bolagen och myndigheterna. Utskottet avstyrker den motionen från Centerpartiet.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag peka på den markering som utskottet gör när det gäller arbetsmarknadens parter inom privat och offentlig sektor och deras ansvar för ett jämställt arbetsliv samt att utskottet förutsätter att regeringen nogta följer utvecklingen inom området.

Anf. 19 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Ronny Olander tog upp promemorian 2005:15 i sitt anförande. Jag vill passa på att erinra om att det nu är fem år sedan en enig riksdag krävde ett förstärkt lagskydd för föräldralediga, men regeringen har ännu inte återkommit i frågan. Detta är synnerligen anmärkningsvärt. Jag tror inte heller att någon ledamot i arbetsmarknadsutskottet kan stå här och säga att det beror på att man har varit så rasande upptagen av andra arbetsmarknadsfrågor. Det är bara att konstatera att i fråga om tillkännagivanden har regeringen ett väldigt rymligt samvete och en väldigt stor skrivbordslåda att lägga dem i. Nog borde Riksrevisionen tipsas om att granska regeringens hanterande av riksdagens tillkännagivanden.

Nu är det bra att detta hanteras i den promemoria som Ronny Olander tar upp. Men min fråga är: Är Ronny Olander nöjd med detta hantlande? Och nästa fråga: När kommer lagförslaget hit till riksdagen? Det är fem år sedan en enig riksdag gjorde detta tillkännagivande.

Anf. 20 RONNY OLANDER (s) replik:

Herr talman! Som Magdalena Andersson och Moderaterna väl känner till tar vissa förslag dessvärre något längre tid. Visst kan man tycka att fem år är en lång tid. Jag har inga andra tankar kring det. Samtidigt är det också viktigt att man ser denna del i ett sammanhang när det gäller hela jämställdhetspolitiken.

Jag har suttit och lyssnat på de olika debattörerna. Camilla Sköld Jansson påpekade mycket riktigt att alliansen sprack på jämställdhets-

grunderna och analysen, det som är en förutsättning för att kunna ta tag i jämställdhetsarbetet och könsmaktordningen.

FN har antagit en kvinnokonvention från CEDAW och även en deklARATION om våld mot kvinnor. Medlemsländerna har enats om att mäns våld mot kvinnor är ett uttryck för ojämlika maktförhållanden mellan kvinnor och män. Dessa maktförhållanden har lett till mäns dominans över och diskriminering av kvinnor samt tvingat in kvinnor i en underordnad ställning. Som våldets grundläggande orsak pekar FN på en könsmaktordning där män är överordnade och kvinnor underordnade.

Jag tog mig friheten att läsa upp dessa rader. Det som ni i alliansen har varit överens om, enligt vad jag har sett i reservationerna, är att den offentliga sektorn ska konkurrensutsättas. Det är ni helt överens om alla fyra.

Anf. 21 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Man kan konstatera att Ronny Olander inte har en aning om när det blir ett förstärkt lagskydd för föräldralediga. Såvitt jag förstår finns det förslag om kompetensutveckling som också ligger och väntar.

Det är roligt att Ronny Olander har noterat att den borgerliga alliansen är överens om att konkurrensutsätta den offentliga sektorn, för det hade jag tänkt att fråga om. Varför är Socialdemokraterna så starka motståndare till ökade möjligheter för kvinnor att få flera arbetsgivare att välja mellan, att starta egna företag inom branscher som de väl känner till, att få en förändring på arbetsmarknaden för att få mer makt, inflytande och ökad jämställdhet? Varför är Ronny Olander och Socialdemokraterna så ängsliga för detta?

Anf. 22 RONNY OLANDER (s) replik:

Herr talman! Vi socialdemokrater är mycket för att både män och kvinnor ska ha möjligheter att starta och driva egna företag. Vi har många åtgärder för att uppmuntra att kvinnor ska ha samma möjligheter som män. Jag sade också i mitt anförande att vi till och med är beredda att gå ett steg längre.

Men ni i alliansen gör ett generalfel, om jag får uttrycka mig så. Ni pratar om att man ska konkurrensutsätta den offentliga sektorn. Vi socialdemokrater är för en stark offentlig sektor. När man ska konkurrensutsätta någonting blir det i slutändan den som bjuder lägst pris som förmodligen får jobbet. När 85–90 % av den kommunala ekonomin består av löner, vad är det då som man ska konkurrera med? Jo, då blir det förmodligen färre anställda i det nya privata företaget. Vi tänker aldrig sälja ut den offentliga sektorn på det sättet och med de förutsättningarna. Vi står upp för en stark offentlig sektor. Likadant är det när man pratar om inläsningseffekter.

Det är andra här som har åberopat andra tidningar, så jag ska också passa på att göra det. Jag läste i Dagens Nyheter om att man i sommar i Norge lockar svenska sjuksköterskor. Då säger Vårdförbundets nya ordförande att de svenska sjuksköterskornas löneutveckling under några år har gjort att det har blivit mindre attraktivt att åka till Norge. Här finns många spännande förutsättningar att bedriva verksamhet i offentlig sektor. Jag vill understryka det.

Anf. 23 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra Ronny Olanders syn på tjänstesektorn. Jag tror att varje människa som jobbar i tjänstesektorn skulle bli något förvånad att höra hur idéfattiga Ronny Olander tycker att människor som jobbar i tjänstesektorn är. Arbetsorganisation, hur man jobbar och hur man utformar sitt arbete betyder ingenting. Det är bara lönen som det handlar om. Det är en mycket märklig syn.

Jag vill ta upp två konkreta frågor med Ronny Olander. Det blev ju en mycket filosofisk diskussion med Camilla Sköld Jansson, och vi kanske kan vara lite praktiska här nu.

Vi på den borgerliga sidan har sagt nej till utformningen av § 9, som handlar om förbud mot diskriminering vid tillhandahållande av varor och tjänster. Vi tycker inte om utformningen och effekten av den paragrafen. Ronny Olander tycker fortsättningsvis att det är bra att kvinnor exempelvis får betala högre försäkringspremier för sina pensionsförsäkringar, medan de blir förbjudna att åka taxi billigare hem på kvällen efter exempelvis en krogrunda. Det är konsekvensen av utformningen av paragrafen. Man silar mygg men sväljer kameler. Är detta en lycklig utformning av den här paragrafen? Det är min första fråga.

Den andra frågan som jag gärna vill ställa är: Vad är det för jämställdhetspolitik att kvinnorna, efter tio år med Socialdemokraterna vid makten, inom vården och omsorgen ska uppleva att vården är Sveriges sjukaste arbetsplats? Det är färre personer som ska göra mer av arbetet, arbetet har blivit tyngre och man upplever att man har litet eller inget inflytande över arbetstempo, fördelning och utformning av arbetet, planering av semester, förläggning av egen arbetstid etcetera, etcetera. Och vi vet att staten styrs av Socialdemokraterna, att de flesta landsting styrs av Socialdemokraterna, att de flesta kommuner styrs av Socialdemokraterna, och har gjort så under lång tid. Effekten efter tio år med Socialdemokraterna vid makten är att vården är Sveriges sjukaste arbetsplats. Är det en praktisk jämställdhetspolitik som Ronny Olander är stolt över?

Anf. 24 RONNY OLANDER (s) replik:

Herr talman! Vad gäller den första frågan om försäkringspremier åberopar jag vad regeringen har sagt, och som utskottet har ställt sig bakom, att detta behöver ses över noga, att det behövs ett riktigt genomarbetat förslag och att regeringen återkommer skyndsamt.

Vad gäller den sjukaste arbetsplatsen, som Stefan Attefall tar upp, lyssnade jag på inlägget tidigare som handlade om att vi inte ville röra bidrag och annat. Jag kom hit till riksdagen 1994 efter det att din regering, den nuvarande alliansen, hade lämnat efter sig alltifrån 500-procentig ränta till dubblering av statsskulder och så vidare. I saneringen skar vi i bidragssystemen och i transfereringssystemen därför att vi prioriterade verksamheten. Det är förunderligt egentligen att Stefan Attefall tog upp det här för då fick jag möjlighet att säga det här. När vi har sagt det under åren har ni bara sagt att det där tillhör det gamla, att det tillhör det förgångna och att nu ska vi se framåt. Jovisst, det ska vi också göra. Men skillnaden är att ekonomin måste vara i ordning. Det måste vara ordning och reda i statens finanser. Först då kan man utveckla verksamheter, och det har vi gjort. Förra året satsade vi i storleksordningen 35

miljarder för att ge kommun- och landstingsfolket möjlighet att ta sitt ansvar.

I går bad jag faktiskt riksdagens utredningstjänst att ta fram uppgifter, för jag visste att den här frågan skulle komma. Av Sveriges 290 kommuner styr Vänstern och Socialdemokraterna i 37 %. I 99 av 290 kommuner styr alliansen, alltså 34 %. Ni kan inte stå här med trovärdighet och gång efter gång avsäga er ansvaret och säga att det är Socialdemokraterna som styr överallt. Ja, vi tar självfallet vårt ansvar. Vi tar ett stort ansvar, men jag tror inte att väljarna alltid vill ge oss det.

Anf. 25 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Herr talman! Då är vi tillbaka vid 90-talets början, när vi upplevde den största ekonomiska krisen i Sveriges efterkrigshistoria, som vi kan diskutera orsaken till. Jag vill gärna peka på en del saker som hände på 80-talet. Och 1991, valvåren, försvann tusen jobb om dagen när Socialdemokraterna styrde. Det är klart att det var problem att hantera.

Socialdemokraterna har alltså lyckats så dåligt på tio år att man inte ens lyckats städa upp. Det är ju vad du säger, Ronny Olander. Ni har misslyckats i tio års tid. Men vem får då ta bördan om man ska göra en sanering av statsfinanserna? Jo, det fick kvinnorna i vården och omsorgen göra. Det var inte bara de direkta nedskärningarna ni höll på med. Ni hade en massa andra indirekta åtgärder som år efter år drog undan skatteunderlaget för kommuner och landsting och gjorde det allt svårare för kommuner och landsting att bedriva en bra vård och omsorg. Och så har ni fört monopolpolitik, infört stopplagar och liknande saker.

Jag gjorde själv en undersökning när de borgerliga styrde här i Stockholm under förra mandatperioden. Jag jämförde Stockholms stad med Göteborg, Malmö och Uppsala, allihop socialdemokratiskt styrda. Stockholm satsade mest per person över 65 år på äldreomsorg, hade högsta ambitionen när det gällde förskolan och liknande saker. Det var i det borgerligt styrda Stockholm. Göteborg, Malmö och Uppsala låg långt efter. Göteborg slog Stockholm i ett enda avseende, och det var stödet till gymnasieskolan per elev. Det beror säkerligen mycket på att det finns fler praktiska yrkesutbildningar i Göteborg. Det var åtminstone den förklaring som vi fick.

Men efter tio år med Socialdemokraterna vid makten och som dominerande aktör är vården Sveriges sjukaste arbetsplats. Det är den konkreta jämställdhetspolitiken som vi borde prata om. Det är den effekten som Ronny Olander har skapat med sin politik, som Ronny Olander måste ta personligt ansvar för som ledamot i Sveriges Riksdag och inte skylla på regeringen eller på några borgerliga politiker i någon enstaka kommun någonstans.

Det som är det intressanta är att när man pratar praktisk jämställdhetspolitik kommer Socialdemokraterna till korta.

Anf. 26 RONNY OLANDER (s) replik:

Herr talman! En av grunderna för att utveckla ett välfärdssamhälle, för att utveckla kommuner och landsting och även statlig verksamhet, är att man har ekonomin i god ordning, så att man inte lånar sig fram, vilket vi såg för tio år sedan, som du själv nämnde.

Jag vill också säga att just kvinnorna i offentlig sektor eller samtliga Kommunals kvinnor har gjort och gör fantastiska insatser. En del har slitit hårt i 30–35 år och kanske ännu längre, och till sist tar axlar, rygg och knän stryk och tar slut. Så är det. Det är också en av de grupper som blir förtidspensionerade eller får sjukersättning. Det är viktigt att säga. Vi lägger ned mycket jobb här.

Men här har männen också ett stort ansvar för att inte kvinnorna, precis som du vet, ska vara dubbelarbetande. De måste ta sin beskärda del i hemarbetet, kring barnen och familjen, vill jag understryka.

Jag ska använda någon minut för att det faktiskt ska komma med i protokollet att vi ska ha detta som ett underlag plus det här mycket bra betänkandet som innehåller en sammanställning av vad som sker inom jämställdhetsområdet, vad som är gjort och vad som kommer att göras. Här finns 14 olika pågående aktiviteter kring olika utredningar. Jag nämner bara några stycken: Jämt och ständigt, jämställdhetspolitiska utredningar, analys, mål, indikatorer inom alla politikområden, en styrgrupp i Regeringskansliet för jämställdhetsintegrering i statliga verksamheter, jämställdhetsanalyser i utredningsarbete, representation i statliga styrelser och kommittéer, nationella handlingsplaner, diskussioner kring kvinnocentrum och tjejjourer och hur viktiga dessa är, nationella handlingsplaner mot prostitution och människohandel, utvärdering av kvinnofridspropositionen, sexualiseringen av det offentliga rummet, män och jämställdhet.

Här pågår massor av viktiga och angelägna uppgifter. Stefan Attefall och alliansen, var med i det arbetet! Låt oss kanske också på några områden göra det tillsammans.

Anf. 27 ULF HOLM (mp):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande 7 behandlas en proposition om ett utvidgat skydd mot könsdiskriminering, vilket innebär att diskriminering på grund av kön stärks så att det i princip kommer i nivå med andra diskrimineringsgrunder, såsom etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder och sexuell läggning. Ett uttryckligt förbud införs mot diskriminering i form av trakasserier på grund av kön och sexuella trakasserier. Propositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Miljöpartiet och Vänstern. Jag har därför inte lämnat några reservationer utan yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Från Miljöpartiets sida vill jag dock klargöra att vi gärna skulle ha sett att detta förslag också innefattade försäkringstjänsterna. Vi har liksom många andra reagerat på de orättvisor som tycks finnas inom detta område. Vi vill att pensionsförsäkringarna blir könsneutrala – en linje vi har fört i till exempel lagutskottet. Eftersom det inte finns något ordentligt underlag för att fatta beslut om detta i dag finns det inte mycket att göra. Vi kan ha plakatpolitik, som de fyra borgerliga partierna har, men Diskrimineringskommittén måste ta fram ett ordentligt beslutsunderlag innan vi ändrar lagstiftningen på detta område. Jag hade önskat att det fanns ett sådant underlag klart i dag, men så är inte fallet.

I betänkandet tas också upp en rad olika motionsyrkanden från senaste året, och det är uppenbart att jämställdhetsfrågorna engagerar oss ledamöter. Jag hade önskat att ansvarig minister var här i dag, Jens Or-

back, men uppenbarligen hade han annat för sig. Mer uppseendeväckande är kanske att den riksdagsledamot som tydligast engagerat sig i dessa frågor, Gudrun Schyman, och som har tänkt bilda ett parti med feminismen som kärnfråga inte är här i dag och deltar när riksdagen behandlar det årliga jämställdhetsbetänkandet. Man kan bara spekulera, herr talman, i vad detta kan bero på.

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla områden i livet. Det kan tyckas vara en självklarhet, men så är det tyvärr inte i dag. För mig och Miljöpartiet handlar frågan ytterst om rättvisa och demokrati. Trots en lång historia av aktivt jämställdhetsarbete präglas vårt samhälle fortfarande av en könsmaktsordning. Det är mannens perspektiv och värderingar som alltjämt sätter dagordningen och är styrande i samhället. Männerna har makt och tolkningsföreträde. Arbetet måste därför ges en mer feministisk inriktning. Det innebär att vi måste medvetandegöras om att det alltjämt råder en könsmaktsordning, att kvinnor som grupp är underordnade och män som grupp överordnade.

Det är ett faktum att män och kvinnor på grund av könsrollerna i samhället behandlas olika från den dag vi föds. I ett jämställt samhälle ska män och kvinnor i första hand ses som människor och i den mening som vara lika inför varandra. Vi anser att både kvinnor och män tjänar på ökad jämställdhet och att bristen på jämställdhet är ett resultat av den patriarkala struktur som format samhället.

Den mest användbara definitionen av feminism är att feminism är insikten om att patriarkatet är den rådande könsmaktsordningen samt en vilja att förändra detta. I den bemärkelsen, herr talman, har Miljöpartiet alltid varit en del av den feministiska rörelsen.

Den i dag omfattande lagstiftning om jämställdhet som finns i Sverige kan ge sken av att det patriarkala förtrycket är borta. Så är det tyvärr inte. Trots många goda lagar påverkar fortfarande könstillhörigheten våra möjligheter och val och det bemötande vi får i samhället. Arbetsmarknaden är ett bra exempel på detta. Den är fortfarande till stor del segregerad med kvinnor klart överrepresenterade i låglöneyrken.

Det är denna utgångspunkt för arbetet som sätter dagordningen för den handlingsplan som Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern har. Vi har gått igenom område för område, identifierat olika frågor och lagt förslag på vad som behöver göras under den här mandatperioden. Såvitt jag vet har aldrig tidigare en så grundlig genomgång skett av regeringens alla politikområden. En framgångsrik jämställdhetspolitik måste vara integrerad i all politik och forma samhället och människors vardag. Det gäller allt från ekonomisk politik till utbildningspolitik och arbetsmarknadspolitik.

Vi har fem fokusområden för detta arbete:

- representation, att det ska vara jämn fördelning av makt och inflytande,
- lika lön för lika och likvärdigt arbete,
- mäns våld mot kvinnor, prostitution och handel med kvinnor och barn för sexuella ändamål,

- män och jämställdheten samt
- sexualiseringen av det offentliga rummet.

Dessa fem områden är viktiga och sätter dagordningen för den mandatperiod som nu pågår.

Visst finns det mycket kvar att göra inom jämställdhetspolitiken. Jämfört med många andra länder har vi gjort mycket, men vi får absolut inte slå oss till ro och tro att allting är bra. Det är det inte.

Det gäller till exempel varför kvinnors ohälsotal är så mycket högre än mäns. Trots detta är det männen som i första hand får hjälp med rehabilitering.

Det gäller alkoholpolitiken. Vilka effekter har det ökade alkoholintaget på mäns våld? Den ökade alkoholkonsumtionen i Sverige borde därför utredas ur ett jämställdhetsperspektiv.

Det gäller arbetstidsförkortningen. På vilket sätt påverkar den jämställdheten? Jag och Miljöpartiet är helt övertygade om att en kortare arbetstid per dag skulle gynna jämställdheten.

Herr talman! Jag vill samtidigt ta tillfället i akt och faktiskt sammanfatta några av alla de förändringar som Miljöpartiet tillsammans med samarbetspartierna Socialdemokraterna och Vänstern gjort under denna mandatperiod.

- I årets vårproposition har vi tillfört 2 miljoner till JämO för att möjliggöra en utökad tillsyn över arbetsgivare för att motverka lönediskrimineringen.
- I årets vårproposition har vi tillfört 100 miljoner till kvinnojourerna för deras viktiga arbete lokalt, detta på ett initiativ från Miljöpartiet. Miljöpartiets förslag är också att denna fördelning ska ske via Brottsoffermyndigheten.
- En hearing genomfördes i maj 2004 om sexualiseringen av det offentliga rummet. Vi har inom detta område gett 15 olika ideella organisationer 2,5 miljoner kronor i projektpengar i arbetet mot sexualiseringen av det offentliga rummet. Från Miljöpartiets sida är vi vidare positiva till en lagändring mot könsdiskriminerande reklam.
- Vi har lagstiftat om krav på könsfördelning i företagens årsredovisningar.
- Vi har lagstiftat om förbättrat skydd för kvinnor och barn som riskerar att utsättas för våld och sexualbrott.
- Vi lägger inom kort ett förslag om att stärka skyddet för föräldralösa.

Det är några av alla de saker som Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet har gjort hittills under denna mandatperiod.

Det är viktigt för mig och Miljöpartiet att jämställdhetsarbetet förs av både kvinnor och män. Under hela jämställdhetens historia har kampen för jämställdhet mellan könen förts nästan uteslutande av kvinnor. Mäns deltagande i jämställdhetsarbetet har varit undantag snarare än regel. Ofta är det kvinnor som med kraft reagerat mot det tydliga uttryck

för kvinnoförtryck som våldspornografi, sexhandel och kvinnomiss-handel är. Men mäns våld mot kvinnor är inte enbart en kvinnofråga, utan i högsta grad en mansfråga.

De senaste åren har vi män i ökad utsträckning börjat agera mot män som slår. Det är bra. Ökat stöd till behandling av män som slår är nödvändigt för att förebygga våldet.

Herr talman! Det räcker inte att kvinnor diskuterar jämställdhet och könsroller när det är mansrollen och dess schabloner som är kanske det största problemet. Män liksom kvinnor underställs föreskrivna normer om hur de ska bete sig som man respektive kvinna. Därför är det av största vikt att männens roll förändras. En tvärpolitisk utredning bör därför tillsättas för att analysera en ny mansroll och hur det ska föras ut till allmänheten.

I det sammanhanget, herr talman, vill jag påminna om att Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänstern arrangerade en hearing om mäns ansvar för jämställdheten för inte så länge sedan som var en väldigt trevlig tillställning, där ett sjuttio-tal människors tankar fick komma till uttryck och mansrollen diskuterades.

På denna punkt, om männens ansvar för jämställdheten, har jag ett särskilt yttrande men däremot, som sagt, ingen reservation till detta betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.39 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 13.30 då bordläggningsdebatt skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.30.

5 § Bordläggning

Anmälades

Proposition

2004/05:170 Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden

Bordläggningsdebatt

Anf. 28 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag är förstuds väldigt glad att i dag kunna presentera den proposition med förslag till en ny instans- och processordning för utlänningsärenden som regeringen i dag överlämnar till riksdagen. Det här är

Prot. 2004/05:130
31 maj

*Ett utvidgat skydd mot
könsdiskriminering*

Bordläggningsdebatt

en samarbetsproposition. Den är resultatet av ett samarbete mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Med det här överlämnandet till riksdagen tas nu ytterligare ett steg på vägen mot en öppnare och tydligare asylprocess.

Låt mig säga något väldigt kort om innehållet.

Vi föreslår en ny instansordning, det vill säga att Utlänningsnämnden ersätts med domstolsprövning i de allmänna förvaltningsdomstolarna. Överprövning av Migrationsverkets beslut kommer att ske i tre länsrätter, i Stockholm, i Göteborg och i Malmö. Kammarrätten i Stockholm blir tredje och slutlig praxisskapande instans.

Därmed blir det också en ny processordning. Vid ett överklagande kommer den sökande och Migrationsverket att mötas som två parter. Det innebär att den asylsökande tillsammans med sitt ombud får lägga fram alla sina skäl till att han eller hon bör få uppehållstillstånd i Sverige. Migrationsverket å sin sida får då lägga fram alla de skäl till avslag som man har. Det blir därmed ett tvåpartsförfarande och en muntlig förhandling inför domstol.

Den här nya ordningen kommer att ställa betydligt större krav på alla parter. Det kommer att ställas större krav på Migrationsverkets handläggning, men det kommer också att ställas större krav på de asylsökande och deras ombud. I en domstolsprocess blir det viktigt att alla uppgifter kommer fram så tidigt som möjligt och att den sökande kan styrka sin berättelse, sin identitet och varifrån man kommer.

Dessutom föreslår vi en ny utlänningslag. 1989 års lag ersätts med en lag som tydligare skiljer mellan olika grunder för uppehållstillstånd. Den nya lagen sätter skyddsbehovet i fokus. Vi vill därmed markera att asyl handlar om den förföljelse man löper risk att utsättas för i hemlandet, inte om problem som uppstår i Sverige.

Därför utvidgas skyddsbestämmelsen till att också omfatta den som på grund av svåra motsättningar i hemlandet känner välgrundad fruktan för allvarliga övergrepp.

Begreppet humanitära skäl tas bort. Om den som söker asyl inte beviljas uppehållstillstånd av skyddsskäl ska synnerligen ömmande omständigheter kunna ge tillstånd.

I den nya lagen betonas att barns egna asylskäl ska utredas och bedömas individuellt. Även för barn är det skyddsbehovet som ska vara i fokus. Men lagen tydliggör också att de synnerligen ömmande omständigheterna inte behöver vara av samma allvar och tyngd som för en vuxen för att man ska få uppehållstillstånd.

Regeringen förbereder ytterligare förslag för att stärka skyddsbestämmelserna i utlänningslagen. I dag har regeringen fattat beslut om en proposition som kommer att lämnas till riksdagen i morgon om att lagstadga skyddet för tribunalvittnen. Inom kort kommer också ett lagförslag som jämställer förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning med annan förföljelse.

Fru talman! En human flyktingpolitik måste vara tydlig. Den proposition som i dag överlämnas till riksdagen kommer att ge oss en tydligare process. Möjligheten att lämna in nya ansökningar hur många gånger som helst tas bort. Vi sätter därmed punkt för en utdragen process som byggt upp falska förhoppningar och som drivit in människor, både vuxna och barn, i en sjukdomsprocess. I det system som vi har i dag går man

vidare i processen, trots att asylskälen är prövade och avslagna, genom att åberopa nya skäl som oftast är läkarintyg och sedan nya läkarintyg. Konsekvenserna av detta system vet vi alla. Konsekvenserna har blivit allvarligare för var dag som går. Vi får nu en sammanhållen process med en tydlig början och ett tydligt slut, och det är humant.

Vi får samtidigt en lag som klargör att flyktingpolitik handlar om den förföljelse som man riskerar att utsättas för i hemlandet inte om arbete eller tidpunkt för när asylansökan lämnades in utan just om skyddsbehovet. Skydd undan förföljelse är och förblir hjärtat i flyktingpolitiken. Vi föreslår nu en lag som kan ge fler uppehållstillstånd tidigare på grund av skyddsbehov.

Fru talman! Den nya ordningen kommer att innebära att 120 domare ska rekryteras, att 400 jurister ska anställas, att tolkar ska utbildas och rekryteras, att lokaler ska byggas om och att administrativ personal ska komma på plats. Propositionen som lämnas till riksdagen i dag lägger fast ramverket och ger förutsättningar för den nya ordningen, men genomförarna och bärarna av den här reformen är domstolarna och deras personal.

Domstolsverket, de berörda domstolarna, Utlänningsnämnden och den särskilda utredare som regeringen tillsatte i höstas arbetar nu för högtryck för att förbereda den här stora reformen. Det är den största reformen inom det svenska domstolsväsendet på 30 år. Samtliga, också Lagrådet, har varnat för att ett alltför tidigt ikraftträdande kan äventyra reformen och dessutom innebära svåra påfrestningar för domstolarna. Det här har regeringen tagit hänsyn till och föreslår den 31 mars 2006 som datum för ikraftträdandet.

Regeringen har också, som jag har berättat om flera gånger tidigare i den här talarstolen, förberett reformen genom en rad andra åtgärder. För ett och ett halvt år sedan lade regeringen fram ett åtgärdsprogram för att öka öppenheten och muntligheten också i första instans. Vi gav Migrationsverket i uppdrag att se till att asylsökande får större möjligheter att redogöra för sina asylskäl muntligt för dem som ska fatta beslut och att se till att de juridiska ombuden kommer in tidigare i processen.

Uppdraget innebar också att Migrationsverket ska förbättra utredningarna av barns egna asylskäl. Vi sade också att den landinformation som ligger till grund för besluten måste göras tillgänglig och att kvaliteten på tolkar och översättare ska säkerställas.

Det här uppdraget gavs för ett och ett halvt år sedan. Merparten av detta är nu genomfört eller kommer att vara genomfört den dag som reformen träder i kraft.

En svår fråga i beredningen av reformen har varit tillgången på tolkar. Därför tillsatte regeringen i höstas en tolkutredning. Den lämnade en delrapport i början av året med ett antal förslag på hur man på kort tid ska kunna öka antalet tolkar både genom utbildning av nya tolkar och genom vidareutbildning av befintliga tolkar.

Fru talman! Regeringens proposition bygger huvudsakligen på två parlamentariska utredningar. Det är dels den första Nipuutredningen, dels förra årets översynsutredning av de materiella bestämmelserna i utlänningslagen. Den proposition som i dag lämnas är, som jag inledningsvis sade, en samarbetsproposition. I vårbudgeten har också pengar avsatts för genomförandet.

Det vi nu gör är att vi genomför en reform som är möjlig att genomföra och som är fullt ut finansierad. Vi har tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet arbetat under stor tidspress. Vi har också varit väl medvetna om hur angelägen reformen är. Återigen vill jag säga att jag är glad över att kunna presentera reformen. Jag hoppas också på en bred uppgörelse i riksdagen.

Anf. 29 TOBIAS BILLSTRÖM (m):

Fru talman! Sveriges behandling av de asylsökande som under senare år har kommit till vårt land har rönt internationell uppmärksamhet. Det är förvisso inte alltid som den har varit av särskilt smickrande karaktär.

När riksdagen i dag debatterar regeringens förslag om en ny instans- och processordning utgör detta kulmen på en extremt segsliten fråga som har blivit till själva symbolen för den socialdemokratiska asylpolitiken. Enligt vilka premisser ska människor tillåtas att röra sig fritt över Sveriges gränser?

För den som kommer till vårt land med förhoppningen att förverkliga sina stämningars bästa längtan har Sverige i dag bara en väg att erbjuda. Det är en väg som inte är ämnad att tillvarata hans eller hennes möjligheter. De byråkratiska kvarnar som mal i asylärendena mal också både hopp och tro till någonting som närmast kan beskrivas som förtvivlans makadam.

Människor drivs ibland till de mest desperata handlingar. De hamnar i klorna på skrupelfria individer. De berövas sina sista resurser och förlorar ofta såväl tilltron till det svenska samhället som känslan av makt över sina egna liv. De flyttas i vissa fall, som familjen Tahir som vi kunde läsa om i i Östgöta Correspondenten i dag, likt byggklossar i vårt land. Ställda inför utsikten att slutligen avvisas gömmer de sig eller begår i sin förtvivlan gärningar som den som vi i går kunde bevittna i Karlskrona.

Denna ovärdiga hantering av människor har under lång tid upprört många av partierna i den här kammaren. Regeringspartiet har däremot för det mesta förhållit sig passivt. Det går inte att tolka denna passivitet som någonting annat än uttryck för den hållning som ständigt har präglat dess migrationsminister.

Men när nu riksdagen slutligen, efter många års väntan, får ett besked från regeringen om vilken riktning som man önskar staka ut för den fortsatta processen så är det likafullt med blandade känslor som vi tar emot den. Från moderat sida har kravet på en ordning som innefattar ett tvåpartsförhållande med möjligheten till överprövning i domstol hela tiden varit tydligt. Det är i vårt tycke avgörande för att uppfylla kraven på rättssäkerhet. Öppna, motiverade domar och beslut ökar förutsättningarna för att systemen ska ses som tydliga och förutsebara.

Om mannen på gatan får en förbättrad insyn i processen genom of-fentlighet och tillgång till praxis kan detta också leda till en ökad acceptans för utlännings- och medborgarskapsärendena. På dessa punkter är propositionens förslag i linje med våra tidigare framförda idéer.

Men lika viktiga som dessa ställningstaganden från regeringen är, lika oroande är avsaknaden av besked från migrationsminister Barbro Holmberg på andra områden. För det första ställs det stora krav på integriteten hos de domstolar som ska döma i de här fallen. Det kommer att fordras

såväl stora utbildningsinsatser vad gäller den befintliga personalen som rekrytering av nya jurister och nämndemän till de olika instanserna.

Jag har därför två frågor till statsrådet Barbro Holmberg.

För det första: Hur kommer regeringen att säkerställa resurserna till de insatser som jag nyss nämnde och se till att insatserna inte bara blir av kortsiktig och igångsättande karaktär?

För det andra: Hur ämnar regeringen säkerställa rekryteringen av anställda såväl som nämndemän för att bemanna den nya organisationen? Det gäller i all synnerhet i ett perspektiv där vi redan i dag kan se en sned åldersfördelning av nämndemannskapet och stora problem när det gäller ersättningsnivåerna till dessa för deras tjänst.

Vi moderater vill också, precis som vid tidigare behandling av dessa frågor, markera att den föreslagna nyordningen för behandlingen av asylärenden inte är tillräcklig. Dels finns det fortfarande ingen möjlighet för asylsökande att byta spår från att från början ha uppgivit skyddsskäl till att bli arbetskraftsinvandrare, dels finns det ingen möjlighet för någon arbetskraftsinvandring med nuvarande lagstiftning. Därför avser vi att söka ett mandat för ändring av lagen på dessa punkter.

Det kan i dessa sammanhang också vara värt att vända sig till representanterna från Miljöpartiet och Vänsterpartiet som sitter i den här kammaren. Vi har tidigare vänt oss till ledningarna för deras partier med frågor om deras stöd, indirekt och direkt, till migrationsminister Barbro Holmberg. Men frågan nu är om ni kommer att ställa upp på den linje som vi kommer att driva när det gäller arbetskraftsinvandring och möjligheten att byta spår från det ena till det andra när man väl har kommit till Sverige. Det tycker jag att vi bör få svar på i dagens debatt.

I dagens globaliserade ekonomi är nämligen människors rörlighet naturlig och nödvändig. Utgångspunkten bör vara tron på enskilda människors kraft, vilja, förmåga och skyldighet att ta ansvar. Men i dag är det helt uppenbart att den förda politiken inte har förmått att hantera många av de frågor som rör invandring vare sig det gäller att tillvarata möjligheter eller att undanröja problem.

För att klara Sveriges tillväxt och välfärd och för att ge människor som saknar flyktingskäl en möjlighet att söka sig hit anser vi att Sverige bör öppna sig för en ökad arbetskraftsinvandring. Ökade möjligheter till detta skulle sannolikt även minska den stora tillströmningen av asylsökande utan asyl eller skyddsskäl till Sverige.

Man bör hamna i rätt kö och i rätt system från början. Man ska stå i arbetskraftskön i stället för asylkön om man inte har asylskäl. Det skulle sannolikt även leda till en snabbare integration på arbetsmarknaden och därmed till mindre problem med utanförskap och bidragsberoende bland det här landets invandrare.

En ökad möjlighet att arbetskraftsinvandra skulle även minska möjligheterna att göra vinster genom människohandel. Det bör nämligen, som vi moderater ser det, vara möjligt att vistas i Sverige under begränsad tid exempelvis med turistvisum för att söka arbete samtidigt som det under samma tid finns ett krav på självförsörjning och ansvar för det egna boendet. Kan man visa att man har ingått ett anställningsavtal ska man också kunna beviljas såväl uppehållstillstånd som arbetstillstånd utan övrig diskussion.

Mot bakgrund av den bilden finns det också anledning att fråga statsrådet Barbro Holmberg om hon och regeringen är beredda att verka för en kombinationslösning vad gäller asyl- och arbetskraftsinvandring.

Jag vill ta tillfället i akt att korrigera en uppgift som har förekommit i pressen om att vi skulle förespråka att asylsökande får betala sina egna rättegångskostnader. Den uppgiften har uppstått på grund av en otydlighet från vår sida. Vi har inte för avsikt att presentera ett sådant förslag. Artiklarna 23 och 24 i den flyktingkonvention som Sverige har undertecknat stadgar uttryckligen att flyktingar inte ska behandlas sämre än andra medborgare vad avser rätten till domstolsprocess och rättslig hjälp. Vi avser självfallet att upprätthålla dessa principer.

Det har i medierna också presenterats förslag från andra partier som går ut på att man avstår från en individuell prövning för att i stället sätta en blandning av amnesti och asyl – något som närmast kan kallas för ”amnesyl”. Lika fel som det är att klumpa ihop asylärenden för att avslå dem vore det att göra motsatsen för att bevilja en ”gruppamnesyl”. Antingen tror man på principen om individuell prövning eller också gör man det inte. Vi har från moderat sida valt att upprätthålla principen om den individuella prövningen. Det har vi för avsikt att göra även fortsättningsvis.

Fru talman! Vi vill från moderat sida också betona barnens ställning i samband med propositionen. Det är positivt att barnen nu särskilt uppmärksammas och tillåts vara egna personer inom ramen för asylprocessen. Vi vill understryka vikten av att barn inte används som medel i föräldrars eller andra vuxnas ansökningsförfaranden. Vi vill ytterligare förstärka barnens skyddsnät i Sverige genom ett antal åtgärder.

För det första anser vi att DNA-prov ska användas för att klarlägga familjeförhållanden i större utsträckning än vad som nu sker, i syfte att garantera barnens säkerhet. DNA-prov bör kunna utgöra grund för familjeåterförening i de fall då skriftlig dokumentation saknas eller då den bedöms ha allvarliga brister. Huvudregeln bör vara att DNA-prov ska medges för att fastställa grund för återförening när detta begärs av en enskild person. Vi kommer att hemställa att regeringen återkommer med ett förslag i det här avseendet.

Barn som befinner sig i asylprocessen men hålls gömda drabbas i dag dessutom särskilt hårt. Deras situation måste vi uppmärksamma. Det är oacceptabelt att gömda barn är för rädda för att gå till skolan och inte heller törs uppsöka sjukvården när de behöver det. Trots att FN:s barnkonvention kräver att myndigheter, domstolar med flera agerar utifrån barnets bästa sker inte detta i dag. Av det skälet vill vi att det ska bli olagligt för polisen att göra ingripanden i hälso- och sjukvården och i skolan.

Vi anser också att skyddet för de ensamkommande barnen ytterligare kan förbättras. Vidare bör socialtjänsten ha det entydiga ansvaret för att barnen redan vid ankomsten får bästa möjliga omhändertagande i form av boende och särskilt stöd. På ett mycket tidigt stadium bör socialtjänsten ta ställning till om barnen bör familjehem placeras eller ej. De senaste dagarnas reportage kring de kinesiska barn som försvunnit efter ankomsten till Sverige visar på allvarliga brister som går ut över dem som är svagast. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med

förslag om ändring av dagens mottagande av de ensamkommande barnen.

En del av våra synpunkter har gett resultat i och med den tidigare propositionen *Stärkt skydd för ensamkommande barn*. I motionen som vi lade som en följdmotion till den propositionen ställer vi krav på ytterligare precisering av lagen, vilka vi nu upprepar i den här debatten och i vår följdmotion till denna proposition.

För det första bör regeringen återkomma med förslag till en mer preciserad reglering av omfattningen av det så kallade god mans-uppdraget. För det andra vill vi att den gode mannens tystnadsplikt lagregleras. För det tredje anser vi att god man bör förordnas inom 24 timmar efter ankomsten till Sverige. För det fjärde ska en kontroll i belastningsregistret vara en förutsättning för förordnande av god man till ensamkommande barn.

Allt detta sammantaget gör att vi hoppas på ett väsentligt bättre mottagande av barn som kommer till Sverige än vad som hittills har varit fallet.

Anf. 30 MAURICIO ROJAS (fp):

Fru talman! Äntligen efter så många år får vi den här propositionen som antagligen är en av de mest efterlängtrade i riksdagens historia. Redan den 30 januari 1997 beslutade regeringen om att tillsätta en parlamentarisk kommitté för att åstadkomma en fundamental reform av asylprocessen. Åtta år och fyra månader har gått sedan dess. Under alla dessa år har vi levt med och dömt människor i en asylprocess enligt lagar och bestämmelser som vi vet är undermåliga.

Redan i februari 1999 kom betänkandet från den parlamentariska kommitté som tillsattes. Det är i princip samma sak som finns i betänkandet här i dag. Samma ordning föreslogs för sex år och tre månader sedan. Vi hade frågan, och vi hade svaret för mer än sex år sedan. Det är otroligt lång tid som har gått sedan dess.

Den 30 november 2001 krävde riksdagen, alla partier tillsammans – något mycket ovanligt – i ett tillkännagivande att regeringen skulle komma med en proposition som den vi ser i dag, med samma innehåll i princip. Riksdagen sade snarast. Så står det i tillkännagivandet. Orden betyder något mycket märkligt i Sverige när snarast tar tre år och sex månader att bli det här dokumentet.

Det visar på ett mycket betänkligt sätt att hantera de här frågorna. Det är svåra frågor, det vet vi alla, men att det ska ta nästan nio år att få en ny lag, ett nytt förslag, i ett så viktigt ärende är alldeles för mycket. Det finns all anledning att rikta kritik mot regeringen.

Trots de nästan nio åren blev den här propositionen ett hastverk på många sätt, framtvingat av Vänstern och Miljöpartiet. Det här ville inte socialdemokratin göra. Till sist, när man genom politiska påtryckningar tvingades lägga fram detta, blev det en ganska undermålig produkt. Jag ska återkomma till det.

Folkpartiets grundläggande inställning gentemot propositionen är, trots de många fel som finns där och som jag ska påpeka senare, positiv. Det här dokumentet är faktiskt ett mycket stort framsteg gentemot det vi har haft. Utlänningsnämnden kommer att läggas ned, och vi kommer att få det vi alla har efterfrågat, ett domstolsförfarande. Här lyfter man munt-

ligheten, tvåpartsförfarandet, barnens ställning i asylprocessen, och man introducerar en förändring i det materiella innehållet i förslaget om att betona skyddsbehovet som det i grunden enda riktiga motivet till asyl. Det är rätt. Det är riktigt. Den preciseringen var mycket viktig för att värna asylrätten som asylrätt och inte så mycket annat som kan behövas men som inte riktigt är asyl.

Vi tycker också att det är bra att det mycket luddiga begreppet ”humanitära skäl”, som till sist blev en slags svart låda för alltihop, utmönstras från lagstiftningen. Det är bra.

Det här gör att vår grundinställning är mycket positiv till inriktningen. Vi kommer att gå in i den parlamentariska processen med en sådan anda. Vi ska försöka förbättra det här. Det finns brister, och de är inte obetydliga. Vi ska också försöka att få så breda majoriteter som möjligt. Sådana lagar som utlänningslagen, asylprocessen och den typen av bestämmelser ska ha bakom sig så många partier, så stor majoritet som möjligt. Det är oerhört viktigt att vi alla anstränger oss för att få en bred uppslutning.

Dock, att det här är bra och att inriktningen är positiv hindrar inte att man tvingas att lyfta fram de stora brister som finns i det här dokumentet. Jag kallar det för ett hastverk som blev produkt av en mycket märklig politisk utveckling som tvingade fram det.

Bristerna gäller både det materiella innehållet, lagbestämmelserna, och det praktiska genomförandet. Jag börjar med det materiella innehållet i lagen.

Min kritik här sammanfaller i princip med den kritik som Lagrådet har gett uttryck för, inte bara nu för någon månad sedan utan redan den 9 oktober 2002. Det yttrande vi fick för en månad sedan ungefär upprepar samma kritik som regeringens lagrådsremiss hade fått för nästan tre år sedan. Det är ganska märkligt att se att det blir samma fel och brister efter en sådan kritik redan 2002. Det är som om man har det här förslaget i byrålådan, och sedan när Vänsterpartiet och Miljöpartiet kommer säger man: Okej, vi tar fram det igen. Då blir det enligt Lagrådet samma principiella problem. Jag kan tillstå att det inte är enkla problem att lösa.

Det allvarligaste materiella problemet ligger i det som Lagrådet kallar för lagens otydlighet på mycket viktiga punkter. Det öppnar för mycket stora inslag av fakultativa bestämmelser som ger domstolarna det som Lagrådet kallar en praktiskt taget lagstiftande roll.

Det är något mycket allvarligt. Det är ett konstitutionellt problem när riksdag och regering inte kan besluta om saker och ting som är av politisk karaktär. Lagrådet säger att det handlar om bestämmelser och avgöranden av påtaligt politisk karaktär när vi inte vågar göra det och när vi lämnar till domstolarna – i det här fallet kommer det att bli Migrationsöverdomstolen – och deras praxis att lagstifta och med relevant innehåll fylla något som vi har lämnat väldigt odefinierat.

Ett inte oviktigt typexempel på detta är den princip som numera med all sannolikhet kommer att ersätta de gamla humanitära skälen. Det är det som kallas för synnerligen ömmande omständigheter. Ingen av oss – säkert inte heller ministern – kan i dag överblicka var de bestämmelser som finns i propositionen kommer att landa i domstolarnas praxis. Vad är utgången av detta?

I den samlade bedömningen finns inte bara medicinska kriterier och anknytning till landet utan också Sveriges ekonomiska möjligheter att ta hand om vissa sjukdomar till exempel. Det finns så många olika faktorer. De är inte vägda. Vi politiker har inte sagt: Det där ska väga tyngre. Det där ska vara avgörande. Här går en gräns för bedömningen.

När vi inte gör det öppnar vi vägen för en domstolspraxis som de facto tvingas ge sig in i det som egentligen är politiska beslut som vi ska fatta här.

Där måste vi jobba mer. Vi måste bli bättre på det. Vi har nu en parlamentarisk process. Jag tror att vi måste våga. Vi får inte vara feiga politiskt. Den fegheten kommer domstolarna att få på sig, och i slutändan handlar det om de asylsökandes rättssäkerhet.

Med sådana beslut som är väldigt oklara försvagar vi precis det som vi ville göra bättre, nämligen det rättsosäkra läge som finns i dag. Vi öppnar för samma sak.

Jag fruktar att principen om synnerligen ömmande omständigheter kommer att bli samma svarta låda, samma väldigt luddiga bestämmelse som den som vi nu utmönstrar från lagstiftningen, de så kallade humanitära skälen.

Då har vi faktiskt inte vunnit mycket. Jag tror att vi måste våga fatta beslut, även om de är svåra, så att vi inte delegerar detta till domstolarna och skapar samma osäkerhet som vi vill råda bot på. Det är väldigt viktigt. Det gäller egentligen konstitutionella principer i vårt system.

De praktiska problemen är också viktiga.

När jag fick veta att regeringen ville ha tre månader till var min första reaktion: Usch, nu blir det som vanligt. Det blir aldrig verklighet.

Man kan också läsa Lagrådets varningar. Lagrådet ville ha minst ett halvår, gärna ett år till. Sten Heckscher, som är regeringens utredare i den här frågan, vill ha till den 1 oktober. Många befäror att det inte kommer att fungera bra. Då finns det anledning att inte ta den 31 mars som religion – som någon politiker numera brukar säga om olika nivåer.

Vi måste få detta att fungera väl från början. Vi får inte riskera att det nya systemet direkt hamnar i en situation som skapar osäkerhet och underminerar dess trovärdighet.

Vi är öppna för ett samtal. Låt oss titta på verkligheten. Kan vi göra detta? Hur många månader? Det viktiga är en bra start i stället för en start hursomhelst bara för att det finns ett politiskt spel. Jag vill att vi gör saken så ordentligt som möjligt med den här lagen.

Detta ger anledning till några slutkommentarer.

Jag tror att det krav som fem partier har ställt om att rensa bordet från många gamla fall från den gamla rättsosäkra processen är viktigt. Det vore en oerhört viktig del av de förutsättningar som den nya processen måste ha. Dessutom skulle vi reparera det som vi alla har underkänt och det som riksdagen har underkänt. Moderaterna skickade ett brev i går till Vänstern och Miljöpartiet och betonade att asylprocessen präglas av godtycke och långa väntetider i stället för ...

Så har det varit. Så har det varit för människor som har väntat i fem sex år. Så har det varit för barn som är sjuka. Ni kan fortsätta att prata om den individuella processen. Det kan jag också.

Jag tror att vi nu har en verklighet där människorna är drabbade. De är väldigt många. De finns runtom i Sverige. Vi kan inte förlänga detta.

Jag tycker att det är omänskligt. Man kan säga vad man vill om individuellt och kollektivt. Vi har skapat en kollektiv orättvisa. Vi har skapat ett kollektivt problem.

Jag menar inte att vi i blindo ska ge amnesti. Men kan vi inte titta på några otroligt ömmande omständigheter eller fall, som till exempel de apatiska barnen eller de stora grupper somalier, statslösa palestinier som inte kan avvisas någonstans? Jag företräder palestinier som har väntat här i fem år. Vi har inte rätt att göra så med människor.

Kan vi inte titta på barnfamiljer bland den grupp som vi kallar gömda flyktingar? Kan inte regeringen och kan inte Moderaterna tänka sig att åtminstone vissa särskilt ömmande fall kan behandlas på ett sätt som återskapar en grund för humanitet? Kan vi inte säga: Vi erkänner. Det här har inte fungerat. Här finns situationer som är omänskliga. Kan vi inte säga: Låt oss göra något – och göra det.

Ni moderater ville, med hjälp av Miljöpartiet och Vänsterpartiet – en ganska märklig kombination – till och med att ministern skulle lämna sin post. Ni kan faktiskt avgöra många av de här människornas öde. Det kan ta emot att göra det för att det är kollektivt, det vill säga att det är många. Ni skulle vilja göra det en och en. Den vägen finns inte öppen i dag. Det skulle bli en oändligt lång väg. Låt oss nu låta människornas lidande väga tyngre. I stället för den tomma gesten att försöka få en misstroende-förklaring mot ministern, ge er röst och bidra till de andra fem partierna och skapa ett lite mänskligare Sverige. Det kan ni göra. Det skulle också vara så bra för alliansen att visa att vi står på en moralisk grund som är human på riktigt och som inte förlorar sig i lagliga petitesseer när det gäller människors lidande. Det skulle vara så otroligt viktigt, framför allt för de människor som har väntat så länge. Det skulle inte vara illa om regeringen kunde börja tänka så.

Vi kanske skulle kunna få arbetsro vad gäller när det här börjar om vi kan gå på några fall som vi vet inte kan lösas. I ett samtal kanske vi kan hitta ett paket där vi får en bättre lag, bättre förutsättningar och där vi börjar riktigt bra med den här så viktiga lagen.

Anf. 31 SVEN BRUS (kd):

Fru talman! Det är bra att den här propositionen äntligen har lagts fram. Resan hit har varit lång och bjudit på många turer. Alla partier i denna kammare, inklusive regeringspartiet, har sagt sig vilja genomföra reformen med en ny instans- och processordning. Trots det har det av och till under denna långa resa funnits anledning att undra hur angelägen regeringen egentligen har varit. Detta har vi också sagt några gånger i den här kammaren.

Nu är det historia, och nu får vi glädjas över att vi är där vi är. Just därför går det till och med att fördrå den ytterligare försening av genomförandet med tre månader som dagens förslag innebär.

Det här är den största reformen på migrationsområdet någonsin, säger migrationsministern. Det är sant att vi nu genomför en mycket omfattande organisatorisk förändring. Hur stor reformen i själva verket blir och vilken innebörd den får avgörs dock inte främst av hur vi ritar rutorna, hur vi organiserar, utan av vilka effekter som uppnås i verkligheten. Det är inte främst myndighetsorganisationen och lagstiftningen som har kriti-

serats den senaste tiden. Det är praxis och tillämpning som har upprört så många människor.

Fru talman! Det är knappast någon överdrift att tala om en förtroendekris i samhället kring asylpolitiken i dag. Det har blåst upp till storm i breda folklager mot den förda politiken. Den massiva kritik vi har lyssnat till och konfronterats med är också i väldigt hög grad berättigad. De apatiska flyktingbarnens fruktansvärda situation väcker starka känslor. Det så kallade påskuppropet är ett påtagligt uttryck för en folkrörelse av en omfattning och dignitet som vi inte har sett exempel på i Sverige på flera årtionden. 157 000 människor, 28 kyrkor och samfund och ett sextiotal organisationer är en kraft i samhället som inget politiskt etablissamang kan bortse ifrån. Jag är övertygad om att också den svenska regeringen har tagit ett starkt intryck av påskuppropet.

Man kan dock förundras när man hör det ansvariga statsrådet säga att påskuppropet är ett stöd för regeringens politik, samtidigt som hon kategoriskt avvisar varje form av diskussion om uppropets kanske viktigaste krav, det om amnesti. Jag ska återkomma något till det.

Ett annat av kraven i påskuppropet handlar om barnen i asylprocessen. De apatiska flyktingbarnens situation har väckt starka känslor. Den folkliga upprördheten ledde fram till att Utlänningsnämnden för några veckor sedan lämnade ett ärende till regeringen för så kallat vägledande beslut. Jag undrar vad som har hänt med det ärendet. När kommer regeringens utslag? Jag vill minnas att statsrådet i Rapport eller Aktuellt förutskickade att det skulle ta tre fyra veckor. Den tiden har redan gått.

Mot regeringens tal om en rättssäker och human asylprocess står andra bilder. En är att FN:s tortyrkommitté har fällt Sverige elva gånger, senast i maj detta år.

Fru talman! I grunden är allt politiskt utövande av makt och inflytande beroende av människors tillit och vilka signaler denna tillämpning ger till omvärlden. Jag vill påstå att det område vi diskuterar här i dag är mer känsligt än de flesta andra politikområden. Knappast något annat område är förknippat med så mycket starka känslor. Vi konfronteras dagligen med detta, inte minst vi som befinner oss i debattens hetluft.

Därför vill jag hoppas att det vi nu är med om – den här propositionen läggs fram, och vi får så småningom ett beslut efter sommaren och ett genomförande i början av nästa år – skulle kunna få vara en vändpunkt på det här området, att vi inte bara går mot en ny instans- och processordning utan också mot ett nytt sätt att förhålla oss till hela detta politikområde och till de människor som är så starkt berörda av det. Det är min förhoppning åtminstone.

Fru talman! Det är inte nödvändigt eller ens önskvärt att vi ska vara eniga här i kammaren i alla politiska frågor. Ändå är jag förvånad över regeringens politik på just det här området. Det känns märkligt att regeringen till och med har kunnat bortse från fattade riksdagsbeslut och segat på frågan om en ny instans- och processordning. Vi har också sett hur förslag efter förslag fått en riksdagsmajoritet emot sig. Jag vill hoppas att vi också i det avseendet nu är vid en vändpunkt.

Av och till har ju regeringen fått stöd av riksdagens näst största parti, Moderaterna, för sin politik. Mot den bakgrunden är det svårt att förstå Moderaternas utspel i går om en misstroendeförklaring mot migrationsministern – en meningslös markering som är föga trovärdig mot bak-

grund av moderata ställningstaganden i en rad frågor den senaste tiden. Det är klädsamt att Tobias Billström här tar avstånd från förslaget om att asylsökande ska betala sin egen process. Övriga moderata förslag får vi väl förhålla oss till i utskottshanteringen och i den fortsatta debatten här i kammaren.

Fru talman! Införandet av en ny instans- och processordning är vi alltså överens om. Vi får anledning att uttrycka åsikter i motionsform, men några kommentarer vill jag ändå ge här och nu.

Det är bra att utlänningslagen förtydligas så att skyddsgrunderna sätts i centrum. Vi kristdemokrater har sedan länge förslagit att risk för förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning ska vara en skyddsgrund som väger tungt i ett asylärende. Regeringen har tagit tid på sig även med den frågan. Nu finns dock ett utredningsförslag som ska leda fram till en proposition inom kort, som Barbro Holmberg sade här för en stund sedan. Vi ska med stort intresse ta del av förslagen i den propositionen och hoppas att de leder i rätt riktning.

En annan fråga som jag har tagit upp i debatter med statsrådet vid ett par tillfällen är situationen för kristna konvertiter från exempelvis Iran. Den praxis som tillämpas just nu grundar sig på ett sex år gammalt vägledande beslut från regeringen. Ett antal konvertiter har fått avslag med motiveringen att man kan leva tryggt som anonym kristen i Iran, detta trots att landets *sharia*-lagstiftning faktiskt rymmer dödsstraff för att konvertera till en annan religion. Om man nu skulle kunna kräva anonymitet av en kristen är det ändå att gå för långt att kräva aktivt deltagande i en annan religionsutövning i ett land, och sådana krav förekommer ju i ett land med *sharia*-lagstiftning.

Det här är två exempel på behovet av vidgade skyddsgrunder i den reviderade utlänningslagen. Jag tycker att Barbro Holmbergs signaler är hoppningivande, men vi kommer naturligtvis att noga följa hur praxis utvecklas i själva verket.

Fru talman! Utlänningslagskommittén föreslog en särskild barnparagraf i lagen. Lagrådet och regeringen har valt att gå på en annan linje med hänvisning till att detta skulle strida mot portalparagrafen om barnets bästa. Jag har svårt att uppfatta den konflikten, men vi får återkomma i vår motion med resonemang om hur man ska stärka barnens utsatta situation i asylprocessen. Det är ändå bra att lagförslaget innebär att omständigheterna inte behöver vara av samma allvar och tyngd för uppehållstillstånd för ett barn som för en vuxen.

Vikten av att se till barns bästa har verkligen aktualiserats i den senaste tidens uppmärksamhet kring de apatiska flyktbarnen. Det senaste året har minst 100 barn från asylsökande familjer tagits in på barnpsykiatriska kliniker. Deras verklighet är så fruktansvärd att man har svårt att ta in den rent känslomässigt och mentalt. Det är inte heller förvånande att de här barnen reagerar på det sätt som de gör. Vilket barn i något land i denna värld kan bevittna hur mamma våldtas och närstående misshandlas och mördas utan att själv drabbas av fruktansvärda störningar? Bilden av de här barnen har väckt en våg av sympati hos svenska folket men också en storm av upprördhet över det man upplever som politikens och myndigheters okänslighet.

Fru talman! Det som kallas den största reformen någonsin på migrationsområdet sjösätts alltså den 31 mars nästa år, efterlängtad och bra,

efter många års processande i utredningar och här i kammaren. Fördelarna är stora. Nu måste vi visa tilltro till den nya ordningen och bidra till att den får en bra start. En av förutsättningarna är nämligen vilken start den nya instansordningen får.

Vi är några partier, däribland Kristdemokraterna, som känner oro över denna start. Därför har vi utarbetat ett förslag till nollställning, eller amnesti som många föredrar att kalla det. Ingen har någonsin sagt att detta är en enkel fråga att hantera. När vi kristdemokrater ställde oss bakom påskuppropets krav gjorde vi det med en uttalad ambition att materialisera innebörden av en sådan amnesti. Det har vi gjort i gott samarbete med fyra andra partier, och till det får vi återkomma i motionsform och i den fortsatta debatten.

Men det ska sägas att skälet för en nollställning eller amnesti inte främst är en fråga om omsorg om instansordningen utan om människorna, alla dessa som har farit illa i en bristfällig asylprocess.

Fru talman! Vi kristdemokrater ser dagens förslag som ett viktigt och positivt steg i rätt riktning, och vi vill tro på en i grunden ny asylpolitik i Sverige.

Anf. 32 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! I september 1996 undertecknade jag, tillsammans med många andra, en debattartikel där vi krävde att Utlänningsnämnden skulle läggas ned. Vänsterpartiet var det första parti som drev frågan i riksdagen. Det ena partiet efter det andra har därefter anslutit sig. År 2001 hade sex partier enats om att lägga fram ett förslag i socialförsäkringsutskottet. Det förslaget vann majoritet i utskottet – även Socialdemokraterna ställde sig bakom. En enig riksdag kunde därför fatta ett beslut om att Utlänningsnämnden skulle läggas ned och ärendena föras över till förvaltningsdomstolar. Vad vi ville vinna med det var en mer rättssäker asylprocess.

Därefter har två migrationsministrar, Maj-Inger Klingvall och Jan O Karlsson, misslyckats med att lägga fram förslag om hur detta skulle gå till. Jan O Karlsson gjorde ett försök genom att lämna en remiss till Lagrådet. Förslaget sågades jäms med fotknölarna av ett lagråd som enligt min uppfattning gjorde politiska ställningstaganden. Man missade att granska nuvarande asylprocess och det faktum att Sverige har världsrekord i antal fällningar hos FN-kommittén mot tortyr. Lagrådet förbigick också med bedövande tystnad att Sveriges tillämpning av Genèvekonventionen är extremt restriktiv jämfört med de flesta andra jämförbara länder.

Nu har den tredje migrationsministern, Barbro Holmberg, lagt fram ett förslag om ny instans- och processordning på riksdagens bord. Även den här gången framförde Lagrådet omfattande kritik mot lagrådsremissen och sade sig inte kunna tillstyrka förslaget. En av orsakerna var att det skulle leda till att domstolarna skulle tvingas fatta politiskt präglade beslut. Det är en intressant kommentar för den antyder att det inte fattas några politiska beslut i våra domstolar i dag. Men är det inte ett politiskt beslut att lägga fast praxis för sexköpsmål till exempel, eller när domstolen tar ställning till vad skälig levnadsnivå är eller tvångsomhändertagande? Vad är det om inte just politiska ställningstaganden? Lagrådet

hade också föreslagit en del tekniska justeringar vilka det tagits hänsyn till.

Lagrådet vill skjuta på ikraftträdandet i ett år. En orsak till det är att man vill genomföra ytterligare en stor utredning om utlänningslagen. Det skulle alltså ta ytterligare fler år innan vi kunde genomföra det här förslaget. Det är för mig ganska tydligt att Lagrådet inte tycker att utlänningslagen hör hemma i domstolarna. Lagrådet pekar också på utlänningslagens särart och säger att det är just en särart som kanske inte hör hemma i domstolsväsendet. Det är precis tvärtemot det vi vill uppnå. Vi vill att utlänningsärendena ska integreras i domstolsväsendet.

Nu skjuter vi på ikraftträdandet i tre månader. Till det ska läggas att riksdagen har visat hur angelägen den är att reformen genomförs. Socialförsäkringsutskottet kommer därför att ha möten under sommaruppehållet, och beslut fattas i mitten av september. Genom det vinner vi ytterligare ungefär två månader.

Förslaget till ny instans- och processordning är ett stort steg framåt för rättssäkerheten, men det är långt kvar till en solidarisk flyktingpolitik. Reformen innehåller dock flera viktiga förbättringar. Nu införs ett tvåpartsförfarande med muntlig förhandling mellan den asylsökande och Migrationsverket i länsrätten. Det blir nu ett slut på att Migrationsverket och Utlänningsnämnden kan avslå en ansökan med motiveringen: ”Enligt vad Migrationsverket erfar är det möjligt för sökande att återvända.” Kraven kommer att öka på Migrationsverket att göra ordentliga grundutredningar eftersom verket nu blir motpart i en domstol och får sina skäl granskade. Landinformationen som ligger till grund för beslutet ska göras offentlig.

Vad gäller terroristärenden genomförs en förbättring av rättssäkerheten eftersom kammarrätten – och inte regeringen – får sista ordet när det finns risk för dödsstraff eller tortyr. Det är en nödvändig förändring, vilket den skandalösa utvisningen av de två egyptierna visade.

Många av dem som med den nuvarande lagen, trots skyddsbehov, bara kunnat få stanna av humanitära skäl skulle med det förslag som nu presenteras få stanna på grund av sina skyddsbehov. Detta är positivt eftersom främlingsfientliga krafter i dag, med stöd av högt uppsatta politiker, kunnat påstå att många som fått stanna inte är riktiga flyktingar. Barns egna asylskäl kommer att få större tyngd än vad som hittills skett, vilket är positivt eftersom det samtidigt innebär ett erkännande av att portalparagrafen inte fått det genomslag som avsågs men också av att de barn som genom att deras trauman inte erkänts nu blivit apatiska borde ha fått uppehållstillstånd.

Resultatet av förhandlingarna mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet är det som presenteras i dag. Att Utlänningsnämnden nu läggs ned och rättssäkerheten i processen stärks är ett viktigt steg framåt, men Vänsterpartiet tänker ta fler. Mycket återstår att göra, och vi fortsätter kampen för återupprätta rätten till asyl i Sverige och i EU.

Tusentals människor lever gömda i Sverige under ständig rädsla för att utvisas till de länder de en gång flytt från. Jag understryker att de har fått sina ansökningar individuellt prövade i en rättsprocess som samtliga partier i dag underkänner. Ett nollställningsbeslut eller amnesti är ett krav som fem partier i riksdagen kommer att föra fram i en gemensam motion

med anledning av propositionen. Kalle Larsson kommer i sitt anförande att ta den debatt vi skulle ha velat ha om den opinion som nu finns i landet för en solidarisk flyktingpolitik.

De barn som lider av depressiv devitalisering måste få stanna i Sverige för att de ska få trygghet så att de kan bearbeta de traumatiska upplevelser som är orsaken till att de har tappat livsgnistan. Någon måste kunna säga till dem: Det här livet är värt att leva! Regeringen har fått ett ärende överlämnat till sig, och jag förutsätter att det beslutet blir så heläckande som möjligt, så att det kan omfatta fler barn än de som kommer från Uzbekistan.

Reglerna för anhöriginvandring måste förbättras. I lördags träffade jag en romsk kvinna från Serbien. Hennes och hennes mans alla barn har uppehållstillstånd i Sverige, men hon och maken skickas tillbaka till Serbien som genast slänger ut dem ur landet. Att inte gamla människor kan få framleva sina sista år tillsammans med sina barn är en skam för Sverige. Att barn faller för 18-årsstreckets i asylprocessen, vilket gör att de inte kan förenas med familjen i Sverige, ska inte kunna ske, men sker ändå. Kravet att ett barn ska ha varit hemmavarande hos sina föräldrar för att kunna återförenas måste tas bort.

I Anhörigkommittén som lade fram sitt betänkande 2002 finns många bra förslag. Förstår inte statsrådet, och det är en direkt fråga, att detta att inte få förenas med sin familj är ett hinder för integrationen, både för familjen som finns här och för dem som inte kommit hit ännu?

Fru talman! Det är också glädjande att regeringen och samarbetspartierna är överens om att tillsätta en gemensam arbetsgrupp som får i uppdrag att hitta en lösning på problemet hur gömda barn ska kunna få rätt till skolgång. Det är en fråga som Vänsterpartiet har drivit i många år, både motionsvägen och i budgetförhandlingar.

Till sist, fru talman, avkräver Moderaternas gruppleddare Odenberg i ett brev Vänsterpartiet ett svar på frågan om vi kan ställa oss bakom ett misstroendevotum mot migrationsminister Barbro Holmberg. Enligt Odenberg behöver Sverige både en ny migrationspolitik och en ny migrationsminister.

Det första håller jag helt med om. Sverige behöver en ny migrationspolitik. Moderaterna hade kunnat se till att vi fått en sådan. I stället har Moderaterna konsekvent stött Socialdemokraternas flyktingpolitik. Det talas om en järnaxel i svensk flyktingpolitik, och, Tobias Billström, den går mellan ditt parti och socialdemokratin.

I tre för svensk flyktingpolitik avgörande frågor har Moderaterna stött Socialdemokraterna och sett till att deras förslag kunnat genomföras. Det gäller bidraget till eget boende, det handlar om transportörsansvaret, som blev ytterligare en mursten i Fort Europa, och det gäller slutligen de apatiska barnen. Ni hade alla möjligheter att se till att de apatiska barnen fick stanna här. Ni valde att ställa er utanför det initiativ som fem partier tog. Utan ert stöd hade regeringen tvingats att låta de apatiska barnen stanna här. Den som är utan skuld kastar första stenen, brukar man säga.

Moderaterna, som inte ville ställa sig bakom att de apatiska barnen skulle få stanna här därför att det var Vänsterpartiet som lade fram förslaget, vill nu ha med oss på en misstroendeförklaring mot ett statsråd. Jag tycker att det är hyckleri.

Vad hjälper det att avsätta ett socialdemokratiskt statsråd när det är den förda politiken som är inhuman och det är ditt parti som ser till att denna inhumana politik går igenom? Det bästa sättet att få en human flyktingpolitik är att Moderaterna ställer sig bakom motionen om allmän amnesti och att du här och nu, Tobias, i riksdagen deklarerar att Moderaterna stöder den. Upp till bevis, Tobias Billström, och visa att ni vill ha en förändring. Då menar jag en förändring till en human och solidarisk flyktingpolitik. Nu har du din möjlighet, Tobias Billström.

Anf. 33 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Det är väldigt hårda ord från Ulla Hoffmann. Det är också lite märkligt. Jag har gått igenom det 121-punktsprogram som bildar grunden för Vänsterpartiets och Miljöpartiets samverkan med Socialdemokraterna och är förutsättningen för att Barbro Holmberg ska kunna vara migrationsminister i denna kammare. Jag hittar inte ett enda ord om den nya instans- och processordning som vi här i dag har att ta ställning till i riksdagen.

Min fråga till dig är: På vilka punkter tycker du själv, om du tittar tillbaka på de senaste åren, att ni har bidragit till att föra fram processordningen? Om du håller med mig att det har skett i samklang med Moderaterna – för så har det varit, eftersom vi konsekvent i utredning efter utredning har uttalat oss för en ny instans- och processordning – hur kan det då komma sig att du här i kammaren i dag anklagar oss för att bilda en järnaxel med Socialdemokraterna när det är precis tvärtom?

Du pekar på tre beslut där vi har ställt upp på regeringens politik. Jag hänvisar till 121-punktsprogrammet som uppenbarligen är den spegelvända bilden. Det är också viktigt att i det här sammanhanget komma ihåg att om vi mot förmodan skulle representera en järnaxel är det snarast en gummi-axel som ni representerar. Det är tack vare er som Barbro Holmberg kan fortsätta att vara migrationsminister och regeringen kan driva sin politik.

Anf. 34 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! I en fråga, när det gäller ny instans- och processordning, är Moderaterna nu med. Moderaterna var det sista partiet som anslöt sig till kravet på att vi skulle lägga ned Utlänningsnämnden och ersätta den med förvaltningsdomstolar. Det gläder mig att ni gör det. Jag ska i och för sig i rättvisans namn säga att Socialdemokraterna var det sista partiet. Men av de sex partierna var det Moderaterna som var det sista partiet som anslöt sig.

Det har sagts mig att ni inte kunde ställa er bakom beslutet om apatiska barn därför att förslaget kom från fel parti, det vill säga från Vänsterpartiet. Nu säger ni att vi ska ställa upp på ett misstroendevotum. Det är politiken det handlar om, Tobias Billström. Det hjälper inte att avsätta ett enskilt statsråd när en politik ser ut på det vis den gör.

Den hade inte kunnat se ut på det viset om den inte hade fått stöd från Moderaterna. Jag tog upp särskilt tre punkter. Det som har upprört folket i Sverige mest är de apatiska barnen. Där kunde ni ha gjort skillnad. Men ni valde att inte göra skillnad.

Anf. 35 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Först och främst är det inte en korrekt historieskrivning som Ulla Hoffmann gör. Det är inte alls så att Moderaterna var det sista partiet, eller det näst sista partiet, som ställde upp på den linjen. Det är faktiskt så att vår representant i den utredning som år 1999 lade fram översynsreglerna, Sten Tolgfors, mycket tydligt och klart tog ställning för det. Vi har varit väldigt tidigt ute med att kritisera den här ordningen.

Frågan gällde huruvida det skulle ha varit ett felaktigt parti som lade fram förslaget. Nej, det handlar om det politiska innehållet. Faktum är att det som lades fram för kammarens debatt och beslut inte alls var något förslag om en allmän amnesti. Det handlade om att man skulle tillsätta någon form av expertkommitté och därmed frångå den princip som vi tror på, nämligen en individuell prövning av varje enskilt fall.

Jag har även tidigare i mitt huvudanförande klargjort skillnaden mellan att å ena sidan fatta kollektiva beslut och å andra sidan välja en individuell inriktning. Vi står för den politiken, och vi har gjort det konsekvent. Att Ulla Hoffmann har en annan uppfattning får stå för henne. Men det är inte så att man tack vare den politiken fattade ett beslut som inte skulle ha gett de apatiska barnen rätt att få stanna.

Vi hade också två andra reservationer, om Ulla Hoffmann går tillbaka och tittar i betänkandet, i vilka vi uttalade oss till förmån för att man skulle sätta kraven för bedömningen skyddsskäl lägre för barn än för vuxna. Det skulle ha lett till att en majoritet av barnen med största sannolikhet skulle ha fått lov att stanna.

Den andra principen är att från första början se till – och det tycker jag är den riktigt viktiga principen att komma ihåg i det här sammanhanget – att man faktiskt ska utgå från barnens bästa och ger dem rätten till en egen asylprocess. Det föreslog vi också i ett och samma betänkande.

Vi tog visst ansvar i den här frågan. Men ni lade fram ett förslag som är omöjligt att genomföra. Därför kunde vi inte heller rösta för det.

Anf. 36 ULLA HOFFMANN (v) replik:

Fru talman! Jag sade i min inledning i och för sig inte datumet. Det kan jag göra nu, Tobias Billström. Den 25 september 1996 undertecknade jag den första debattartikeln där vi krävde att Utlänningsnämnden skulle läggas ned. Sedan har vi fört fram kravet i riksdagen och arbetat för det. Det ena partiet efter det andra har anslutit sig till det. Tobias Billström nämner år 1999 då ni satt med i utredningen och framförde synpunkter. Dessförinnan hade det hunnit flyta mycket vatten under broarna.

När det gäller de apatiska barnen är det helt riktigt som Tobias Billström säger. Vi måste göra någonting åt det. Barnens asylskäl måste lyftas fram i asylprocessen. Så är det. Det försöker vi nu göra med det förslag som vi lägger fram i dag. Vi tycker att asylprocessen är för långsam. Det tar för lång tid. Man har inte sett barnens egna asylskäl. Det är helt riktigt. Det ställer vi upp på

Jag tror inte att det är någon här i kammaren som skulle säga emot det jag säger nu, eller det som Tobias Billström säger, förutom på en punkt. Den punkten handlar om att vi haft 150-200 barn – nu har det visat sig att det var fler barn – som har gått in i ett stadium som kallas för depressiv

devaliserad där de tappat livsgnistan. Det hjälper inte dem att vi kommer att ändra asylprocessen den sista mars 2006. De behöver några åtgärder som händer nu.

Fem partier tog ett initiativ och sade: Låt oss hjälpa de barnen. Ni valde att inte stödja det med motiveringen att ni ville ha en individuell prövning för dessa barn. De hade haft en individuell prövning i den asylprocess som Tobias Billström nu underkänner. Det är att spela bort korten och säga någonting annat.

Anf. 37 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Så har då äntligen regeringens Nipuproposition lämnat tryckeriet. När jag gick hit till debatten hade den kommit till mitt rum. Jag har inte hunnit läsa den utan får reagera med utgångspunkt från den kunskap som jag har fått på annat sätt.

Jag vill djupt beklaga att trots att regeringen har haft många år på sig att få fram propositionen kommer ändå ikraftträdandet att skjutas på i tre månader. Riksdagen fattade beslut om att Utlänningsnämnden skulle ersättas med en ny instans- och processordning redan år 2001, och nu äntligen kommer förslaget. Om jag vore Barbro Holmberg skulle jag skämmas över denna saktfärdighet.

Från Centerpartiets sida är vi angelägna om att vi nu äntligen får en process i asylhanteringen där varje individ kan få möjlighet till muntliga förhandlingar och att själv vara med och föra sin egen talan. Vi tror att rättssäkerheten och rättvisan genom detta nya domstolsförfarande kommer att öka. De asylsökande kommer att känna en större delaktighet i hanteringen av just deras eget fall.

Fru talman! Att det är alltför många personer som far illa i den nuvarande hanteringen får vi information om dagligen genom mejl, brev och telefonsamtal. Det är särskilt kvinnor och barn som far illa i vårt land i dag. Familjer med barn som blivit apatiska får avslag på sina asylansökningar och skickas hem till en osäker och oviss framtid. Det är barn och ungdomar som har befunnit sig här i många år och inte getts möjlighet att själva få berätta om sina egna asylskäl.

Familjer splittras och skickas till olika länder. Familjer skickas hem utan mamma eller pappa. Det händer till och med att de skickas hem utan något eller några av sina barn. Barn som knappast känner sina biologiska föräldrar eftersom de har vuxit upp i fosterhem skickas hem. Just i dag ska tre ungdomar som under många år vistats i en kommun hemma i Skaraborg utvisas utan sina föräldrar. Vem bryr sig om hur dessa barn, kvinnor och män mår?

Jag ställer frågan till Barbro Holmberg: Kommer förslagen i Nipupropositionen att innebära större möjlighet för dessa personer att få uppehållstillstånd i vårt land?

Socialdemokraterna och Moderaterna har en möjlighet att stödja de förslag som vi kommer att lägga fram i den motion som flera före mig har berättat om, där vi är fem partier som står bakom ett förslag om nollställningsbeslut. Vi har lyssnat på alla de personer som har synpunkter i den här frågan, och vi har också tänkt själva. Vi har varit med och skrivit på påskuppropet, och vi har varit med när man hade manifestationen här i Stockholm omkring det. Det är viktigt att den nya processen verkligen får en rimlig chans till en bra start. Om den ska få det krävs det att en stor

del av de ärenden som nu har fått vänta, inte ett år utan många år, på beslut skulle kunna plockas ut ur systemet.

Fru talman! ”Humanitära skäl” ska inte längre finnas som begrepp. I stället kommer man att införa begreppet ”synnerligen ömmande omständigheter”. Här anser vi i Centerpartiet att man ska införa begreppet ”särskilt ömmande omständigheter” i stället. Det är viktigt att hanteringen i det nya systemet blir mer human och generös. Det får inte finnas risk för att det ska bli ännu svårare att få möjlighet till uppehållstillstånd i vårt land.

Fru talman! Vi är fem partier här i riksdagen som är överens om att det är viktigt att det nya systemet, som införs den 1 april 2006, måste få en bättre start än vad Utlänningsnämnden fick. Den fick börja med en ärendebalans om ca 6 000 ärenden. Därför vill vi att riksdagen fattar ett beslut om en amnesti om de personer som befunnit sig i vårt asylsystem under lång tid.

Många av dem som av olika anledningar vistas i Sverige efter avslag på asylansökan har i själva verket tillräckliga skäl för att få skydd i Sverige både enligt svensk lag och enligt internationella konventioner som Sverige har åtagit sig att följa. Det finns många personer som befinner sig i Sverige för att avvisningsbeslut inte går att verkställa eller personer som beviljats temporära uppehållstillstånd för att situationen i hemlandet är sådan att Migrationsverket bedömt att en verkställighet inte går att genomföra vid tidpunkten för beslutet.

Dessutom har vi ett stort antal personer som lever gömda i Sverige på grund av fruktan för att utsättas för inhuman behandling i sitt hemland. Vi har många kvinnor som utsatts för våldtäkt och annan kränkande behandling som känner en mycket stor rädsla för att återvända till sitt hemland, där de ofta blir utstötta från familjen och dessutom riskerar att återigen träffa förövarna.

De personer som har valt att gå under jorden lever med ett konstant hot om att bli upptäckta och att då bli tvungna att lämna landet. Det är inte humant. Dessa människors situation är ett av de viktigaste skälen till att vi nu, i den mån det är möjligt, genom ett nollställningsbeslut retroaktivt rättar till begångna fel från statens sida. Det finns givetvis också starka humanitära skäl för ett sådant beslut. Det får räcka med att peka på situationen för de apatiska flyktningbarnen. Med tanke på att Europadomstolen för mänskliga rättigheter i sex ärenden beslutat om inhibition av verkställighet i avvisningsbeslut fattade av Migrationsverket och Utlänningsnämnden i ärenden som rör dessa barn måste regeringen inse att vi inte handlar rätt i dessa ärenden.

Ett annat viktigt skäl för att genomföra en nollställning av gamla ärenden är att ge den nya instansordningen en möjlighet att starta verksamheten, som jag tidigare sade, under rimliga förhållanden. När Utlänningsnämnden tog över överprövningen av utlänningsärenden från regeringen den 1 januari 1992 fick den samtidigt överta det stora antalet ärenden. Det innebar att Utlänningsnämnden från början fick en mycket dålig start med långa handläggningstider med en mycket pressad arbets-situation. Vi vill inte vara med om att den nya ordningen får lika dåliga arbetsförhållanden. Därför är det mycket angeläget att se till att den nya ordningen får en rimlig chans redan från början, så att den inte havererar på grund av hög ärendebalans.

Därför vill vi i Centerpartiet ge den nya instans- och processordningen så goda förutsättningar som möjligt från starten. Då anser vi att asylsystemet bör avlastas genom att de personer som jag tidigare har talat om beviljas uppehållstillstånd.

Fru talman! Det är ju ingen ny företeelse, det här som vi föreslår. Regeringen har åtskilliga gånger tidigare, både under 80- och 90-talen, beslutat om olika väntetidsregler. Det har inneburit att den som väntat en viss minsta tid utan att få slutligt besked i fråga om uppehållstillstånd automatiskt beviljas sådant under förutsättning att vissa vandelskrav varit uppfyllda. Ett sådant exempel är regeringen Ingvar Carlsson, som vid nyåret 1989 beslutade att den som sökt asyl före den 1 januari 1988 och som då ännu inte fått slutligt beslut skulle beviljas uppehållstillstånd. Undantag gällde den gången om det fanns särskilda skäl som talade emot i det enskilda fallet. Sådana särskilda skäl skulle kunna gälla brottslighet, asocialitet eller om det framstod som orimligt att personen fick stanna i Sverige. Motivet den gången var inte humanitära hänsyn utan i stället hänsyn till regeringens och Invandrarverkets arbetsbelastning. En ny utlänningslag skulle träda i kraft den 1 juli 1989, och Invandrarverket skulle få en ny organisation vid samma tidpunkt.

Praxisbeslut av regeringen eller av regeringen utfärdade förordningar om särskilda väntetidsregler, ofta med särskilt fokus på barnfamiljer, har förekommit vid flera tillfällen. Jag kan som exempel nämna när den socialdemokratiska regeringen i maj 1989 beslutade att familjer som sökt uppehållstillstånd, som hade barn under 17 år och som vistats i Sverige mer än ett år utan att ha fått slutligt beslut skulle få stanna om inte avgörande skäl talade emot det.

Ett annat exempel är den borgerliga regeringens tidsförordning som trädde i kraft den 1 januari 1992. Den innebar att en utlänning som då vistats i Sverige mer än 18 månader efter att ansökan om uppehållstillstånd gjorts men ännu inte fått slutligt beslut skulle beviljas uppehållstillstånd om inte särskilda skäl talade emot det. För familjer med barn äldre än sex år gällde samma sak, men här var tidsgränsen tolv månader.

Ytterligare ett exempel är den av regeringen beslutade väntetidsförordningen från den 14 april 1994. Själva förordningen gällde dem som sökt asyl före den 1 januari 1993 och ännu inte fått slutligt beslut.

Det är alltså en lång rad av olika tillfällen tidigare i historien där man just har vidtagit åtgärder som har inneburit att man har nollställt eller plockat bort en lång räckva av ärenden i den här hanteringen. Det är viktigt att vi vågar fatta beslut som innebär att vi minskar ärendebalansen.

Fru talman! Nu ska jag med intresse ta del av den proposition som vi har fått i dag och hoppas på att regeringen här har förslag som kommer att innebära att vi som svenskar kommer att bli stolta över den invandrar- och flyktingpolitik som vi kommer att föra här i landet och att många av de flyktingar som befinner sig här gömda, eller har befunnit sig länge i systemet, ska få ett positivt besked om uppehållstillstånd.

Anf. 38 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Låt oss för en stund komma ihåg vad den här debatten egentligen handlar om. Den här debatten handlar egentligen om Larissa, Larissa vars man på grund av sin oppositionella inställning och sin vägran att delta i krigets färd i Tjetjenien flydde med sin familj till Sverige,

till Värmland. Larissa vägrade vara kvar i ett land där hennes barn blev torterade, där hennes man riskerade att dödas och där hon blev förföljd på det allra mest kränkande sätt på grund av att det helt enkelt råder krig – ett krig som omvärlden inte verkar lägga två strån i kors för att få slut på.

De flydde till Sverige 2001. De kom hit, människor med mycket tunga erfarenheter i bagaget, men samtidigt människor som ville arbeta, ville komma in i det svenska samhället, ville ge dagis till sina barn, ville påbörja ett nytt liv. De var människor som hungrade efter den frihet och trygghet som livet i Tjetjenien aldrig kunde erbjuda. De kom hit, och de visste att de skulle få asyl. De visste det, för Genèvekonventionen påbjuder att de som har anledning, såsom Larissa, att känna välgrundad fruktan för förföljelse om de återvänder ska få asyl. De var övertygade om det.

Men så gick månaderna, och månaderna blev efter ett tag till ett år. De blev mer och mer osäkra och hade mindre och mindre möjligheter. De mådde allt sämre, och så kom det första avslaget från Migrationsverket. Som de flesta andra som söker asyl i Sverige fick de avslag från Migrationsverket. De överklagade, fortfarande i fast förvisning om att de skulle få stanna men att det måste ha blivit något fel. De hade ju all anledning att känna välgrundad fruktan. De var flyktingar från ett krig. De mådde allt sämre, och det drog ut på tiden. Till sist kom barnen att bli sjuka. Ett barn hamnade i ett apatiskt tillstånd. Pappan fick läggas in på psykiatrisk behandling, mamman likaså. Det förekom självmord. Man mådde allt sämre, och så kom ett avslag från Utlänningsnämnden.

Man gjorde en ny ansökan. Den överlämnades till slut till regeringen. Regeringen drog ut på handläggningen. Det tog ett år för regeringen att fatta ett beslut. Slutligen fattade man ett beslut, ett praxisbeslut, om att tjetjener skulle ges tillfälliga uppehållstillstånd, som om man väntade sig att det snart skulle bli bättre i Tjetjenien. Av de ärenden som väntade såsom Tjetjenienärenden på Migrationsverket blev det i två tredjedelar avslag efter knapphändigt gjorda språkanalyser eller märkliga idéer om att det nog gick att leva i Tjetjenien, i alla fall om man inte var tjetjen utan kanske en ingusjier, även om dessa av alla andra utom möjligen sig själva och tjetjener betraktas som tjetjener.

Det här är ett exempel på en rättsosäker ordning, en ordning som inte uppfyller de krav som man borde kunna ställa på asylprocessen, en ordning som inte är förutsägbar och som inte på något sätt uppfyller humanitetens krav. Det är den ordningen vi nu äntligen kan avveckla genom att avveckla Utlänningsnämnden och överflytta tolkningen av lagen till förvaltningsdomstolarna. Det är på tiden att vi gör det.

Riksdagen fattade ett beslut år 2001 om att så skulle göras. Sedan har det flyttats fram i tiden alltmer. Men nu har vi alltså en proposition. Tyvärr inte den 1 januari nästa år men den 31 mars nästa år ska Utlänningsnämnden läggas ned. Det är skönt att vi kan ha en debatt som faktiskt handlar om att flytta flyktingpolitiken åt rätt håll igen. Vi vet att det är en rättssäkrare politik, en öppnare asylprocess, en process där Migrationsverket måste kunna argumentera för sina beslut på ett mycket bättre sätt, och där muntligheten blir total, om man begär det, och där förändringar görs också på andra områden. Det kommer att innebära att politiken blir mer human.

Men, herr talman, låt oss titta närmare på den här propositionen. På några områden, som jag särskilt vill lyfta fram, sker det klara förbättringar. Skyddsbehoven vidgas. Det blir större möjligheter att få stanna i Sverige på grund av de skyddsbehov man faktiskt har. De anledningar som funnits för att fly från sitt land ska väga tyngre i asylprocessen. Det är positivt.

Barnens möjligheter att få stanna blir bättre. Man tydliggör att barnens rätt och barnens skäl ska höras av myndigheterna och att ribban för barnens möjligheter för att få stanna ska vara lägre satt än för vuxna. Det är en kritik mot att den ändring som en gång är gjord i utlänningslagen – som en portalparagraf som säger att barnens bästa och rätt till hälsa och utveckling ska komma i första rummet – inte har fått avsedd effekt. Det är en kritik mot det som har varit men också ett tillrättaläggande av den nuvarande ordningen. Det blir bättre för barnen i den nya lagen.

Herr talman! Det finns saker i lagen och i den här propositionen som inte är så bra som de borde ha varit. Vi har flyktingskäl. Därefter kommer skyddsskäl, som nu vidgas. Sedan har vi det som tidigare kallades för humanitära skäl. Begreppet ändras nu. Det blir till ”synnerligen ömmande omständigheter”. Vi är rädda att ”synnerligen ömmande omständigheter” kommer att visa sig vara en för smal sista grupp av skäl. Vi ville i den utredning som ledde fram till den här propositionen i stället använda begreppet särskilt ömmande omständigheter. Det låter lagtekniskt, men det innebär väldigt mycket för dem som väl prövas enligt den här lagen.

Vi var fem partier i utredningen som ville det. Men vi hade ingen majoritet i utredningen. Därför har vi fått landa på synnerligen-begreppet i propositionen. Vilka var det som bildade majoritet i utredningen? Socialdemokraterna och Moderaterna, de som så ofta har gått ihop om flyktingpolitiska saker.

Herr talman! Med det sagt är det ingen hemlighet att vi vill gå längre. Vi är inte ensamma om det. Så många människor i vårt land har fått en asylansökande i sin klass. En flykting på sin arbetsplats har mött en asylsökande som granne eller på något annat sätt i samhället. Så många människor har sett och följt med vad de apatiska barnen har blivit utsatta för. Så många människor har aldrig förr engagerat sig för en bättre och humanare flyktingpolitik. Sveriges kristna råd ihop med Sveriges muslimska råd, fackförbundet SKTF och många andra har lämnat in den största namnsamlingen till Utrikesdepartementet och Barbro Holmberg sedan 1960-talet. 157 000 svenskar har skrivit under för en humanare flyktingpolitik. Det är värt att tänka på. Det är värt att ta till sig.

Det finns saker som vi borde kunna göra framöver. Vi vill ha en bortre gräns i asylprocessen. Man ska inte behöva vänta alltför länge. Den som väntat längre än sju åtta månader borde få ett slutgiltigt besked och borde automatiskt få stanna i Sverige. Det skulle förbättra flyktingpolitiken och säkerligen förbättra integrationspolitiken i vårt land.

Vi vill förbättra möjligheterna till anhöriginvandring. Vi vill förbättra möjligheterna att få stanna på grund av den förföljelse man är utsatt för på grund av sin kön eller sin sexuella läggning. Vi vill, som flera andra här har sagt, ha ett nollställningsbeslut i samband med att man lägger ned Utlänningsnämnden.

Det handlar om logik, Tobias Billström. Det handlar om logik, och det handlar om att värna principen om den individuella bedömningen. Det vi säger när vi säger att Utlänningsnämnden inte har fungerat och när vi pratar om godtyckliga beslut, som Moderaterna talar om i ett brev som var postat så sent om i går till Miljöpartiet och Vänsterpartiet, är att den ordning som vi har i dag inte har producerat tillräckligt goda individuella bedömningar.

Då har vi någonstans ett ansvar för de människor som har blivit utsatta för misshandel enligt dagens ordning, ett ansvar för att ta hand om de människorna på ett bra sätt. Vi har ett ansvar för de tusentals människor som lever gömda under de värsta förhållandena i vårt land. Vi har ett ansvar, och svaret på det ansvaret stavas, om ni så vill, amnesti. I en motion som kommer att läggas fram av fem partier kräver vi amnesti. Det är det logiska beslutet utifrån de förutsättningar vi har när vi säger att den ordning som funnits inte fungerar. Det är också det mest humana beslutet. Det är det bästa beslutet för att ge den nya ordningen en så bra start som möjligt. Den ska inte tyngas av en tung ryggsäck med trasiga människoöden.

Herr talman! Jag vill använda mina sista minuter i den här debatten inte till att fortsätta att tala om amnesti och Utlänningsnämnden utan faktiskt välkomna Tobias Billström in i den flyktingpolitiska debatten som flyktingpolitisk talesman för Moderaterna. Artigheten kräver att jag svarar på den ärliga fråga som Tobias Billström ställde till alla andra här i kammaren, nämligen om vi anser att det skulle vara bra att man fick byta kö från att vara en asylsökande i den vanliga processen till att bli arbetskraftsinvandrare. Vi har svarat på den innan, och frågan utreds just nu i en utredning, vilket jag hoppas Tobias Billström känner till. I den utredningen jobbar Miljöpartiet just för en sådan möjlighet – att byta kö i systemen. Det har dock väldigt lite att göra med den debatt som vi för just nu.

Det var artigheten så långt.

I går hörde jag ryktas om att vi skulle få ett brev till Miljöpartiet från Moderata samlingspartiet som på något sätt skulle handla om migrationsministerns framtid. Jag tyckte givetvis att det lät otroligt spännande. Ingen i vårt kansli hade sett det. Vi letade och undrade vad som kunde stå i det. I min möjliga enfaldighet och naivitet trodde jag att här kommer ett brev där Moderaterna föreslår en bra politisk förändring av migrationspolitiken, kanske att ”synnerligen ömmande omständigheter” borde bli ”särskilt ömmande omständigheter”, en politisk förändring, ett steg framåt som skulle betyda väldigt mycket för flyende i vårt land eller kanske en omändring där man säger att det vore rätt att låta de apatiska barnen stanna, för det var fel att inte ställa upp för en förordning för de apatiska barnen. Det vore ett bra steg framåt för de barnen, som mår så dåligt i vårt land. Kanske skulle det till och med handla om ett stöd för den motion om amnesti som flera partier jobbar för.

Så fick jag se brevet. Det handlade inte alls om det. Det handlade om att försöka blanda bort korten när man blivit kritiserad för att man är ett lydigt stödparti till regeringens flyktingpolitik i dess sämsta delar. Man sade: Vi kan väl avsätta migrationsministern ihop. Som om de flyende i Sverige, de människor som har så fruktansvärda öden och anser att de behöver få stanna i Sverige skulle må bättre av att migrationsministern

hette någonting annat än Barbro Holmberg! De människorna behöver få möjlighet att stanna i Sverige och bygga sig ett nytt liv i vårt land. De behöver inte en ny migrationsminister.

Tobias Billström inledde med att prata om den internationella kritiken mot svensk flyktingpolitik. Han sade att Europadomstolen – jag gissar att det var den som han menade när han pratade om internationell kritik – allt oftare överprövar svenska asylärenden och att FN:s tortyrkommitté har fällt Sverige flera gånger än något annat land för att man avvisar människor där det finns risk för tortyr. Vidare kritiserar FN:s barnrättskommitté Sverige för behandlingen av asylsökande barn.

Men det här är ju en kritik som faller väldigt tungt på Moderata samlingspartiet. I de delarna har ni ställt upp på regeringens flyktingpolitik. Jag är glad över att det inte är ni som har gjort upp med regeringen om den här propositionen. Där har vi lyckats få in lite annat. För i det fallet var samarbetspartnerna något bättre än Moderata samlingspartiet.

Anf. 39 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jag ska av artighet säga till Gustav Fridolin att om riksdagsmannaupdraget någonsin känns tråkigt eller trist finns ju alltid skådespelarbanan som ett alternativ. Det var verkligen en föreställning från talarstolen som vi fick se här.

Helt ärligt: Det finns två punkter som jag tycker att vi måste kunna diskutera här. Det var bra att vi fick ett tydligt besked i arbetskraftsinvandringsfrågan, för det var något som vi moderater efterfrågade.

Däremot är jag inte lika nöjd med Gustav Fridolins beskrivning av den situation som råder i dag i Sverige när det gäller framstöpandet av migrationspolitiken.

Som jag sade i mitt tidigare replikskifte med Ulla Hoffmann står inte den nya instans- och processordningen inskriven i det 121-punktsprogram som ligger till grund för Vänsterpartiets och Miljöpartiets samverkan med regeringen. Det är ett väldigt tufft arbete från andra partier här i kammaren som har åstadkommit detta, medan ni har hållit migrationsministern och regeringen under armarna bakvägen.

Jag vågar nog påstå att de förseningar som vi har sett på vägen fram till den proposition som nu äntligen läggs på riksdagens bord har faktiskt med detta faktum att göra.

Anf. 40 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Så står han där naken, Tobias Billström, lika naken som kejsaren i den berömda sagan, lika naken som när han för en timme sedan drog tillbaka det förslag som han lade fram i går om att asylsökande själva skulle betala för asylprocessen eftersom han kanske – och det var i och för sig välkommet – hade läst Genèvekonventionen.

Alla vet ju att anledningen till att vi äntligen har den här propositionen på riksdagens bord är ett enträget och medvetet arbete från Miljöpartiet och Vänsterpartiet i budgetförhandlingarna med regeringen. Det var vårt tryck på regeringen som ledde fram till detta. Det var riksdagens samlade tryck, samarbetet med Kristdemokraterna, Folkpartiet, Centerpartiet och Moderaterna som låg bakom, men det var vårt arbete i budgetförhandlingarna som ledde till att vi äntligen har propositionen här. Det är ju någonting som alla är medvetna om och som har uppmärksam-

mats, om inte annat än av Tobias Billströms företrädare som moderat representant i flyktingfrågor, Per Westerberg.

Sedan står Tobias Billström så naken. När jag frågar om en politisk förändring, när jag kritiserar Moderaterna för att de hellre avsätter en minister än ändrar politiken, kommer ingenting. Det kommer inga förslag till hur politiken skulle kunna förändras. Det kommer inget löfte om att de ställer upp på en förordning om de apatiska barnen. Det finns inget stöd för motionen om en engångsamnesti, en nollställning vid övergången till det nya systemet. Det kommer ingenting.

Anf. 41 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Ditt självberöm smakar ju ganska så illa, Gustav Fridolin. Det är ju inte så att vi moderater har varit överksamma i den här processen. Tvärtom har vi vid flera tillfällen gett uttryck för den uppfattning som vi tycker är viktigast av allt, nämligen att arbetslinjen bör gälla även i asylpolitiken. Där kan vi konstatera att även Miljöpartiet företräder samma uppfattning som vi har. Vi får hoppas att vi när utredningen om arbetskraftsinvandring är slutförd – det hålls ju ett seminarium i dag – får se att Miljöpartiet gör konkreta ställningstaganden även på mållinjen. Men det återstår fortfarande att se.

Sedan var det ju inte så, Gustav Fridolin, att jag inte i mitt huvudanförande gjorde en lång genomgång av de åtgärder som vi tycker är nödvändiga för att åstadkomma en bättre politik. Jag räknade upp ett antal åtgärder, inte minst när det gäller barnens situation.

Däremot kommer du aldrig att få höra mig tala här i kammaren om en allmän amnesti. Jag och mitt parti tror på den individuella prövningens överlägsenhet i det här fallet. Det är helt omöjligt att å ena sidan säga att man är motståndare till att människor behandlas i klump och att man fattar kollektiva beslut om avvisning baserade på ett kollektivt tänkande och sedan i nästa minut säga: I just de här fallen tycker vi att man kan frångå principen om individuell prövning. En sådan vacklande politik ägnar inte jag och mitt parti oss åt.

Anf. 42 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Men problemet är ju just det som Billström själv pekade på i gårdagens brev till Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Det har funnits ett godtycke i flyktingpolitiken, och vi måste ta ansvar för dem som har varit utsatta för detta godtycke. Det är därför som vi pratar om amnesti.

Billström är duktig och en skicklig debattör. Det ska bli kul att möta honom flera gånger. Han säger att eget beröm luktar illa, men då har han nog ändå gjort en miss.

Om du lyssnade på mitt anförande så pekade jag på flera brister som jag tycker att propositionen har. Det är flera saker som jag tycker borde förändras och förbättras. Problemet är att i de delarna har Socialdemokraterna ett tryggt stöd från sitt vanliga stödparti i flyktingpolitiken, Moderata samlingspartiet. När det gäller detta med synnerligen ömmande omständigheter är det Moderaterna som ställer upp på den socialdemokratiska flyktingpolitiken.

Herr talman! Jag blev ju lite förvånad i går, och jag fortsätter att vara lika förvånad i dag över kraven på att migrationsministern ska avsättas

snarare än att kraven på att politiska förändringar ska genomföras kommer upp.

Först hade vi en migrationsminister, Maj-Inger Klingvall, som vägrade att efterfölja riksdagens beslut om att avskaffa Utlänningsnämnden, men som samarbetade jätteväl med Tobias Billströms parti.

Därefter hade vi ytterligare en migrationsminister, Jan O Karlsson, som vägrade att följa riksdagens beslut om att avskaffa Utlänningsnämnden, men som samarbetade jätteväl med Tobias Billströms parti.

Sedan fick vi en tredje migrationsminister, Barbro Holmberg, som har tagit alltför lång tid på sig att efterfölja riksdagens beslut om att avskaffa Utlänningsnämnden, men som samarbetar ganska bra med Tobias Billströms parti.

Först den stund som en migrationsminister lägger fram en proposition om att Utlänningsnämnden verkligen ska avskaffas, ja, då ska hon avsättas. Det går inte ihop, och det handlar inte om någonting annat än att blanda bort korten när kritiken har blivit alltför hård.

Det finns ett annat sätt att möta kritiken, och det är att ta den till sig. Lyssna på påskuppropet! Lyssna på dem som kräver en human flyktingpolitik inom Moderaterna! Lyssna på de riksdagsledamöter som i voteringar vägrar att följa regeringens förslag om apatiska flyktingbarn! Byt linje och ställ inte upp på en flyktingfientlig linje!

Anf. 43 GÖTE WAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag blir något konfunderad över det senaste replikskiftet, men jag får väl utifrån protokollet försöka att analysera vad det egentligen handlade om och vad man ville få ut av den här debatten.

Jag kan konstatera att vi av migrationsministern inledningsvis fick en ganska bred och gedigen redovisning av den proposition som ligger till grund för den här debatten. Därefter har det varit en ganska omfattande diskussion både om sakinnehållet och om tankar och idéer. Det framfördes också kritik mot den tidsaxel som har löpt under den tid som denna process har pågått.

För egen del tycker jag att den här diskussionen och situationen känns som något av ett upplopp på ett stafettlopp. Vi har givit och tagit stafett-pinnen vid olika tillfällen. I två parlamentariska utredningar har vi argumenterat och lagt fram tankar om hur processen ska gå vidare och vilket resultat som vi ska landa på.

Därutöver har vi här i kammaren, men också i utskottsarbetet argumenterat och diskuterat kring olika frågeställningar som berörs i propositionen.

Vi har fått beskrivet för oss den komplexitet som detta innehåller, inte minst utifrån förhållanden som har beskrivits av ministern när det gäller tolkfrågan, rekryteringen av nämndemän och domare och också sådana naturliga frågor som lokaliteter för domstolen. Detta har ifrågasatts av såväl ledamöter här i kammaren och i tidigare debatter.

Även de ekonomiska aspekterna har ifrågasatts av ledamöter i debatten – kanske inte så mycket i dag, men under tidigare diskussioner – trots att vi är medvetna om att kostnaden i det initiala skedet, när den första utredningen lade fram sitt förslag, beräknades till 30–40 miljoner för ett genomförande av det förslag som då fanns. Vi visste då att det fanns en reservation i betänkandet som landade på tio gånger det beloppet, det vill

säga 300–400 miljoner. När regeringen i sin beredning konstaterade att det handlar om en reform på en miljard ifrågasattes det ganska starkt av ledamöter i socialförsäkringsutskottet. Men i dag kan vi se resultatet av de beräkningar som gjorts, att det är i den här storleksordningen vi landar med den stora reform som nu föreslås.

I dag kan vi se resultatet av arbetet – flera års arbete, som det har beskrivits. Jag vill tacka statsrådet och tjänstemännen på Utrikesdepartementet som har processat de här frågorna framför allt med oss som i det senare skedet har diskuterat inom ramen för samarbetet med Vänsterpartiet och Miljöpartiet för att nå resultat. Det känns bra att vi i dag befinner oss där vi är på det här upploppet, som jag känner att det är.

I det läget försöker ett parti att på något sätt sätta en fälla för några av dem som nu är på upploppet. Det känns naturligtvis bekymmersamt. Man ställer sig frågan: Är det bara så att man vill sätta en fälla för de två partier eller de två medtävlare som finns på banan, eller är det så att man vill hindra alla från att nå fram till målnöret och det här resultatet?

I går var jag väldigt tvivlande till vad Moderaterna egentligen var ute efter med det utspel som gjordes. Men i dag konstaterar jag att Tobias Billström markerar att man vill ha ett genomförande av det förslag som ligger eller åtminstone i närheten av det förslag som ligger. Vi får se hur det blir i den vidare processen och den beslutsordning som vi får efter sommaren. Ändå måste jag som sagt ställa frågan: Vad är det egentligen man vill när man går ut och gör utspel om att man vill rikta ett misstroende mot ansvarig minister för den här processen men också för andra frågor som har med det migrationspolitiska området att göra.

Herr talman! Jag upplever att det i den här diskussionen och debatten finns ett stort samförstånd mellan partierna om viljan att genomföra en process som innebär att vi för över handläggningen av utlänningsärenden från Utlänningsnämnden – och kan lägga ned densamma – till en domstolsprocess. Det känns starkt och det känns bra att vi i kammaren nu kan samla oss kring det här.

Jag hoppas att vi också under den kommande processen i utskottet, som nu har påskyndat processen för att kunna nå de resultat som vi önskar och den tidpunkt för genomförande som vi önskar, kan få en bra handläggning.

Jag vill än en gång tacka ministern och tjänstemännen för den här produkten och det här arbetet. Jag ser fram emot den fortsatta processen i utskottsarbetet.

Anf. 44 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jag ställde i mitt huvudförande två frågor till Barbro Holmberg, och jag hoppas att även Göte Wahlström kan svara på dem. Det handlar naturligtvis om hur regeringen kan säkerställa att de resurser som nu anslås för att igångsätta projektet inte bara blir av kortvarig karaktär, utan att de också lämnar bestående avtryck. Det är ju en sak att sjösätta en reform och en annan att få den att flyta långsiktigt.

Jag undrar också lite över hur regeringen ämnar säkerställa att rekryteringen av anställda och nämndemän kan utföras för att bemanna den nya organisationen. Det är redan i dag ett mycket stort problem att få kompetenta människor att tjänstgöra som nämndemän i de olika instanserna. Vi vet att det är en klar övervikt i nämndemannaorganisationen för

de övre skikten i den demografiska pyramiden. Det handlar naturligtvis ytterst om ersättningsnivåer. Det handlar också om de praktiska möjligheterna att tjänstgöra och kombinera det med ett normalt yrkesliv. Jag vill redan nu säga att vi från moderat sida känner stor oro inför ett scenario där den nya organisationen kommer att bemannas av framför allt pensionärer och studenter men egentligen ingenting däremellan.

Anf. 45 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det hedrar Tobias Billström och hans parti att man för den här typen av diskussion. Jag upplever att man under de överläggningar som har varit under resans gång har framfört såväl ekonomiska bekymmer som verkställighetsmässiga bekymmer. Det som Tobias Billström för fram visar på komplexiteten, det vill säga kostnadsutvecklingen men också hur dimensioneringen och annat ska ske.

Som ett led i den här processen har regeringen uppdragit åt Sten Heckscher att tillsammans med Domstolsverket utreda situationen. Han har också varit i socialförsäkringsutskottet och presenterat sina ställningstaganden och sin syn på problematiken.

Det som bekymrar mig lite är att det sedan socialförsäkringsutskottet höll sitt sammanträde har kommit fram ytterligare problemställningar innebärande att utredaren önskar en betydligt senare igångsättning än den som nu är föreslagen. Likväl har vi kunnat jämka samman våra tankar, idéer och funderingar över den problematik som Tobias Billström redogör för. Därigenom tror jag, och har förhoppningen, att såväl de ekonomiska beräkningarna som de verkställighetsmässiga beräkningarna är tillfyllest för en bra reform som kan fungera även i framtiden.

Anf. 46 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag inte riktigt delar Göte Wahlströms optimism i de här frågorna. Jag tycker att det är väldigt viktigt att regeringen riktigt fort kommer med besked i de här frågorna, därför att det handlar också om att ge rimliga villkor till de organisationer som ska hjälpa till att bemanna den nya instans- och processordningen med människor. Det gäller inte minst partiorganisationerna men också de organisationer som måste ägna sig åt att utbilda de här människorna. Jag tänker framför allt på Domstolsverket.

Vi gör bedömningen att man inte får se de pengar som regeringen anslår som en engångssumma, utan man måste kunna precisera hur man ämnar se till att till exempel fortbilda människor. Ska man nu använda sig av praxisinstrumentet som vi alla eftersträvar, där man får en enhetlig bedömning inom ramen för en och samma instansordning, är det naturligtvis en förutsättning att de människor som deltar aktivt i processerna får tillgång till fortbildningen.

Jag måste säga, Göte Wahlström, att det var ett väldigt glidande svar där du hoppade över de centrala punkterna. Från moderat sida förväntar vi oss en uppföljning inom det snaraste från regeringens sida vad gäller både rekryteringen och resurstilldelningen.

Anf. 47 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag har förståelse för de synpunkter som Tobias Billström för fram när det gäller problematiken kring det här. Men vi har ju

märkt under den diskussion som vi har haft under de här timmarna att vi är lite vacklande. Flera av talarna här kritiserar den långa handläggningstiden. Men man säger också att man till och med kan tänka sig att ha en senare tidpunkt för igångsättning av verksamheten, så här är det ett brett spektrum.

Den bedömning som nu har gjorts är att en rättssäker process som håller vad gäller både de ekonomiska och personella beräkningarna ska kunna klaras till den 31 mars. Det är givetvis ett jämkande när det gäller tidpunkten, därför att ambitionen har varit att genomföra det här från den 1 januari 2006, och jag tror att jag har sagt det vid ett antal tillfällen i den här kammaren. Ny lyckas vi inte med det just beroende på den problematik som Tobias Billström lyfter fram här, och då har vi landat på den 31 mars.

Min förhoppning och min tro är att vi kan få en bra start för en viktig verksamhet den 31 mars 2006.

Anf. 48 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag säger, som många flera med mig har sagt, att äntligen har vi fått den här propositionen som ska leda oss till en ny instans- och processordning och förhoppningsvis en mer rättssäker asylprocess. Mycket har redan sagts i debatten, och Mauricio har föredömligt framfört Folkpartiets huvudståndpunkter, så jag kommer att hålla mig till att ge några kommentarer och funderingar kring det här med barn och kvinnor i asylprocessen.

Herr talman! Vi har under våren debatterat frågan om de apatiska barnen, och det finns många andra barn som också får illa. I kväll ska jag och migrationsministern i en interpellationsdebatt debattera om barn som är omhändertagna därför att deras föräldrar inte kan ta hand om dem men som ändå ska avvisas tillsammans med föräldrar som inte kan ta hand om dem.

Varför så många barn har blivit sjuka och får så illa vet vi inte exakt, men det vi vet är att många fler asylsökande får avslag i dag än tidigare. Om det beror på att de personer som söker asyl i dag inte har skäl i samma omfattning som de som sökte tidigare eller om det är så att praxis hårdnat finns det olika åsikter om. Min åsikt är i alla fall att praxis har hårdnat.

De som drabbas hårdast av en alltmer hårdnande asylpraxis är kvinnor och barn, som ofta har andra skäl än män. Det är bra att själva skyddsbehovet lyfts fram i det nya förslaget. Jag tror att det kommer att gynna framför allt kvinnorna, eftersom många kvinnor i dag mår väldigt dåligt, på grund av att de är oroliga för att de ska avvisas till samma ställe där de blev utsatta för mycket allvarliga övergrepp. Om kvinnor mår dåligt påverkar det också deras barn.

Herr talman! Jag ska berätta om en kvinna, tre barn och en man.

Familjen kom hit tillsammans – det sista barnet är fött i Sverige – efter att ha flytt från ett land i före detta Sovjetunionen. Mannen hade blivit misshandlad och kvinnan brutalt våldtagen. Något av barnen hade bevittnat våldtäkten. I Sverige får mannen veta om våldtäkten genom att Migrationsverket missade sekretessen, varför han lämnar familjen. Kvinnan får hot om hedersmord från sin familj och mannens familj. Kvinnan mår

allt sämre, och barnen omhändertags. Den minste var bara tio veckor gammal när han omhändertogs och bor nu hos en fosterfamilj.

Trots denna katastrofala situation för familjen ska den avvisas. Och trots att mannen övergett familjen ska han avvisas med den. Den minsta pojken är nu 18 månader gammal och har knappt sett sin mamma, och kvinnan är riktigt dålig. Hur hon ska kunna ta hand om barnen är för mig en gåta, när hon återvänder till samma ställe som där hon blev brutalt våldtagen.

Det är inte förenligt med vårt välfärdssamhälle att behandla människor så illa, särskilt inte när det handlar om barn.

Herr talman! Jag ställer mig frågan: Skulle denna familjs situation varit annorlunda om den nya lagen som nu ligger som förslag hade funnits? Jag har inget klart svar. Jag har inte hunnit läsa propositionen i alla dess delar ordentligt, men jag har några funderingar kring den.

Herr talman! De allra flesta av de kvinnor som kommer hit och söker asyl har varit utsatta för sexuella övergrepp. I många kulturer upplevs det som något fruktansvärt skamligt att bli våldtagen. Detta kan innebära att kvinnan förskjuts av sin man. När en kvinna blir våldtagen kan man säga att även kvinnans man blir det, och kvinnans barn. I många fall hotas just kvinnan av hedersmord.

Herr talman! Förra året lades ett betänkande fram om förföljelse på grund av kön och sexuell läggning. Vi har väntat länge på propositionen, som ska innebära att förföljelse på grund av kön ska få flyktingstatus.

I mars på kvinnodagen gick migrationsministern ut och sade att i maj kommer en proposition som ska ge asylsökande kvinnor samma rättigheter som asylsökande män. Maj är nästan slut, men jag har förstått att propositionen kommer ganska snart, någon gång i juni.

Jag måste säga att det inte hade varit fel att den hade varit framme till det här tillfället, när vi diskuterar så många andra frågor. Den här frågan hänger verkligen ihop med det förslag som läggs fram i dag. Det omnämns i propositionen, varför jag ändå väljer att göra några kommentarer just kring den delen.

Herr talman! Redan i dag kan man få uppehållstillstånd som skyddsbehövande i övrigt på grund av förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning. Det finns också riktlinjer som Migrationsverket har tagit fram som talar om både hur kvinnor ska utredas och att en kvinna kan ha annorlunda skäl än en man. De här riktlinjerna är bra, men de följs kanske inte i den utsträckning som åtminstone jag skulle önska.

Herr talman! Jag tycker att det är bra att förföljelse på grund av kön får flyktingstatus. Men de regler som i dag finns för skyddsbehövande i övrigt har, som sagt, inte gett så värst många uppehållstillstånd, även om en del av de kvinnorna kanske har fått det på humanitär grund.

Herr talman! Hade kvinnan som jag berättade om blivit annorlunda behandlad om den nya lagen funnits? Eftersom lagen bara finns beskriven i den här propositionen kan jag inte klart säga vad som kommer att stå, men det jag kan utläsa i fråga om hur man tänker utforma texten är att det ändå finns ett visst hopp om förbättring för kvinnor och deras asylskäl. Det skrivs en hel del om hur man ska betrakta övergrepp, att de inte behöver ha utförts av en myndighet. Hänsyn ska också tas till skador till följd av traumatisering med mera.

Herr talman! Jag ropar inte hej förrän jag är över bäcken. Vi får se vad det står när propositionen kommer, men det viktigaste är hur det kommer att hanteras i praktiken.

Herr talman! Nu till barnen. Som jag sade tidigare, hänger detta med kvinnors asylskäl och barn rätt mycket ihop. Barn som mår dåligt har ofta en mamma och/eller en pappa som mår dåligt. Barn reagerar på olika sätt när de mår dåligt. En del blir apatiska och sjuka, och andra blir utagerande. En del barn måste till och med omhändertas.

Det viktiga som finns i det nya är att barn syns i asylprocessen. Det är viktigt att de syns både som personer med barns behov och som individer som har egna skäl. Många barn har varit med om samma traumatiska händelser som sina föräldrar. De kan till och med själva ha varit utsatta för övergrepp. Det är viktigt och bra att det nya förslaget lyfter fram detta, att barn ska höras och att det ska utbildas personer som har kompetens att höra barn. Alla enheter ska ha barnkompetens senast i sommar, sägs det.

Min ena stående fråga, som jag har ställt ett antal gånger, är: Varför har denna kompetens inte funnits långt tidigare? Min andra stående fråga är: Varför ska barn offras för att myndigheterna inte har kunskaper?

Herr talman! Som sagt är det bra att barn ges ett större utrymme i asylprocesser, men det finns ett antal frågetecken. Hur hanteras mycket små barn? Det kan vara svårt med en muntlig förhandling med små barn. Vad händer med barn som far illa, apatiska barn och barn som omhändertas? Förhoppningsvis kommer det att finnas färre sådana barn, med tanke på de andra möjligheter det finns att få uppehållstillstånd på grund av att man har skyddsbehov.

Jag tror ändå att man måste fundera lite över det här. De humanitära skälen försvinner för att ersättas av synnerligen ömmande skäl, även om det ska vara något lägre krav när det gäller barn. Men, som också Lagrådet påpekat, vad innebär den samlade bedömningen? Skulle de apatiska barnen ha rätt att få stanna, eller de barn som omhändertas?

Som Mauricio Rojas också sade i sitt anförande: Låt oss vara konstruktiva och försöka hitta en lösning på hur det här ska utformas i slutändan.

Till sist, herr talman, vill även jag vädja till moderater och socialdemokrater att ställa upp bakom fem partiets förslag till nollställning. Alla är vi överens om att det gamla systemet har varit rättsosäkert. Många människor, både barn och vuxna, har farit och far mycket illa. Barn har tappat tron på livet och blivit apatiska. Kvinnor ligger på psykiatriska kliniker och vet knappt vad de heter.

Låt oss visa vår medmänsklighet och låt dessa människor få en möjlighet att stanna och börja ett nytt liv här! I dag avslås asylansökningar på löpande band, har jag hört utifrån verkliga livet, så det här brådskar.

Anf. 49 KALLE LARSSON (v):

Herr talman! Som vi har släpat, som vi har dragit, och som vi har kämpat för att detta förslag slutligen ska föreläggas riksdagen. De som har gjort vad de har kunnat under de senaste åren för att förhålla beslutet har nu fått se sig besegrade. I dag föreläggs för Sveriges riksdag en proposition om att faktiskt lägga ned Utlänningsnämnden slutgiltigt och överföra prövningarna till domstol.

Det är något som alla i dag välkomnar. Barbro Holmberg säger sig vara mycket glad. Tobias Billström utropar: Äntligen. Mauricio Rojas talar om ett mycket stort steg framåt och att det är mycket positivt. Sven Brus säger att det är bra och att vi kan glädja oss. Och Göte Wahlström nöjer sig med det lite mer försiktiga: Det känns bra.

Det är utmärkt att vi nu har kommit till denna samsyn och att det förslag som nu föreläggs riksdagen är så välkommet. Det är nämligen av betydelse att man kan genomföra förändringar som många står bakom. Men det är också av betydelse att man kan genomföra förändringar som är bra.

Några talare före mig har talat om att det i allmänhet vore utmärkt med breda överenskommelser, ett brett samarbete och stor uppslutning. Ja, det återstår väl att se om det är bra. Det beror väl på förslagets innehåll. Men det utgår jag från att alla talare tidigare också har avsett.

Ulla Hoffmann har för vårt parti tidigare talat en del om innehållet i detta förslag. Hon har sagt vad det är som vi välkomnar och vilka delar i detta förslag som vi gärna hade sett ännu mer utvecklat. Hon har dessutom talat en del om flera andra frågor som är viktiga för Vänsterpartiet inför framtiden.

Jag vill gärna säga att vi gärna hade sett en del förändringar i förslaget. Jag vet att som företrädare för ett parti som har suttit och diskuterat sådant, brukar man egentligen inte stå här och säga: Vi tyckte att det kunde ha blivit ännu bättre. Det vanliga är att man säger: Vi är nöjda med allting. Men vi vet alla hur diskussioner och kompromissande går till. Man står bakom det som man har kommit fram till. Och det kan vi tydligt säga att vi gör. Samtidigt är det förstås helt naturligt att vi också gärna hade sett förändringar på flera punkter. Vi hade hellre sett att det formulerades som särskilt ömmande omständigheter. Vi tyckte att självmordsrisk skulle kunna väga tyngre i bedömningen av rätten till uppehållstillstånd. Och vi hade mycket gärna sett att regeringen hade agerat tidigare, som vi flera gånger under diskussionerna har föreslagit, för att vi skulle kunna hålla den datumgräns som från början var satt till den 1 januari 2006.

Jag kan inte låta bli att ge några kommentarer till den hittillsvarande debatten. Man har den fördelen när man, såvitt jag förstår, står sist på talarlistan.

Till att börja med är det inte rätten till ny ansökan som har drivit in människor i en sjukdomsbild. Det är mycket ovanligt att det är det som är skälet. Vi från Vänsterpartiets sida har varit kritiska till de långa väntetiderna och föreslagit förändringar och ytterligare pengar för att snabba på processen.

Men skälet till att många människor efter en tid i Sverige hamnar i sådana svårigheter att de inte har möjlighet att klara sig om de sänds tillbaka är dels därför att man inte har lyssnat på deras ursprungliga skyddsbehov, dels att det inte är helt ovanligt att posttraumatiska stressyndrom fungerar på det sättet att först när man når en relativ trygghet har man möjlighet att ta itu med de svåra trauman som man tidigare i livet har upplevt. Därför kan det förefalla som om dessa personer hamnar i ett svårare tillstånd efter hand. Men verkligheten är att de först då orkar ta itu med de svåra upplevelser som de har genomgått.

Det är intressant med en ny företrädare för Moderata samlingspartiet i en flyktingpolitisk debatt. Men det är också värt att notera att lika lite som det skulle betyda att byta ut en socialdemokratisk migrationsminister mot en annan tycks det betyda att byta ut en flyktingpolitisk talesman för Moderaterna mot en annan. Det är samma politik. Det är samma besked. Det är samma grundläggande inställning. Och fortfarande står Tobias Billström och Barbro Holmberg i flera grundläggande frågor precis skuldra mot skuldra, axel mot axel och samarbetar om den politik som vi ser genomföras i Sveriges riksdag.

Flera talare har nämnt exempel på hur det ser ut i fråga om de apatiska barnen, transportörsansvaret och upprätthållandet av den restriktiva linjen som EU i dag också påtvingar Sverige genom en alltmer harmoniserad flyktingpolitik. Ja, det är fortfarande, dessvärre, så att det är Moderaterna som är stödpartiet till Socialdemokraterna i flyktingpolitiken.

När jag först lyssnade till Tobias Billströms inlägg tyckte jag mig höra att man skulle ifrågasätta att människor förlorar sina sista resurser, som han sade, när de tvingas söka sig till Sverige. Jag tänkte att Moderaterna tydligen anser att man ska använda de allra sista resurserna för att betala rättgångskostnaderna. Men sedan kom förklaringen, och detta var visst något som var felaktigt uppfattat. Och det är väl utmärkt att internationella konventioner också i fortsättningen ska gälla.

Jag fick också höra att de flyktingar som söker sig till Sverige hamnar i händerna på skrupelfria personer, alltså, vad jag förstår, i händerna på människosmugglare. Vi hade en debatt här i förra veckan då alla partier tog kraftfullt avstånd från människosmuggling i vinstsyfte.

Men jag fick också en liten känsla av att detta kanske innebar att Moderaterna var beredda att ompröva sin politik och att de var beredda att överge sitt stöd för transportörsansvaret som ju är den yttersta gränsen, hindret, för att människor på laglig väg ska kunna söka sig in till EU och få sin konventionsstadgade rätt att söka skydd undan förföljelse. Men så var det förstås inte.

Sedan fick vi höra – det blev intressant nog även repliker om det – att man i framtiden ska kunna komma till Sverige och söka arbete. Och ingen motsätter sig vad jag vet heller detta. Vänsterpartiet var ett av de första partierna här i riksdagen som föreslog en arbetskraftsinvandring. Men det handlade om att man skulle kunna byta spår. Först är man asylsökande. Efter ett tag har man lite större lust att vara arbetskraftsinvandrare. Då ska man få vara det i stället.

Jag vet vad som alltid tidigare har legat bakom Moderaternas och Folkpartiets förslag i dessa avseenden, nämligen att med de mest utsatta som verktyg försämrade rättigheterna och villkoren för alla oss andra. Och om det är den vägen man avser att ta, då hoppas jag att man får storstryk på sin politiska linje i denna kammare.

Herr talman! Det växer nu fram en rörelse runtom i landet. Den växer på arbetsplatser, i bostadsområden och i skolor. Människor säger ifrån och meddelar regeringen och myndigheterna att de inte är nöjda med den flyktingpolitik som i dag förs. Nästan 160 000 människor har undertecknat påskuppropet. Det är den enskilt största namnsamlingen sedan 60-talet i Sverige. Och det är klart att en migrationsminister då försöker framställa detta som ett stöd för den egna politiken. Men då får man nog mer än lovligt vrida på formuleringarna eftersom det är en grundlägg-

gande kritik mot regeringens politik som framkommer i påskuppropets formuleringar, och det är det som människor har tagit ställning för.

Jag har tidigare ställt frågor till företrädare för socialdemokratin. Vi kan visa många människor, många organisationer, många kristna organisationer, nu stödda av Sveriges muslimska råd, och många andra organisationer som i grunden kritiserar svensk flyktingpolitik. Var är upproppen till stöd för regeringens flyktingpolitik? Var är namnsamlingarna som visar att det finns ett oerhört omfattande stöd för att vi ska ha en fortsatt restriktiv politik i Sverige? Och än så länge är socialdemokratin svaret skyldig. Jag gissar att man inte kan komma fram med så många exempel.

Vi har, tillsammans med fyra andra partier – det hade kunnat bli fem partier om ett av dem som återstår hade ändrat sig – föreslagit ett amnestibeslut, en nollställning av asylprocessen. Det handlar inte om, som jag tror att Sven Brus mycket skickligt och riktigt påpekade, att i första hand hantera balanser, även om det är viktigt, utan det handlar i första hand om att se till att de människor som har blivit misshandlade av asylprocessen, som vi numera är överens om inte har varit tillräckligt rättssäker, ska få upprättelse och få sin värdighet tillbaka. Det handlar om dem som väntar och om dem som gömmer sig.

Jag ska avsluta mitt anförande med att läsa upp ett brev som jag fick häromdagen.

En kvinna skriver till mig:

I Iran var jag politiskt aktiv på universitetet. Min fästman och flera av mina vänner blev dödade, och några sitter i fängelse. Jag kom till Sverige för fyra år sedan. Jag fick avslag på min ansökan för tre år sedan, och jag har levt gömd sedan dess. Jag diskar på en restaurang för 50 kr om dagen, och det är så svårt att leva som gömd. Sorgen efter min fästman och min egen situation förlamade mig.

Detta är ett av de människoöden för vilka amnestikravet borde vara en självklarhet.

Anf. 50 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Det är helt riktigt, Kalle Larsson, att arbetslinjen är vår linje. Den gäller rakt igenom hela det politiska spektrumet av olika frågor, och den förutsätter att alla ges chansen att försörja sig. Men får man det i dag som asylsökande under Kalle Larssons samarbete med regeringen? Svaret på den frågan är ju nej. Ingår också det faktum att man i dag inte per automatik ges arbetstillstånd i samband med att man kommer hit och blir asylsökande? Ingår det också i den del som Kalle Larsson inte var nöjd med och som han sade sig ha synpunkter på när det gäller den nya instans- och processordningen? Det tycker jag kunde vara intressant att få höra här.

Avslutningsvis: Den raljerande ton som jag hörde i samband med den här frågan och om att man skulle kunna byta kö och att det inte var så besvärligt, så jobbigt och så vidare tycker jag passar sällsynt dåligt ihop med det faktum att väldigt många av de människor som i dag kommer till vårt land och som är asylsökande inte bara är kapabla nog att arbeta utan också är väldigt intresserade av att göra det, av att försörja sig själva. Men de får inte lov att göra det. Vad har Kalle Larsson att säga om detta?

Anf. 51 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Är man asylsökande ska man få sin ansökan prövad enligt det systemet. Man ska bli lyssnad på. Man ska bli tilltrodd. Man ska få möjligheten att, som det står om i Genèvekonventionen, söka och åtnjuta skydd undan förföljelse.

Om man blandar ihop det med arbetskraftsinvandring riskerar man i första hand att underminera asylsystemet, att göra möjligheten större för myndigheter att tänka, säga, agera och fundera i riktning mot att den här personen väl kan söka som arbetskraftsinvandrare i stället. Då är helt plötsligt rätten till asyl tummad på – den rätt som vi med alla till buds stående medel vill försvara.

Sedan är det, kan man kanske säga, lite magstarkt – jag vet att det är hela Moderata samlingspartiets nya profil – att i alla lägen tala om arbetslinjen alldeles oavsett vad den debatt handlar om som man för tillfället för. Ju fler gånger man säger någonting, desto oftare har man inte rätt, utan man får också visa exempel på att man faktiskt också åstadkommer någonting. Där kan vi i många sammanhang kritisera den borgerliga politiken.

Tobias Billström kunde väl minnas den debatt som vi hade för några veckor sedan. Ett av förslagen där var ju att man automatiskt skulle få arbetstillstånd när man sökte uppehållstillstånd. Vi har inga problem med den linjen. Titta alltså på vad dina egna partikamrater har föreslagit! Där kan du lära dig mycket om vilken politik ni i praktiken ger ett stöd för. Och ta också, innan du kritiserar, reda på var de partier står som du kritiserar!

Anf. 52 TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Det har jag gjort, och jag konstaterar att Kalle Larsson här i kammaren uttalar sig i samma riktning som jag – det vill säga till förmån för att man uppenbarligen ska få lov att vara asylsökande samtidigt som man får en möjlighet att försörja sig själv och kanske till och med byta kö om man efter ett tag upptäcker att det där med asylskäl kanske inte var anledningen till att man kom hit. Man hade kanske en annan uppfattning. I grund och botten var det kanske så att man ville komma till Sverige för att bygga sig en annan framtid baserad på att vara arbetskraftsinvandrare.

Om du har den uppfattningen, Kalle Larsson, vilket genomslag har det då fått i era relationer till regeringen? På vilket sätt har du drivit på för att människor ska kunna få arbetstillstånd samtidigt som de är asylsökande? Det tycker jag att det skulle vara väldigt intressant att få reda på. Jag försöker alltid se till att ta reda på vad de andra partierna här i kammaren tycker innan jag uttalar mig.

Anf. 53 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tror att det råder ett missförstånd. Jag ska vara ärlig nog att säga att jag faktiskt på riktigt tror det. Jag tror att Tobias Billström och Moderaterna – i alla fall Tobias Billström – har uppfattningen att det i många år har funnits ett etablerat samarbete mellan Socialdemokraterna och regeringen samt Miljöpartiet och Vänsterpartiet i fråga om flyktingpolitiken. Så är det inte alls. Tvärtom har vi varit i opposition mot den förda flyktingpolitiken. Det har varit fullt ut accepterat i de öv-

riga samarbetsformer som vi har att här är vi helt oense. Lika oense som vi är om att stödja USA:s utrikespolitik emellanåt, som regeringen har gjort, och lika oense som vi i många avseenden har varit när det gäller svensk EU-politik så som denna framförs av regeringen har flyktingpolitiken varit – och är fortfarande i långa stycken – ett område där vi är i opposition mot den politik som förs.

Det paradoxala är att det är Tobias Billström och hans parti som stöder politiken i de grundläggande frågorna. I de största och mest avgörande avseendena är det, återigen, Tobias Billström och Moderaterna som så att säga står axel mot axel med Barbro Holmberg.

Det är möjligt att det är lite onödigt men jag ska kanske ändå välkomna Tobias Billström med ett tips inför sommarledigheten. Jag föreslår nämligen att Tobias Billström köper – eller lånar, om han trots nedskärningspolitiken fortfarande kan hitta ett bibliotek i sin närhet – boken *Vredens druvor* av John Steinbeck. Det är en bok som med all önskvärd tydlighet visar vad konsekvenserna är av att ställa svaga människor mot andra svaga människor – konsekvenserna av den politik som vi alltför många gånger sett från borgerligt håll när det gäller att använda fattiga människor från andra delar av världen eller från landsbygden och ställa dem mot andra fattiga människor eller arbetande människor i det här landet. Läs den boken! I höst tar vi en debatt om vilka lärdomar du kan dra därav.

Överläggningen var härmed avslutad.

Propositionen bordlades.

6 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellationerna 2004/05:592, 593, 600 och 612

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:592 av Rigmor Stenmark (c) om jaktlagstiftningen

Interpellation 2004/05:593 av Staffan Danielsson (c) om jaktlagstiftningen

Interpellation 2004/05:600 av Viviann Gerdin (c) om rovdjursangrepp

Interpellation 2004/05:612 av Jan Andersson (c) om förändrade regler för skydds jakt

Interpellationerna kommer att besvaras den 7 juni 2005. Skälet till dröjsmålet är utrikes tjänsteresa.

Stockholm den 24 maj 2005

Jordbruksdepartementet

Ann-Christin Nykvist

Enligt uppdrag

Anders Perklev

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:602 av Maria Larsson om konfirmationsundervisning som elevens val

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 7 juni.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 24 maj 2005

Utbildnings- och kulturdepartementet

Ibrahim Baylan

Interpellation 2004/05:605

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:605 av Carl-Axel Roslund om kostnaderna för polisbevakning

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 10 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 20 maj 2005

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellation 2004/05:606

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:606 av Cecilia Magnusson om barn som misshandlas

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 10 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 20 maj 2005

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellation 2004/05:607

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:607 av Anita Sidén om barn som bevittnar misshandel

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 10 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 20 maj 2005

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellation 2004/05:617

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:617 av Anna Lilliehöök om utredningsstöd vid bidragsfusk

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 10 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 20 maj 2005

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellation 2004/05:618

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:618 av Tobias Billström om polishögskola i Rosengård

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 10 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 20 maj 2005

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellation 2004/05:619

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:619 av Johan Pehrson om rånbrott

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 10 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 23 maj 2005

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellation 2004/05:620

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:620 av Torsten Lindström om polis och tull i Västmanlands län

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 10 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 23 maj 2005

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:625 av Berit Jóhannesson om jämställdhet inom Försvarsmakten

Interpellation 2004/05:634 av Cecilia Magnusson om användandet av försvarets helikoptrar

Interpellation 2004/05:643 av Allan Widman om förutsättningarna för försvarsbeslutet

Interpellation 2004/05:644 av Allan Widman om försvarets beställningar

Interpellation 2004/05:656 av Martin Andreasson om diskriminering inom Försvarsmakten

Interpellationerna kommer att besvaras torsdagen den 9 juni 2005.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor samt arbetsanhopning.

Stockholm den 27 maj 2005

Försvarsdepartementet

Leni Björklund

Enligt uppdrag

Helena Lindberg

Expeditions- och rättschef

7 § Svar på interpellationerna 2004/05:608 och 682 om spelmarknaden

*Svar på
interpellationer*

Anf. 54 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Kjell Nordström har frågat mig om jag avser att verka för att de lagliga spelaktörerna ges tillstånd att erbjuda nya spelprodukter innan pågående översyn av den svenska spelregleringen är klar. Han har också frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att komma till rätta med de illegala spelautomaterna. Birgitta Sellén har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att på bästa sätt hjälpa spelberoende respektive förhindra att minderåriga spelar på Internetspel, om jag avser att verkställa förslagen om att på försök öka vinstutdelningen på svenska spel respektive att någon procent av spelet kan gå till lokala idrotts- eller kulturföreningar, vilka åtgärder jag avser att vidta för att få bort de illegala spelmaskiner som florerar i Sverige och, slutligen, hur jag avser att lyfta spelmarknadens problem med övriga ministrar inom EU.

Eftersom frågorna är likartade besvarar jag dem samtidigt.

Som interpellanterna framhåller har regeringen tillsatt en utredning som ska se över regleringen på spelområdet. I utredningens uppdrag ingår att lämna de förslag som kan behövas för att anpassa regleringen inom området till den marknadsmässiga och tekniska utvecklingen samt till utvecklingen inom EG-rätten. Utredaren ska även beakta utvecklingens och förslagens inverkan på folkhälsan och de sociala skyddshänsynen. Jag finner i nuläget inga skäl att vidta några förändringar innan utredningen slutfört sitt arbete.

När det gäller den särskilda frågan om pokerspel på Internet har AB Svenska Spel hos regeringen ansökt om tillstånd att få anordna bland annat sådant spel. Ansökan bereds för närvarande i Regeringskansliet, och jag kan därför inte föregå regeringens kommande beslut.

När det gäller frågan om de illegala spelautomaterna vill jag nämna att Lotteriinspektionen från och med den 1 januari i år tagit över socialnämndernas uppgifter enligt lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel. Detta är ett led i att komma till rätta med de problem som råder på området. Det bör dock understrykas att det i första hand ankommer på polisen att vidta åtgärder för att beivra brott.

När det gäller hanteringen av spelmarknaden i EU-sammanhang kan konstateras att de flesta av medlemsländerna tycks vara av uppfattningen att spel om pengar är en tjänst som inte bör bli föremål för några harmoniseringsåtgärder inom EU, utan tvärtom bör regleras på nationell nivå med utgångspunkt i de specifika sociala, kulturella med flera förhållanden som råder i respektive land. Denna inställning har bland annat kommit till tydligt uttryck vid beredningen av förslaget till tjänstedirektiv. Regeringen, som naturligtvis för en dialog med övriga medlemsländer, är också av uppfattningen att regleringen av spelmarknaden bör hanteras på nationell nivå.

Anf. 55 KJELL NORDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill först tacka för svaret från vice statsministern.

I Sverige har vi ju en tradition att överskottet från den svenska spelmarknaden i första hand är förbehållet folkrörelserna, hästsporten och staten. Detta överskott tenderar nu att minska när hundratals spelbolag riktar sig till svenska konsumenter via Internet. Dessa privata spelbolag erbjuder högre återbetalning till spelaren men ger samtidigt en rejäl vinst för ägarna av dessa Internetspel. Detta spelande sker helt utanför de svenska myndigheternas kontroll, utan begränsningar, utan någon som helst omsorg om spelarna och utan att en enda krona går tillbaka till vare sig idrotten, hästsporten eller samhället i övrigt.

Det allra tydligaste exemplet är poker på Internet. Spelet har vuxit explosionsartat. Man räknar med att den svenska pokermarknaden i år omsätter hisnande 9 miljarder. I medier kan vi läsa hur unga människor blir beroende av dessa spel och ofta hamnar i stora ekonomiska problem. I detta läge är det ofattbart för mig att regeringen ännu inte gett Svenska Spel tillstånd att anordna ett ansvarsfullt pokeralternativ med tydliga regler och begränsningar.

Men låt mig tolka vice statsministerns svar på ett positivt sätt. Regeringen har ju ännu inte avslagit ansökan, utan beredningen pågår. Då är min fråga om detta innebär att regeringen kommer att ta ställning till Svenska Spels ansökan om att få starta pokerspel via Internet innan den pågående utredningen om reglering av spelområdet har avlämnat sitt slutbetänkande.

Anf. 56 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Tack för svaret. Det var kort och gav inte svar på alla frågor.

Oroar sig inte idrottsministern över den otroligt snabba ökningen av spel på utländska bolag och nätpokerspelet, eftersom han bara hänvisar

till den utredning som ska komma till jul? Jag är rädd för att det kommer att bli en tråkig julklapp som ministern får.

Mina frågor om att göra ett försök med att öka vinstutdelningen på Svenska Spel och ATG har ministern över huvud taget inte besvarat ens med ett nej.

Varför vill jag att det ska göras ett försök med att ha en generösare återbetalningsandel? Jo, det är därför att jag ser hur snabbt spelandet på utländska bolag ökar. Färsta siffror från Svenska Spel visar att utländska aktörer har 84 % av marknaden och Svenska Spel och ATG vardera 8 %. I maj förra året hade utländska bolag 48 %.

Av dem som spelar på de svenska spelbolagen kan man se att det i åldersgruppen 18–29 år är betydligt färre som spelar på de svenska spelen än på de internationella. Det oroar mig, och det borde också oroa vice statsministern, för det påverkar statens inkomster i allra högsta grad.

Enligt en rapport till Statens folkhälsoinstitut i april i år uppskattar man att svenska pokerspelare omsätter ca 100 miljoner svenska kronor per dag på nätet – 100 miljoner! Internationella spelbolag har uppgett att 100 000–200 000 svenskar är registrerade som nätpokerspelare. Svenska Spels beräkningar ligger på 170 000 registrerade. Antalet ökar varje dag. De här spelarna bara öser ut pengar ur Sverige till bolag i andra länder, pengar som vi skulle behöva i vårt land.

Varför nöjer sig då inte svenska spelare med att spela på Svenska Spel och ATG? Jo, naturligtvis därför att återbetalningsandelen är mycket större på de internationella bolagen. Nätpokerspelet betalar ut drygt 80 % enligt riksdagens utredningstjänst, och bolag som Ladbrokes och Unibet betalar över 90 % – en del säger ända upp till 96 %.

Vi kan påverka den utvecklingen genom att försöka öka återbetalningsandelen på de svenska spelen. Om vi ska vänta på utredningen, remissomgång, proposition från regeringen, motionsgenomgång, behandling i utskott och slutligen beslut i kammaren så kommer det att ta kanske upp till tre år innan vi är beredda att göra förändringar. Innan dess har vi knappt något svenskt spelmonopol kvar i det här landet, och alla spelpengar försvinner till andras fickor. Det innebär att vi kommer att få mindre pengar att fördela till ungdomsverksamhet, idrottsföreningar och föreningsrörelsen, och dessutom kommer vi säkerligen att ha ännu fler spelberoende som behöver hjälp. Vad ska vi få pengarna till det ifrån?

Personer som i dag är i behov av hjälp för sina spelvanor uppskattas till ca 100 000. Av dem är 30 000 direkt spelberoende. Vårt att komma ihåg i det sammanhanget är att det inte bara är de som spelar som kan behöva hjälp. Anhöriga dras med i fallet när en familjemedlem spelar bort allt vad man äger och har och spelar bort familjens pengar, hus och bilar. Mer än en halv miljon människor är berörda, enligt vad man beräknar.

Folkhälsoinstitutet sade för två år sedan att man skulle behöva 40–50 miljoner varje år för att hjälpa berörda personer. Med det ökade spelandet kommer vi tyvärr att behöva mer pengar inom en snar framtid, befärrar jag.

Det är ett torftigt svar att då bara hänvisa till att utredaren ska se på inverkan på folkhälsan och den sociala skyddshänsynen, och därför vill ministern inte vidta några förändringar. Jag tycker att man borde kunna starta ett projekt med att ge högre vinstutdelning.

Anf. 57 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Svensken spelar alltmer. Det är flera tidningar som har haft sådana eller liknande rubriker de senaste veckorna. Därför är det en angelägen interpellationsdebatt här i dag.

Spel och nöje kan vara förströelse, men det finns också faror, som spelmissbruk. Krogarnas spelautomater och pokerspel via Internet är de områden där spelmissbruket ökar mest.

I slutet av 90-talet gjordes den senaste undersökningen av spelmarknaden. Folkhälsoinstitutet har en ny undersökning på gång, men den blir inte klar förrän nästa år. Men eftersom antalet spelformer har ökat kan vi också anta att spelmissbruket har ökat.

I januari i år besökte jag kasinot i Malmö, och där fick jag en genomgång av hur man hanterar de personer som antas spela för mycket. De erbjöds samtal och frivillig avstängning, och det känns betryggande. Men hur hanterar man det dolda spelet, alla dem som lockas av Internetspelande, något som blir allt vanligare?

Det lär finnas sajter på Internet där människor lockas att provspela utan risk. Man erbjuds gratis provspel för 100 dollar. Men det sägs ingenting om att när det blir dags för spel om riktiga pengar är chansen att vinna betydligt mindre.

Den intensiva marknadsföringen lockar fler och fler att prova – även yngre personer. Jag kan se framför mig det medelålders paret som fått sin ekonomi spolerad genom att ställa upp och betala sonens spelskulder. Det handlar alltså inte bara om att ta hand om spelmissbrukare utan också många anhöriga.

Spelmissbruket är ett annorlunda missbruk. Om vi jämför det med alkoholism brukar man säga att det runt varje alkoholmissbrukare finns tre fyra berörda, men när det gäller en spelmissbrukare är det flera som dras in. Ända upp till tio personer kan ha lånat ut pengar. En annan jämförelse är att man som alkoholist har uppehållsperioder, medan man är spelmissbrukare på heltid.

Jag undrar om ministern har några bra förslag på hur samhället på ett bättre sätt än i dag skulle kunna stötta spelmissbrukare och anhöriga.

Svenska folket gillar tydligen att spela på automater, och man tror att åtta av tio spelmissbrukare blivit missbrukare just genom att spela på automater. Visst ska vi acceptera lagliga spelautomater, men de illegala automaterna måste beivras. Lotteriinspektionen ska övervaka, och den har också lämnat in hundratals uppgifter om olagliga spelautomater. Det är dock bara i ett försvinnande litet antal fall som polisen vidtagit åtgärder, och i endast något enstaka fall har det lett till fällande dom.

Jag undrar om ministern har någon kommentar till polisens brist på resurser att hantera alla dessa olagliga spelautomater.

(forts.)

Kammaren beslutade kl. 16.02 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Svar på
interpellationer

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

7 § (forts.) Svar på interpellationerna 2004/05:608 och 682 om spelmarknaden

Anf. 58 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Jag delar naturligtvis den oro som Kjell Nordström och Birgitta Sellén ger uttryck för när det gäller den svenska spelmarknadens utsatthet för konkurrens av internationella privata aktörer. Vi har under senare tid sett att svenska idrottsorganisationer, föreningar och kyrkor som driver lotteriverksamhet utsatts för en alltmer hårdnande konkurrens via den nya tekniken. Det gäller naturligtvis också det statliga bolaget Svenska Spel liksom ATG.

Det finns all anledning att i olika europeiska sammanhang argumentera för och agera för att vi också kan få behålla en reglerad spelmarknad i framtiden. Jag har lyssnat till mina kolleger idrottsministrarna i Europa. De har alla samma uppfattning. Alla argumenterar för att vi i land efter land ska bibehålla en reglerad spelmarknad och att det inte ska vara någon harmonisering på EU-nivå eller någon form av fri öppen marknad som vilken tjänst som helst. Man vill fortsätta med det system som strängt taget alla länder har. Det innebär i huvudsak en inhemsk reglering betingad av sociala skyddshänsyn. Mycket av den verksamhet som finns är kopplad till idrottsrörelsen, och en del av vinsterna går vidare till idrottsrörelsen och föreningslivet.

Vi är medvetna om att det inte bara är fråga om att tycka och tänka så i varje land och skydda vår egen lagstiftning. Vi är också utsatta för en internationell konkurrens som av tekniska skäl är svårhanterbar. Även om vi har fått tydliga utslag i vårt eget rättsväsende under senare tid – jag tänker på regeringsrättsdomen i höstas, som gjorde tydligt att det inte finns en rätt att marknadsföra privata spel och privat spelverksamhet i Sverige – ser vi fortfarande att det finns gränsfäll och gränstvister som det finns anledning att vara uppmärksam på och som måste hanteras i fortsättningen.

Det var mot den bakgrunden som regeringen för en tid sedan tillsatte en särskild utredningsman som skulle se på vilka eventuella förändringar som behöver göras i lagstiftningen för att möta den nya tekniken och marknadssituationen. Vi är naturligtvis oerhört angelägna om att utredningsmannen tillsammans med expertis i Sverige med erfarenhet från andra länder kan hitta instrument och vapen som gör att vi i fortsättningen kan skydda vår inhemska spelmarknad. På så vis kan vi så långt det går förhindra en illegal konkurrens från utländska aktörer.

Jag är medveten om att en av de idéer som har förts fram från förningslivet om att öka vinstdelningen är en av de saker som ska utredas. Vi hoppas naturligtvis få någon form av svar och underlag från utredningsmannen på det området innan vi kan komma till skott på den punkten.

Det som har varit uppmärksammat under senare tid, nätpoker, expanderar. Däremot är jag lite skeptisk till uppgiften i Birgitta Selléns interpellation om att det i Sverige spelas om 100 miljoner kronor varje dag. Om den uppgiften är sann – vilket jag inte tror – innebär det att man spelar lika mycket på nätpoker i Sverige som all annan spelverksamhet i hela Sverige under ett år, 35–36 miljarder kronor. Så omfattande tror jag inte att verksamheten är – dessbättre.

Vi ska naturligtvis, Lars-Ivar Ericson, se till att polisen, och på annat sätt vårt rättsväsende, kan agera mot den illegala spelmarknaden. Jag har dessbättre sett att det finns en del polisdistrikt som har kommit ganska långt på det området, men det finns mycket mer att göra. Det handlar mycket om kunskapsöverföring till polisen så att man får bättre insikt om problemen på området.

Anf. 59 KJELL NORDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag hade i min inledning uppe frågan om nätpoker. Svenska Spel har ansökt om tillstånd. Jag känner också till utredningen. Bekymret är att utredningen kan ta tid. Ska vi invänta den kanske vi kommer fram till 2007–2008 innan regeringen kan fatta beslut. Kan regeringen tänka sig att under pågående utredning fatta beslut om att införa någon form av spel via Internet för de svenska spelbolagen?

Jag hade en annan fråga i min interpellation men som jag inte hade med i mitt förra inlägg. Den handlar om de illegala spelautomaterna. Man tror att de omsätter runt 5 miljarder. Jag tycker också att polisen ska göra allt vad de kan för att få bort dem. Men det vore intressant att fundera på om Svenska Spel skulle kunna få lite större koncession på sina Jack Vegas-apparater. Då kanske det skulle bli intressant för fler handlare, restauranger och butiker att byta ut apparaterna till de legala. Hur ställer sig vice statsministern till ett sådant förslag?

Anf. 60 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Det är glädjande att höra att man lyfter fram frågan i europeiska sammanhang och att idrottsministrarna försöker se på frågan. Jag hoppas att ni kan nå en lösning.

Ministern tog också upp att man inte har rätt att marknadsföra utländska spel i Sverige. Därför är det oroande att till exempel TV 4 gör reklam för Unibet. Det har till och med funnits reklam i tidningen Från Riksdag & Departement. Det är skrämmande.

Jag är precis lika överraskad av uppgifterna om nätpoker och 100 miljoner om dagen som idrottsministern är. Men det finns skrivet i en rapport från april i år. Den heter *Nätpoker*. Det är en rapport till Statens folkhälsoinstitut. Jag ställde dessa frågor om spelande vid en debatt jag var med på i förra veckan. Representanten från Folkhälsoinstitutet blev mycket överraskad av siffrorna. Han hade inte uppmärksammat dem.

Vilka åtgärder avser idrottsministern att vidta för att förhindra att minderåriga spelar på Internetspel? Det var en av mina frågor i min interpellation som jag inte har fått svar på. Jag kanske får det nu eftersom jag nu ställer om frågan.

Vi vet att det finns yngre tonåringar som spelar på Internet trots att de inte är myndiga. Hur kan det vara möjligt? Jo, de skriver av sina föräldrars kontokortsnummer och kan på den vägen spela på Internet. Det finns många ungdomar i 12–14-årsåldern som redan behöver hjälp med sitt spelberoende. De förstör sina liv innan de blir myndiga. Vad har hänt fram tills utredningen är klar? De förstör sina egna liv, och de förstör för familjerna. Det är många människor som kommer att få problem.

Naturligtvis har många tjänat pengar under den här tiden. Tiden går, och spelintäkterna är till glädje för många. Men mycket pengar försvinner ut ur landet via de stora spelen utomlands.

Ministern svarade att han i nuläget inte finner några skäl att vidta några förändringar innan utredningen slutför sitt arbete. Men det känns som att ministern gör som en del kuskar gjorde med sina hästar på Solvalla i söndags – sätter på skygglappar för att man inte ska se vad som händer. Jag är jätterädd för framtiden. Vad händer om det tar flera år innan utredningen läggs fram? Vi ser att internationella spel har ökat med 84 % i år jämfört med för ett år sedan då det var 48.

Jag vädjar till ministern att fundera ordentligt över den konkurrens vi möter från de över 200 nätpokersajterna. Mina uppgifter är att vinsten beräknas till 14 miljarder årligen. Kjell hade en annan siffra. Den visar hur osäkert allt är.

Det florerar oerhört många övriga internationella spelbolag. Vi har inte råd med att vänta på att vidta åtgärder tills utredningen har vandrat hela vägen. Vi måste försöka göra något snabbt. Det är därför jag efterlyser möjligheterna till att under en period inrätta något slags projekt med högre vinståterbetalning för att se om vi kan locka svenskarna. Jag tror på att svenskarna är lojala mot sitt eget land och gärna spelar, bara de vet att de kan få lite större återbetalning. Jag är speciellt oroad över de unga, de som är under 30 år. Det är de som i första hand går in på nätspel.

Anf. 61 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Svenska Spel gjorde en vinst på nästan 4,9 miljarder kronor år 2004. 700 miljoner användes till spelreklam. Samtidigt avsatte regeringen 14 miljoner kronor för att bekämpa spelberoende. Tycker inte ministern att de här siffrornas inbördes förhållande är ganska orimligt eftersom hundratusentals människor i Sverige lider av kraftigt nedsatt livskvalitet på grund av spelberoende? Till dessa kommer ett stort antal anhöriga.

Det är viktigt att förhindra spelberoende i alla åldrar, men nu krävs det kraftfulla satsningar på unga människor. Det handlar om minderåriga som riskerar att dras in i brottslig verksamhet och hamna i en ekonomisk situation som kommer att prägla deras framtid.

I den här debatten har vi kunnat konstatera att de lagar och förordningar som finns på spelområdet inte räcker till. Möjligheterna att hjälpa de unga som riskerar att dras in i spelmissbruk är begränsade. Socialtjänsten, polisen och skolan – vem har tid att bry sig om ett missbruk som inte syns på samma sätt som andra missbruk? Det luktar inte, och det kan

utövas i dold hemmiljö. Det ger spänning och snabba kickar, men framtiden kan spolieras.

Jag har tidigare vid flera tillfällen diskuterat spel och spelberoende med folkhälsoministern. Jag tycker att två ministrar skulle kunna göra en hel del så att vi inte får ett ännu värre folkhälsoproblem än vad spelberoendet redan är.

Anf. 62 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Vi har allt intresse av att de svenska legala aktörerna, Svenska Spel, ATG, idrottsorganisationer och andra folkrörelser, kan få så bra villkor som möjligt. Vi har allt intresse av att se till att de också får sjysta villkor i konkurrensen. Som jag sade förut har vi ingen rätt för utländska eller privata aktörer att bedriva spel i Sverige. Icke desto mindre förekommer det dock via nätet. Det finns inte tekniska möjligheter att eliminera det fullt ut. Det finns däremot möjligheter att i samverkan med andra länder i Europa försöka begränsa den typen av spel, och framför allt begränsa den typ av marknadsföring av aktiviteter som finns när det gäller utländska spel.

Jag är medveten om att det är en realitet att den konkurrensen finns. Därför ska vi naturligtvis se till att de svenska legala aktörerna kan få så goda villkor som möjligt så att de har chans att hävda sig. Idén om en ökad vinståterbetalning, som har förts fram av många av de svenska aktörerna, är en sådan viktig idé som vi hoppas att utredningsmannen kan titta på för att se vilka fördelar och nackdelar det finns med en sådan idé.

Tanken är inte att det här ska ta tre fyra år. Tanken är att det utredningsarbetet ska avslutas i höst. Jag tror inte att vi behöver vara så oroliga för tidtabellen. Däremot är det mycket möjligt att en del av de förslag som han kan komma att ha kanske fordrar samverkan med andra länder. Det handlar om att man successivt måste genomföra en del av de förslag han har. Allt kan kanske inte genomföras på en gång. Allt berör ju inte bara Sverige, utan det måste göras i samverkan med andra länder om det ska kunna vara effektivt för att förhindra de utländska spelbolagens agerande och den illegala, osjysta konkurrensen. Utredningsmannens uppgift är att under hösten försöka leverera sina förslag, så vi behöver inte vänta tre fyra år på dem.

Jag vill gärna säga till Kjell Nordström att jag inser att det i det ärende som Svenska Spel nu har lagt fram, i form av en möjlighet att bedriva poker och andra former av spel via Internet i fortsättningen, naturligtvis är en svår avvägningsfråga i vilken mån man kan hantera det med nuvarande lagstiftning eller om det fordrar en ny lagstiftning, vilket utredningsmannen tittar på. Det är ett av skälen till att vi just tittar på det ärendet i Regeringskansliet för närvarande. Vi har inte något definitivt svar på de här frågorna just nu.

Vi är naturligtvis besjälade av att se till att Svenska Spel och andra aktörer får sjysta villkor så att de inte tappar i konkurrensen mot omvärlden och mot de utländska och privata spelaktörerna. Vi är självfallet också intresserade av att se till att vi kan upprätthålla vår egen lagstiftning och att vi framför allt i ett europeiskt sammanhang i fortsättningen kan säga att vi har gjort allt för att se till att vi inte fräntas rätten att bestämma vår egen spelmarknadsordning också i fortsättningen.

När det finns missbruk, och det finns det på många håll i den här branschen, är det många parter som måste agera. Samhället måste agera, men när det gäller de minderåriga barnen finns det naturligtvis också ett stort föräldraansvar. Det går inte att komma ifrån att det här inte enbart kan lösas av samhället eller samhällets institutioner. Det handlar alltid om en samverkan mellan olika parter. Därför är det så viktigt att också stödja de olika föreningar som arbetar på det här området för att motverka omfattande spelande och spelberoende. Vi dubblar insatserna nästa år. Då kommer staten att satsa dubbelt så mycket pengar för att motverka spelberoendet.

Sedan kan man alltid diskutera om man ska göra ytterligare satsningar under åren framöver. Vi är öppna för en sådan fortsatt diskussion. Vi är också angelägna om att kunna utvärdera och se vad de här insatserna mot spelmissbruk ger för resultat.

Anf. 63 KJELL NORDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag delar Bosse Ringholms uppfattning att det är en svår avvägning vi står inför. Det är nya utmaningar på många olika områden, och även på spelområdet. Jag blir glad när jag hör att man redan i höst kan lägga fram något förslag som senare kanske leder till ett regeringsbeslut eller ett riksdagsbeslut om det behövs.

Jag är mest rädd för att de här spelbolagen nu håller på att ta över, och det kan leda till det varken jag eller Bosse Ringholm önskar, nämligen att idrottsrörelsen, folkrorelser och andra får mindre pengar. Det är det hotet jag ser framför mig. Därför är jag glad att få svaret att man kanske kan göra något redan i höst.

Jag vill bara skicka med att jag tror att man ska fundera på de illegala automaterna och möjligheten att utöka koncessionen något för Svenska Spel. De automater vi har i dag, de så kallade Jack Vegas och Miss Vegas, undanröjde många gamla automater som fanns. Dem plockande man ju fram tillsammans med idrottsrörelsen, och de har ju också gett idrotten mycket pengar. Att man höjde upp detta till ett antal hundra fler automater skulle kanske vara ett sätt att också hjälpa till att få bort de illegala automaterna. Jag tycker att regeringen kan fundera på det.

I övrigt är jag nöjd med svaret och får tacka för detta.

Anf. 64 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Det är bara att konstatera att väldigt många av oss faktiskt gillar att spela lite på hästar och spel. De allra flesta av oss klarar ju av det också.

En tanke som vi i Centerpartiet har – och det har vi skrivit om i vår motion – handlar om att vi tycker att man borde kunna införa att kanske 1 % av det jag spelar för går till min lokala förening. Jag skulle till exempel gärna se att Kovlands idrottsförening fick lite pengar när jag spelar. Jag hoppas att det är någonting som utredaren också tittar på.

Låt mig säga lite mer om detta med den internationella nätpokern. Det fungerar så att man spelar och spelar och spelar. Man kan inte sätta in ett stopp att nu får man inte spela längre, nu ska man göra en halvtimmes uppehåll eller nu ska man gå och äta. Om Svenska Spel skulle få tillstånd till nätspel, som de har ansökt om och som jag hoppas att de får, finns det betydligt bättre möjligheter till detta. De kan göra det här stop-

pet att nu får man inte spela längre, utan nu måste man göra någonting annat. Då finns det lite bättre möjligheter att stoppa det som lätt leder till spelberoende.

Sedan blir jag lite förvånad över att utredningen kan vara klar redan i höst. Ska den med andra ord inte ut på remiss? Det får jag säkert svar på.

Vad ska vi göra åt detta med ungdomarna? Det är lätt att säga att det är föräldrarna som har ansvaret, men föräldrarna vet ju inte att de spelar. De skriver av det där kontokortet när föräldrarna inte ser. Sedan vet inte alla föräldrar vad barnen håller på med på datorn. Det är kanske möjligt att göra som de amerikanska bankerna har gjort, och jag tror att utredaren tittar lite på det. Där kan man sätta stopp för att använda detta internationellt. Det går bara inom det egna landet. Det kanske man skulle uppmärksamma. Det är oerhört viktigt att vi får bukt med detta. Som det är nu får vi fler spelberoende, men vi får mindre pengar från spelet. Vi har svårare att klara av spelberoendet. Därför måste vi värna den svenska spelmarknaden.

Anf. 65 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det är riktigt som Kjell Nordström säger att om Svenska Spel, ATG, idrottsrörelse eller föreningslivet får bättre och effektivare spelformer är det naturligtvis ett väldigt bra konkurrensmedel för att hålla undan den illegala spelmarknaden och de illegala spelautomaterna. Det har ju varit ett framgångsrikt recept tidigare. Det finns alltid skäl att fundera på hur man kan hantera frågorna på ett sådant sätt som ger de legala aktörerna bättre redskap i fortsättningen. Det gäller både för utredaren och för regeringen. Jag har samma mening som Kjell Nordström på den punkten.

Om vi i fortsättningen ska kunna ha en bra spelmarknad handlar det om att vi måste ha restriktioner av olika sort. Det är det som är ett av våra huvudskäl för att också ha en reglerad spelmarknad. Men det är klart att det finns svårigheter, som Birgitta Sellén pekar på. Om inte ens föräldrarna själva vet om att deras barn spelar är det naturligtvis svårt för samhället att ha insyn i hemmen och hos barnen och ungdomarna och se hur de agerar.

En av de idéer som Birgitta Sellén nämner och som också utredaren tittar på är hur man via finansmarknaden kan hitta någon form av reglering rent tekniskt. Det finns säkerligen sätt att komma undan det också, men det kan ju vara *ett* sätt att försöka skapa mer attraktiva former med mer kontrollerade rutiner i fortsättningen.

Jag är glad över att vi har en gemensam ambition att vi ska försöka behålla en reglerad spelmarknad och att vi ska försöka skydda ungdomar och andra utsatta grupper så långt det går från spelet.

Men i sista hand är det precis så som Birgitta Sellén säger: De allra flesta i vårt land känner stort nöje och tillfredsställelse och tycker att det är roligt att hålla på med spel i olika former. Det är framför allt för deras skull vi ska se till att ha en sund och sjyst spelmarknad. Sedan gäller det att hålla undan det som är det osunda och att göra insatser av olika slag mot det i fortsättningen också. Det är bra om vi kan ha en sådan gemensam strävan i fortsättningen över partigränserna.

Anf. 66 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Ana Maria Narti har frågat statsministern vad han avser att göra för att sprida kunskap om EU:s utveckling och för att skapa förutsättningar för en debatt styrd av förnuft och kompetenta analytiska ställningstaganden. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Jag delar uppfattningen att det är viktigt med en livlig debatt i vårt land om den europeiska unionen. Det är angeläget bland annat för att vinna förståelse för det arbete som bedrivs inom unionen och som är till stor fördel för Sverige. En sådan debatt måste naturligtvis vara fast förankrad i fakta om vad unionen är, vad den får göra samt hur resultatet av dess verksamhet ser ut.

Att diskutera dessa frågor är ett ansvar som åvilar företrädare för alla partier i riksdagen. Som Ana Maria Narti påpekar riktas naturligtvis intresset särskilt mot det förslag till konstitutionellt fördrag som medlemsstaterna för närvarande behandlar i nationella förfaranden för godkännande.

Det var för att stimulera en bred, offentlig debatt om Europeiska unionen – och mot bakgrund av tankarna om ett nytt EU-fördrag – som den parlamentariska EU 2004-kommittén tillsattes 2001. I ledningen för kommittén ingår företrädare för alla sju riksdagspartier. EU 2004-kommitténs arbete pågår under hela 2005.

Informationen om det nya konstitutionella fördraget är riklig. Fördragstexten tillhandahålls kostnadsfritt av EU 2004-kommittén, som också sprider information om fördraget genom föredrag, debatter och skrifter. Regeringskansliet har sammanfattat och kommenterat innehållet i fördraget i en skrift som är tillgänglig på regeringens hemsida och som också distribueras kostnadsfritt.

Till detta ska läggas omfattande informationsinsatser som görs av andra aktörer, exempelvis Europaparlamentet, kommissionen och riksdagens EU-upplysning. Svenska institutet för europapolitiska studier, Sieps, publicerar regelbundet studier i aktuella EU-frågor och har även ett omfattande program av seminarier och möten.

Förutsättningarna för en bred och öppen debatt om Europeiska unionen och dess utveckling fortsätter således att vara goda. Det är vårt gemensamma ansvar att medverka i och driva på denna debatt. Genom ett aktivt deltagande i den vardagliga diskussionen kan vi gemensamt sprida kunskap om unionens utveckling och bidra till en balanserad debatt styrd just av förnuft och analytiska ställningstaganden.

Anf. 67 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Tack, vice statsministern! Jag trodde att ”stolt, men inte nöjd” var mottot för socialdemokratin. Men just nu verkar det som om vice statsministern är mycket nöjd. Det förvånar mig. Sveriges debatt om det som händer inom EU har speglats i två valkampanjer med mycket, mycket konstiga resultat: folkomröstningen om euron och valet till EU-parlamentet.

Svar på
interpellationer

Vi fick då klart och tydligt bevis på att människorna var förvirrade. Hat användes systematiskt som ett redskap i det politiska arbetet. Jag skrev i min text i interpellationen om de mycket märkliga påståenden som jag bombades med medan jag kampanjade för euron. Då fick jag höra att jag ville införa diktatur i EU och att jag var beredd att sälja Sverige till världskapitalisterna. I många miljöer kunde man inte föra en förnuftig debatt.

Jag förnekar inte att information produceras och att det är kvalitet på den. Jag har själv suttit och studerat konstitutionen och olika publikationer om den. Men den information som finns har alltså inte nått ut till de breda folkliga grupperna.

Det som oftast når ut är en ny form av nationalism. Man tänker: Vi är bäst! Vi behöver inte de där konstiga varelserna där borta som inte har våra folkhemstraditioner och som kanske kommer och dumpar våra löner och så vidare, och så vidare. Eller så kommer de kanske och utövar social turism!

Resultatet i valet till EU-parlamentet borde också ha fått det parti som har den dominerande positionen i den svenska politiken att tänka mycket ordentligt på debatten. Hur kommer det sig att en så konstig formation som Junilistan plötsligt åker upp i valet som en raket? Vad har hänt med förnuftet och den analytiska förmågan i förberedelsen av en kampanj när så konstiga resultat kommer upp?

Jag är med andra ord oerhört bekymrad för de stämningar som växer kring EU-frågan och för vår gemensamma oförmåga att nå ut med en korrekt bild av Europeiska unionen.

Anf. 68 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det finns alltid anledning att känna stor respekt för valresultat eller folkomröstningsresultat. Jag delar inte uppfattningen att vi har haft konstiga resultat i våra folkomröstningar eller i våra val. De resultat som vi i vår demokrati får i folkomröstningar och i val ska vi respektera och känna stort ansvar för.

Sedan kan vi tycka att de borde vara annorlunda och mer som vi själva har agerat för. Vi kan ha andra åsikter, men vi måste ändå respektera resultaten.

Vi kan naturligtvis bidra på alla sätt och vis till en högre kvalitet i debatten, men jag är tveksam till att det skulle finnas *en* korrekt uppfattning om Europa och *en* korrekt uppfattning om den europeiska unionen. Jag tror att det finns många legitima uppfattningar om den europeiska unionen.

Det är väl den bästa grunden för en debatt – att man är beredd att acceptera att det finns åsiktsskillnader och åsiktsmotsättningar. Vi kan försöka föra en debatt i ordnade former och låta de motsättningar som finns möta varandra. Jag tror att det är det bästa sättet att höja kunskapen och kvaliteten på debatten om man känner respekt också för motståndarens åsikter och för de skilda meningar som kan finnas.

Sverige har varit medlem i drygt tio år i Europeiska unionen. Jag tycker att det finns skäl att känna viss förståelse för att våra medborgare säger att de inte är lika bekanta med EU-terminologin, EU:s struktur och EU:s olika organ som de är med kommunfullmäktige, landstingsfullmäktige, riksdagen och de parlamentariska organ som vi är vana vid sedan

nästan hundra år i det här landet. Det tar tid att lära sig att förstå hela den europeiska strukturen och organisationen. Jag tror att vi tjänar mest på och har störst ansvar för att informera intensivt om det men också ha en korrekt och sjyst debatt. Det finns naturligtvis många verklighetsbilder av vad som ska hända i Europa. Vi har många uppfattningar om hur Europa ska kunna utvecklas i fortsättningen.

Jag beklagar naturligtvis det som Ana Maria Narti säger, att det finns många som använder Europadebatten för svartmålning eller för angrepp av mer eller mindre icke-demokratisk karaktär och att det är många som försöker skapa någon form av populism. Det är sant. Många har medvetet eller omedvetet ibland lämnat vilseledande information, och ibland får Europeiska unionen klä skott för än det ena, än det andra. Man har inte velat föra en diskussion om det som verkligen är Europeiska unionens naturliga inneboende verksamhet, utan man har gjort påståenden och tillvitat EU än det ena, än det andra, och EU får bära ansvar för något som EU kanske inte har varit i närheten av att ha ett ansvar för. Där har vi anledning att försöka få ordning på rabatten. Om vi gemensamt arbetar för att föra ut mer information och få till stånd mer diskussion kan vi också få en bra och analytisk debatt i fortsättningen.

Jag tycker att jag möter många ungdomar, inte minst i svenska skolor, som faktiskt har ett stort intresse för och en bra kunskap om EU-frågor. Jag är ganska hoppfull om att kunskapen, kunnandet och kompetensen kommer att växa undan för undan, liksom debattviljan kring EU-frågorna.

Anf. 69 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Eftersom Frankrike är så aktuellt just nu på grund av nejsvaret i folkomröstningen vill jag påminna om att det inte var så länge sedan som vi stod med andan i halsen, rädda för att Le Pen skulle bli nästa president i Frankrike. Det var en hårsman från att detta hände.

Detta bevisar att ett val kan leda till en katastrof. Vi ska aldrig idealisera massorna. När destruktiva krafter inom politiken släpper loss hatet kan massorna förledas i fruktansvärt våldsamma och hatiska riktningar. Den faran är inte över någonstans i världen; den kan explodera närsomhelst varsomhelst.

Vad vi som är politiskt aktiva måste göra är att försöka föra diskussionen på en annan nivå än på de destruktiva myternas nivå. Jag ska ta ett exempel.

Man talar så mycket från den sida i den svenska debatten som vill ha en folkomröstning om EU-konstitutionen om att EU-konstitutionen är ett dokument om talar om nyliberalism. Då kan jag läsa upp ur artiklar i konstitutionen som klart och tydligt talar om någonting annat. Hur kan det komma sig att detta destruktiva sätt att se på den här texten, fördraget, sprids så lätt? Här står det att unionen ska verka för ett Europa med hållbar utveckling som bygger på en väl avvägd ekonomisk tillväxt, på en social marknadsekonomi med stor konkurrenskraft och full sysselsättning – det är nästan som socialdemokratins standardrepliker. Sociala framsteg eftersträvas samt en hög miljöskyddsnivå och en bättre miljö. Unionen ska främja vetenskapliga och tekniska framsteg. Den ska bekämpa social utslagning och diskriminering samt främja social rättvisa

och socialt skydd, jämställdhet mellan kvinnor och män, solidaritet mellan generationerna och skydd av barnens rättigheter.

Det är ord som jag nästan aldrig hör i den svenska debatten om EU. Just det här med barnen skulle jag vilja ta upp. Jag vet vad Europaunionen har gjort för de övergivna barnen i Rumänien, mitt första hemland. Utan mycket bestämda ingripanden från Europaunionens sida skulle det problemet antagligen inte ha varit löst i dag. Det är det bästa beviset för att unionen inte är en klubb för eliter och liberala tokar som bara vill exploatera och förstöra för de utslagna, fattiga och bortglömda.

Anf. 70 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Europeiska unionens syfte är att försöka hålla samman de europeiska folken för att både kunna bevara freden i Europa och skapa en jämnare välfärd mellan Europas länder och Europas befolkningar. Självfallet har vi anledning att lägga ned stor energi för att från svensk sida försöka medverka med våra förslag till hur vi kan förbättra det europeiska samarbetet. Jag tycker att vi från svensk sida varit mycket framgångsrika som har kunnat lyfta fram frågor om sysselsättning, arbetslöshetsbekämpning och nu senast utvidgningen för att göra EU till hela Europas angelägenhet och inte bara det gamla Västeuropas angelägenhet. Vi har varit framgångsrika i jämställdhetsfrågor, miljöfrågor och på många andra områden som Sverige har agerat för.

Vi ska samtidigt vara medvetna om att EU uppfattas av olika människor på olika sätt. Allt är inte invändningsfritt i Europeiska unionen. Den sociala marknadsekonomi, som är grunden för mycket av EU:s arbete, tar sig många uttryck. På många håll känner man naturligtvis en vrede och kritik mot en del av det som EU gör och står för. Vi ska naturligtvis vara beredda att lyssna till och analysera den kritiken också. Vi får inte måla allt i bara den ena eller den andra färgen. Det är inte vitt eller svart, utan det finns naturligtvis nyanser i hela den politiska diskussionen, som vi måste ta till oss i fortsättningen. Där är det viktigt att vi alla i politiska partier känner respekt för varandras åsikter.

Jag har sett tyvärr även på hemmaplan i Sverige hur partier och grupperingar, på det sätt som Ana Maria Narti säger, förvanskar EU:s syften och politik på olika områden. Det finns väl förgrovningsfrågor också i den svenska inhemska debatten. Folkpartiet har inte gått fritt från kritik heller för att ha bidragit till ett mått av populism till exempel i diskussionen om våra invandrare och invandringpolitiken. Sådant kan vi hitta i andra partier också. Vi måste vara beredda att ståda framför egen dörr om vi i fortsättningen ska få till stånd den sakliga diskussion som interpellanten och jag eftersträvar.

Anf. 71 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Hoppsan, nu får jag integrationsdebatten ovanpå diskussionen om EU. Det får jag skriva en ny interpellation om till vice statsministern och ta upp under hösten.

Vad jag ville säga var att det inte finns en enda EU-anhängare som jag känner som inte erkänner de svårigheter och komplikationer som EU-processen innebär. Det gäller inte att måla i en enda färg, absolut inte. Men jag tycker att vi alla som är aktiva i politiken, har varit och fortfarande är det, är alldeles för svaga och för bleka när det gäller att försvara

det fantastiska som faktiskt äger rum. Nu är Ungern och Rumänien i samma union. Frågor om god grannsämja kunde inte lösas mellan 1918 och 1996, men sådana konflikter försvinner tack vare möjligheten att komma in i unionen.

Sedan måste vi allihop hela tiden vara medvetna om att vi måste arbeta systematiskt för att få unionen att fungera. Men vi får också berätta för befolkningen om detta. Jag tycker att vi inte har lyckats med det. Jag tycker också att socialdemokratin har misslyckats med denna berättelse.

Anf. 72 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Om det vore så enkelt att man kunde belasta ett parti, en regering och säga att alla bekymmer och misslyckanden utgår från samma källa. Nu är verkligheten också i det avseendet mer nyanserad. Jag tror att det är fler som får ta på sig ansvaret för om man nu känner att vi inte har nått ut med information om Europafrågorna på olika sätt och vis.

Ana Maria Narti nämner som exempel länder som under mycket lång tid har varit i konflikt med varandra. Det klassiska exemplet är ju Frankrike och Tyskland som under årtionden har visat att de har kunnat, inte bara samexistera och samverka utan de har också mycket nära arbetat för gemensamma mål för att på så vis skapa en ny europeisk miljö som gör att våra barn och barnbarn har en tryggare framtid.

Men vi får inte väja för att det i en demokratisk utveckling är naturligt att det också finns konflikter, olika uppfattningar och delade meningar, och det måste vi också kunna hantera. Det är intressant att vi kan hantera dem på ett fredligt sätt inom de former och strukturer som det europeiska nätverket och den europeiska unionen utgör för framtiden.

Vi bär alla ett ansvar – oavsett om vi är i regering eller opposition, oavsett vilket parti vi tillhör – för att vi argumenterar, inte bara för det vi tror på i politiken när det gäller Europa utan också att vi är beredda att lyssna till den andra sidan, lyssna till de invändningar och den kritik som många medborgare har.

Vi måste också möta den undran som finns i form av en del – som jag ändå tycker – tillkortakommanden i den europeiska unionen. Det är ett för omfattande jordbruksstöd som ifrågasätts av många människor i Europa – för att ta ett enda exempel som gör att det finns skäl att fortsätta att diskutera i den svenska debatten. Men det kanske inte är lika ifrågasatt i Frankrike, som är det mest aktuella exemplet.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2004/05:610 om situationen på bostadsmarknaden

Anf. 73 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Nina Lundström har frågat mig när jag avser att återkomma med förslag till riksdagen som ger långsiktiga förutsättningar för bostadsbyggandet. Hon har också frågat vilka konkreta förslag som kommer att landa på riksdagens bord för behandling avseende att under-

lätta långsiktigt bostadsbyggande med tydliga spelregler, vilka förslag som kommer att läggas fram för att förstärka bostadskonsumentens valmöjligheter att välja bostad utifrån behov och förutsättningar, vilka förslag som kommer att läggas fram för att förstärka de mest utsatta grupperna på bostadsmarknaden samt vilka förslag som kommer att läggas fram för att inte bostadsbristen ska hämma tillväxten i flera regioner.

Låt mig först säga att jag delar Nina Lundströms engagemang för ett nytt regelverk som ger långsiktiga spelregler för bostadsbyggande, att bostadskonsumenter ska ha goda möjligheter att välja bostad utifrån behov och förutsättningar och för de mest utsatta grupperna på bostadsmarknaden.

Innan jag går in på de frågor som ställs kan jag – i likhet med Nina Lundström – konstatera att bristen på bostäder är stor på många håll i landet. Bostadsbyggandet har dock ökat under de senaste åren. I budgetpropositionen 2003 ställde regeringen upp det då mycket ambitiösa målet att 120 000 nya bostäder skulle påbörjas under mandatperioden. Nu kan vi börja skönja resultatet. Enligt Boverkets senaste bedömningar kommer det under åren 2003–2006 att ha påbörjats mer än 120 000 lägenheter, varav ca 15 000 genom ombyggnad av lokaler och inredning av vindar, övriga genom nyproduktion. Fortfarande är detta preliminära siffror, men det ger anledning till försiktig optimism. Däremot är det inget skäl till att lägga armarna i kors. Fortfarande återstår mycket innan många lokala och regionala bostadsmarknader närmar sig något som ens liknar balans.

När det sedan gäller den tidsplan som lagts fast gäller följande. Den 18 mars 2004 beslutade regeringen att tillsätta en arbetsgrupp inom Regeringskansliet med uppgift att genomföra en genomlysning av det nuvarande systemet för bostadsfinansiering, bostadssubventioner och bostadsmarknadens kapitalförsörjning. Arbetsgruppen ska också analysera vilken framtida roll staten bör ha i detta system.

Därutöver gav regeringen den 18 november 2004 ett särskilt uppdrag till Statens bostadskreditnämnd att se över vad som kan göras för att underlätta ungdomars etablering och situation på bostadsmarknaden. BKN:s rapport överlämnades till regeringen den 28 april i år och kommer att behandlas inom den ovannämnda arbetsgruppen om en ny bostadsfinansiering.

Denna arbetsgrupp skulle ha redovisats senast den 30 april i år. Regeringen har dock nyligen – den 28 april i år – beslutat att förlänga uppdraget, som i stället ska redovisas den 8 september i år. Därefter ska arbetsgruppens förslag remissbehandlas. En proposition kommer att lämnas till riksdagen under våren 2006. Avsikten är att riksdagen kan behandla propositionen under vårriksdagen och ett nytt regelverk gälla från och med den 1 januari 2007.

Alla de frågor som Nina Lundström ställer faller inom arbetsgruppens uppdrag. Att redan nu besvara alla dessa frågor vore att föregripa inte bara arbetsgruppens fortsatta arbete utan också den kommande remissbehandlingen. Regeringens ställningstaganden kommer att redovisas i den proposition som lämnas till riksdagen nästa vår.

Anf. 74 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för svaret. Skälet till interpellationen är att detta är just nu den absolut vanligaste frågan som jag som

bostadspolitiker får från olika aktörer på marknaden, det vill säga: Vilka förslag kan inväntas och när kan de inväntas?

De prognoser som finns angivna i min interpellation och som visar på behovet tyder på att det fortfarande är 60 % av befolkningen i Sverige som bor i kommuner där det råder bostadsbrist. Jag kan också konstatera att samhällsbyggnadsministern i sitt svar instämmer i min bedömning att det måste till fler bostäder. Vi har inte fått till stånd någon balans på de olika delmarknader som finns i Sverige.

Bostadsutskottet hade en debatt här i kammaren i förra veckan där samhällsbyggnadsministern inte deltog. Den handlade om bostadsförsörjningsfrågor. Där gavs det en annan beskrivning, men den diskussion som vi för här i dag är väldigt viktig att föra, inte minst med tanke på den sammanställning av bostadsenkäterna som har kommit och som är väldigt viktig att ta del av.

Sedan kan man alltid diskutera vad en påbörjad lägenhet och påbörjad produktion innebär kontra vad som kommer att färdigställas. Där vet vi i dag att många på marknaden räknar ned prognoserna med 20–30 %. De känner kanske en något mindre optimism än många andra av oss som hoppas att det här ska lösa sig.

Men aktörerna på marknaden känner oro för att de inte vet vad som komma skall. Om det dröjer väldigt länge innan det kommer ett förslag hamnar marknaden igen i ett stand-by-läge. Det finns högt uppskrivade förväntningar från aktörerna på marknaden. De vill både bygga bostäder och förvalta bostäder. Men i och med att de inte vet vad som kommer att gälla har jag fått signaler om att det blir ett stand-by-läge och sedan blir det ett omtag 2007. Det tycker jag vore oerhört olyckligt med tanke på alla ungdomar, alla barnfamiljer och inte minst alla äldre som söker en annan typ av boende.

Jag har gjort ett antal resor ute i landet för att titta på hur prognoserna som presenteras i skriftligt material stämmer överens med den kommunala politiken. Jag kan konstatera att det åtminstone i Stockholm, Göteborg och Malmö finns en entydig bild. Man får inte sätta sig med armarna i kors – såsom samhällsbyggnadsministern uttryckte det – för det finns oerhört mycket mer att göra.

Samhällsbyggnadsministern säger i svaret att hon i avvaktan på resultat från arbetsgrupperna inte kan ge svar på de frågor som jag ställer. Men jag tycker ändå att det är viktigt att få höra från samhällsbyggnadsministern: Finns det något förslag som kommer att ”förflytta sig” under det här året? Ett sådant exempel är reformeringen av hyressättningen. Jag har ställt frågan förut, och jag återkommer ständigt till den. Men det har kommit nya bud, och jag kan konstatera att det i dag finns en omfattande osäkerhet.

I min nästa replik kommer jag att skicka en hälsning från de förtroendevalda i Sabo som jag träffade i fredags. De hade en lång önskelista. Men jag skulle i dag vilja ha reda på: Vad kan aktörerna på marknaden få för svar i dag?

Anf. 75 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag hämtade interpellationssvaret tidigare i dag, och när jag läste det kände jag att jag ville delta i debatten. Jag tycker nog att samhällsbyggnadsministern har en mer ödmjuk inställning än den social-

demokratiska företrädare som vi hade debatt med i förra veckan när det gällde bostadsförsörjningsfrågor. Jag tycker att det är bra att man har en mer ödmjuk inställning till detta, för han hade mycket av självberömmelse över vad som har åstadkommit på bostadsbyggnadsområdet.

Jag tror att vi alla är överens om att det behövs långsiktighet för att någon ska våga bygga i Sverige över huvud taget, eftersom bostäder står väldigt länge. Vi minns alla efter valet, när Socialdemokraterna pratade om att det skulle byggas 120 000 nya lägenheter. Lars-Erik Lövdén sade att det skulle komma något, och alla gick och väntade. Det låg alltså en död hand över allt bostadsbyggande fram till ungefär slutet av 2003, för ingen visste vad som skulle komma. Det finns en risk att vi hamnar där igen, att den döda handen lägger sig över bostadsbyggandet och det blir en enorm osäkerhet. Det är den första biten.

Nu ser vi att det drar ut på tiden ytterligare med de här utredningarna och att det inte kan komma något förslag förrän 2006. Jag vet inte om vi ens en gång hinner behandla detta före valet.

Därför är en fråga till samhällsbyggnadsministern när det gäller så här väldigt långsiktiga frågor: Vore det inte bra om man försökte diskutera det bredare, och inte bara Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern, så att det blir verkligt långsiktigt? Jag tycker att det skulle vara väldigt bra. Vi må ha väldigt olika uppfattningar i grunden om vissa saker, och vi har sagt vad vi tycker, men jag känner att alla skulle vinna på det. Alla politiska partier och faktiskt främst de som står i bostadskö liksom de som ska bygga skulle vinna på att vi kunde vara överens om vissa grundläggande saker. Jag förstår att vi kanske inte kan komma överens i dag, men det är ändå en idé som jag tänder här.

Det pratas om att man ska ha valmöjligheter. Göran Persson var med på frågestunden förra veckan och pratade om att det ska finnas mångfald på bostadsmarknaden. Då kommer frågan om ägarlägenheter upp igen. Det skulle vara jättekul. Precis i dag fick jag reklam för kooperativ hyresrätt gjord av Boverket, statens verk. Tänk om vi en dag kunde stå här med en broschyr som handlade om ägarlägenheter, att man gjorde reklam för det och hur bra det var!

Jag tycker att allt ska finnas så att folk får välja precis det som de ska ha. Det säger ju samhällsbyggnadsministern också emellanåt, men gränsen går just vid att man ska kunna äga sin lägenhet.

Jag har också frågor när det gäller Hyressättningsutredningen. Jag har också hört, men vet inte om det stämmer, att den inte kommer eller att om den kommer är det så små bitar att det inte blir mycket kvar av det hela. Det vore väldigt olyckligt, för det hindrar trots allt en del av utbyggnaden av hyresrätter.

Sedan är det frågan om infrastruktursatsningar. Jag vet att det inte är Mona Sahlins område, men det är regeringens område. Det hindrar också bostadsbyggandet, och främst här i Stockholmsregionen är det ett stort hinder som gör att vi inte får det bostadsbyggande vi vill ha.

Vi har en väldigt haltande bostadsmarknad. Jag har precis försökt ta reda på hur mycket man har rivit. Sedan 1998 har man gett statliga pengar till att riva 14 000 lägenheter. Det är ganska mycket. Alla har inte rivits än, men det har man gett pengar till.

Det har kanske inte byggts exakt så mycket som samhällsbyggnadsministern säger, men det är ju det här med statistik och hur man använder

statistik. Om man tittar på siffror över vad som är färdigställt hittills från oktober 2002 till mars 2005 ser man att det är 65 900 bostäder. Vi får se om allt kommer i slutet av mandatperioden för att man ska komma upp i de 120 000.

Prot. 2004/05:130

31 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 76 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Först och främst är det viktigt att fortsätta att resonera om hur målbeskrivningarna ser ut. Det vill jag i alla fall fortsätta att göra. Boverkets indikationer, som de har kommit med nu, visar en hel del intressanta saker. Det är dels att man tycker att vi nu närmar oss långsiktig balans när det gäller nybyggnationen, dels att man visar att det är alltfler regioner och delar av bostadsmarknaden som har kommit längre från balans än vad de var för bara några år sedan.

När de slutliga prognoserna kommer tycker jag därför att vi ska ta en diskussion, gärna en öppen och bred sådan som Marietta de Pourbaix-Lundin efterlyste, om hur man definierar målsättningarna och hur man ser på de olika bostadsmarknaderna. Självklart är det många delar i samhällsutvecklingen som hela tiden påverkar: Varifrån flyttar människor? Hur många flyttar hit? Hur ser den industriella utvecklingen ut? Hur ser infrastrukturbyggnaderna ut? Hur ser regionutvecklingen ut? Vi talar i dag oftare om regioner när det gäller arbetsmarknaden men inte lika ofta när det gäller bostadsplaneringen.

Jag tror att vi för framtiden kan hitta fler både mer intelligenta och mer verklighetstroga sätt att beskriva situationen i dag men också hur vi riktar in målbeskrivningarna i fortsättningen.

Jag tror inte att vi står inför risken för det som Nina Lundström beskrev som ett stand-by-läge. Så ser inte de bedömningar, kontakter och beskrivningar ut som jag tar del av. Men jag är mycket medveten om att det är ett antal besked som nu behöver komma löpande. De stora och viktiga delarna formas slutligt i den proposition som lämnas till riksdagen.

Jag vill betona och ser det som väldigt viktigt att när arbetsgruppens förslag har kommit till hösten, och det mycket breda remissarbete som då måste ske, ska det också ges en del av de svar som många av aktörerna söker efter.

Jag vill för en gångs skull, höll jag på att säga, chocka kammarens ledamöter och säga att jag verkligen delar Marietta de Pourbaix-Lundins åsikt på en punkt, nämligen att vi måste hitta sätt att ha en bredare diskussion om bostadspolitiken. Låt oss återkomma till hur man kan använda remissomgången under hösten kanske på ett delvis annorlunda sätt.

Däremot vill jag verkligen återigen betona att utredningen om hyresättningssystemet, som jag tycker i stora delar var bra, kommer att komma i form av en proposition på riksdagens bord under tidig höst. Jag kan inte säga i dag exakt hur propositionen kommer att se ut, men det är verkligen min ambition att det inte ska vara någon halvmesy eller någon pytteliten del. Jag hoppas att det blir en viktig pusselbit i de besked som behövs.

Därtill jobbar vi också, vilket delvis har med detta att göra, med energieffektivitetsfrågorna när det gäller bostäder och byggnader. Det är självfallet också mycket viktigt för marknadens aktörer att kunna se

löpande hur vi när det gäller inte bara nybyggnation utan också ombyggnation av våra bostadsområden kan använda statens instrument på ett annat sätt.

Ja, gärna en mycket bredare debatt! Jag hoppas, som sagt, att regeringen kan använda höstens olika remissarbeten som en del i att bredda diskussionen om den riktigt långsiktiga bostadspolitiken, inte bara om de besked som krävs inför 2007 när det gäller finansieringsfrågorna, utan kanske en ännu bredare debatt. Jag tror att vi tre kvinnor här i dag kan vara överens om att bostadspolitiken förtjänar en mycket större plats i den offentliga debatten. Jag tror att det gäller samtliga partier här i riksdagen.

Anf. 77 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Den Sabokonferens som jag deltog på i fredags hade representanter från olika bolagsstyrelser. Jag kan säga att det var Folkpartiets representanter, så en viss vinkling kan det finnas på de här frågorna. Jag ska ändå vidarebefordra de önskemål som kom. Framför allt är de verksamma utifrån bolagens bästa, oavsett partipolitik.

Den önskelista som var väldigt tydlig var att man förväntar sig att det händer någonting vad gäller nyproduktionshyrorna, det vill säga specifikt för nyproduktionen att man vet vilket regelverk som kommer att gälla framöver. Det handlar då om reformering av hyressättningsystemet.

Man anser också att det finns mer att göra i övrigt vad gäller att återupprätta bruksvärdessystemets grundprinciper.

Man anför naturligtvis behovet av att i riksdagen snabbt behandla en reformering av överklagandeprocessen, det vill säga att PBL-frågorna är väldigt centrala.

Sedan kom också frågan om buller upp. Riksdagen debatterade buller förra veckan. Man kan konstatera att specifikt inte bara de största städerna utan många fler städer upplever att det finns tolkningar som gör det väldigt svårt, inte minst Boverkets nya riktlinjer.

Sedan betonade man också att det inte bara handlar om nyproduktion utan att det också handlar om flyttkedjor. Hur kan man se till att det befintliga beståndet också nyttjas på ett bättre sätt?

Detta var hälsningen som jag nu har vidarebefordrat från Sabos styrelseledamöter, alltså bolagens styrelseledamöter.

Jag vill också påpeka att bostadsutskottet, precis som Marietta de Pourbaix-Lundin var inne på, har gjort studieresor. Vi har varit i Norge. Jag kan konstatera att många av de debatter som handlar om utmaningar inom bostadspolitiken har funnits på flera ställen. Man har kommit olika långt i olika länder. Men jag kan konstatera att bostadsutskottets ledamöter, även de socialdemokratiska, verkade ta situationen med god fattning när de promenerade runt i en ägarlägenhet. Det skakade inte om någon.

Det är samma bolag som bygger i både Norge och Sverige. Och jag tycker, precis som Marietta de Pourbaix-Lundin, att det på sikt vore intressant att göra någonting åt det.

Men jag tror att stand-by-läget är väldigt överhängande. Det var en av byggarna som vid ett tillfälle förra veckan sade att man sitter och räknar på vad man kan producera år 2007. Men man vet inte just nu vilket regelverk som gäller. Och man kommer att gå på försiktighetsprincipen.

Detta tror jag är en väldigt viktig signal att fånga upp.

25 % av kommunerna säger i bostadsmarknadsenkäterna att bostadsbristen har ökat och att den är större än året innan.

Men jag hoppas att den här hyressättningsutredningen kommer. Jag kan konstatera att Socialdemokraternas kongress kommer att hantera ett antal bostadsmotioner. Jag tror att det är 49. Det har naturligtvis också väckts frågor om det i sig kommer att sinka tidtabellen i riksdagen. Jag hoppas inte det.

Reformeringen av hyressättningssystemet och överklagandeprocessen borde rimligen hanteras ganska fort. Om man löser bara dessa frågor kommer det att underlätta för nyproduktionen. Sedan har vi i Folkpartiet en mycket lång lista på övriga frågor.

Jag är fullt medveten om att vi, trots att vi gör en liknande problembeskrivning av den bostadsbrist som råder, har olika lösningar – från Folkpartiets sida kontra samhällsbyggnadsministern. Men de tål också att diskuteras. Det hänger bland annat ihop med lagen om allmännyttiga bostadsföretag och många andra regelverk.

Jag vore tacksam att få höra mer exakt hur tidtabellen ser ut. Och återigen: Finns det en risk för att stand-by-läget uppkommer? Jag var lite osäker på hur jag skulle tolka samhällsbyggnadsministern i fråga om det. I så fall: Vilka åtgärder avser ministern att vidta om det skulle visa sig bli så?

Anf. 78 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Det låter bra att vi kanske kan komma överens om vissa saker.

Nu ska jag vänta med att prata tills Mona Sahlin lyssnar.

Det är bra om vi kan komma överens om vissa saker när det gäller bostadsbyggandet, som jag var inne på, eftersom det är så långsiktigt.

I dagsläget har vi säkert väldigt många olika lösningar för att nå målet att människor ska kunna få en bostad. De ska kunna ha valfrihet, och det ska finnas en mångfald. Det är bara att inse att vi är en bit ifrån varandra.

Jag tycker att det är lite tråkigt att de utredningar som är tillsatta är tillsatta internt på departementet. Det hade kanske varit läge om man ganska tidigt hade tillsatt en offentlig utredning där alla partier hade kunnat vara med. Nu är det för sent. Det hinner man inte göra. Men då kanske vi redan från början hade varit inne i arbetet. Nu är vi inte det, utan nu har Socialdemokraterna suttit ensamma på departementet och utrett alla dessa saker. Om man sedan vill ha en bredare lösning blir det mycket svårare. Men vi ska naturligtvis alla hjälpa till för att försöka nå en sådan.

Sedan handlar det om hur man ska stimulera så att människor ska kunna bo. Ska det ske i konsumentledet eller i produktionsledet? Sådana diskussioner tycker jag att man ska föra. Jag tycker att vi ibland har alldeles för lite av det. Det handlar i stället om kortsiktiga stöd. Nu ska man bygga 70 kvadratmeter stora lägenheter. Och då kommer det stödet att gälla några år.

När jag har försökt ta reda på hur många lägenheter som egentligen har byggts med dessa olika kortsiktiga stöd är det inte så många. Det är osäkra siffror, och det är väldigt svårt att få fram dem. Men man säger att ungefär 17 000 hyresbostäder har byggts med dessa stöd från oktober i fjol till mars i år. Det är ungefär 15 000 i nyproduktion. Och bara 8 000

är vanliga hyresrätter. Sedan är de flesta studentbostäder. Det är inget fel i det. Men man kan fråga: Har dessa stöd den effekt som man tror att de har? Jag tror inte det. Det är långsiktighet som behövs. Jag ser fram emot att vi ska försöka få det och att vi också i Sverige, som i de flesta andra länder, faktiskt kan få äga vår bostad, även om den råkar ligga i ett flerfamiljshus.

Anf. 79 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Först till Nina Lundström: Trots, eller tack vare, vilket man vill, att det var Folkpartiets representanter i Sabo var det väl i stort sett kloka synpunkter som Nina Lundström förmedlade.

Jag vill åter betona, vilket jag har uttryckt tidigare, att när propositionen om hyressättningsystemet läggs på riksdagens bord – det är absolut före vår partikongress, och vi ska inte vänta in den – handlar den stora och viktiga reformeringen, som jag ser det, just om nybyggnationen. Och jag vill understryka flyttkedjor.

Ett av de förslag som jag kommer att arbeta aktivt för är som sagt att man ska ta bort begränsningen på 70 kvadratmeter som har funnits. Det är ett exempel på att det behövs både små och stora lägenheter för att den här flyttkedjan ska fungera hela vägen.

När det gäller överklaganden är jag också medveten om de svårigheter som finns. PBL-kommittén, vars förslag kommer ungefär samtidigt, direkt efter sommaren, har som jag erfarit så här långt kommit med bra och genomgripande förslag som jag hoppas också kommer att bidra till att man inte tubbar på möjligheterna att överklaga när det gäller många områden. Men det behöver absolut förändras och reformeras.

Vi kommer alltså att till hösten ha en ganska samlad bild av Hyressättningsutredningen i form av en proposition och av förslag när det gäller bostadsfinansieringen och också av hela PBL-frågeställningen.

Jag menar verkligen att om risken finns för det som Nina Lundström kallar stand-by-läge ska man ändå veta att från den 8 september finns det förslag från den här arbetsgruppen som man då också ska börja jobba med i offentligheten med remisser och hearingar. Jag utgår från att det är ett antal besked som kommer att kunna ges ganska omgående. Det är i alla fall den arbetsform som jag ser att vi kan använda, med en mer öppen diskussion under hösten.

Till Marietta de Pourbaix-Lundin vill jag säga att jag tidigare har uttryckt, vilket jag gärna upprepar, ett stort intresse för att också diskutera och titta på konsumtionsstöd just för att man måste se vilken form det är som verkligen påverkar de problem inom bostadspolitik som man vill lösa. Är det produktionsstöd, eller är det konsumtionsstöd? Och till vilken del ska dessa olika delar finnas med? Det är bland annat därför som uppdraget gavs till Statens bostadskreditnämnd. Det var ett tydligt uttryck för att man skulle leta efter former för att kunna rikta ett konsumtionsstöd just till grupper som annars har det väldigt svårt.

Jag ser verkligen fram emot att till hösten kunna komma med konkreta förslag men också föra en diskussion om hur alla dessa delar ska fungera tillsammans. Jag vill verkligen understryka, vilket jag tror att vi alla tre delar, att det alldeles för mycket har varit stycken i stället för helheter. Och man kan inte titta på produktionsstöd en stund utan att samtidigt diskutera konsumtionsstöd, bostadsbalans, byggregler eller

överklagandeformerna. Och kanske har vi för en gångs skull under det år som vi har framför oss möjligheter att få en mer samlad debatt och så småningom förslag hit till riksdagen.

Anf. 80 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Det var ett viktigt besked som samhällsbyggnadsministern gav här i dag, just att man när det gäller hyressättningsystemet faktiskt inte behöver invänta s-kongressen. Det tycker jag var ett mycket viktigt besked.

Jag kan också konstatera att PBL-kommittén, om jag förstår det rätt, har möjlighet att ansöka om förlängd remisstid till och med efter den 30 juni. Därmed blir jag osäker på när i så fall dess förslag kommer att behandlas och hur lång tid som man kommer att behöva. Om jag förstår det rätt finns det nu en möjlighet att faktiskt inte lämna ifrån sig slutbetänkandet den 30 juni. Det är ett litet frågetecken.

När det gäller att se helheterna kan jag inte annat än glädjas utifrån att vi så ofta har haft debatter här om att se helheter och att titta på konsumenten i stället för på produktionsstöden. Jag är fortfarande personligen övertygad om att den produktionskostnadsutveckling som vi har haft också har varit väldigt mycket beroende av att pengarna har gått in i produktionen där man inte har kunnat påverka utvecklingen. Jag tror därför att det är vällovligt.

Jag ska göra ett sista medskick från talarstolen här i kväll. Vad gäller energieffektiviseringen lyssnade jag på Nils Erik Sandberg häromdagen. Han påstod att det kommer att kosta 200 miljarder att åtgärda de ledningar och de installationer som krävs för att frångå direktverkande el i det gamla beståndet av småhus och andra bostäder och införa nya system. Mitt medskick till samhällsbyggnadsministern är att det väl är siffror som tål att tänkas på.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2004/05:611 om barns inomhusmiljö

Anf. 81 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Marie Wahlgren har frågat om jag är beredd att låta barns inomhusmiljö bli ett särskilt delmål inom miljömålet God bebyggd miljö, vilka åtgärder jag avser att vidta för att förbättra inomhusmiljön i skolor och förskolor samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att öka det kommunala engagemanget och kunskapen kring inomhusmiljöfrågor i skolor och förskolor.

Barns inomhusmiljö uppmärksammas alltmer i fråga om innehållet i inomhusluften, bullernivåer etcetera och också vilka effekter detta har på barnen. Ökande allergier och överkänslighet hos barn är mycket oroande. Vilka faktorer och förhållanden som påverkar hälsan har varit föremål för relativt omfattande utredning och forskning inom skilda sektorer. Vilka faktorer som medverkar till sjukdomstillstånd är känt endast i mindre omfattning. Behovet av klarlägganden i form av fördjupad tvär-

vetenskaplig forskning om inomhusmiljö tas upp i den till riksdagen under våren lämnade forskningspolitiska propositionen.

Begreppet "inomhusmiljö" innefattar en rad förhållanden. Detta i sin tur måste leda till att vi alla på olika håll och med skilda ansvar försöker komma till rätta med källor till brister och föroreningar som kan bidra till ohälsa. Synsättet ligger till grund för formuleringen av det nuvarande delmålet till det nationella miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö avseende just inomhusmiljö.

Inom ramen för God bebyggd miljö är det inomhusmiljön i de avseenden den beror av planering, uppförande och förvaltning av byggnader som avses. Jag är därmed inne på Marie Wahlgrens första fråga, det vill säga om ett särskilt delmål för barns inomhusmiljö. Det nuvarande delmålet, beslutat av regering och riksdag, anger att byggnader och deras egenskaper inte ska påverka hälsan negativt. Som ett första steg fokuseras på radon och ventilation. Preciseringarna av delmålet betonar inomhusmiljön för barn och ungdomar. Detta kommer till uttryck på så sätt att radonhalten i alla skolor och förskolor år 2010 ska vara lägre än 200 becquerel per kubikmeter luft. Sedan år 1992 har den obligatoriska kontrollen av ventilationssystem funnits. Kontrollen av ventilationen i skolor och förskolor ska göras med två års intervall just i syfte att få en god ventilation för barn och ungdomar. Det nuvarande delmålet innefattar alla som vistas i byggnaderna. Fokus ligger på att komma till rätta med källan till de problem som är förknippade med byggnaderna.

I den miljömålsproposition som regeringen nyligen presenterat för riksdagen har miljömålen utvärderats. För delmålet för inomhusmiljö anges att bättre underlag behövs för att bedöma hur situationen i dag ser ut. Vidare måste underlag tas fram för att bredda målet med frågor om bland annat fukt och mögel. Barn vistas ju i många olika byggnader. Samtidigt anser jag för närvarande att formuleringen av delmålet är ändamålsenlig. I preciseringarna får liksom hittills om det bedöms nödvändigt särskilda behov för barn och ungdomar komma till uttryck.

Inomhusmiljön påverkas av den verksamhet som bedrivs i byggnaderna, beteende med mera. Det måste dessutom påpekas att byggnaderna uppförs för visst ändamål, och om de används på ett annat sätt får detta självklart också konsekvenser för inomhusmiljön.

Ett sätt att medvetandegöra alla inom bygg- och fastighetssektorn, även dem som vistas i byggnaderna, om vikten av en god inomhusmiljö är att klarlägga hur byggnader uppfyller vissa krav. Regeringen arbetar för närvarande med två utredningsförslag om obligatoriska deklarationer av byggnader med redovisning av radon, ventilation och vissa frågor om energianvändning. Deklarationerna anges inte få vara äldre än tio år och ska finnas när nya byggnader tas i anspråk, vid uthyrning och försäljning av bostäder och lokaler. I vissa fall ska enligt förslagen deklarationerna anslås i byggnaderna. Föräldrar och skolpersonal till exempel skulle genom en byggnadsdeklaration få kännedom om bland annat kvaliteten på inomhusmiljön och också få underlag för att i vissa fall kunna ställa krav på förändringar. Utredningarna har också föreslagit att uppgifterna i deklarationerna ska samlas i ett register. Detta i sin tur skulle ge kommunerna bättre underlag för sin tillsyn av till exempel ventilationskontrollen. I sammanhanget bör nämnas att kommunerna också är byggnadsägare inte minst till just skolor och förskolor. Den kommunala tillsyn som

förutsatts enligt plan- och bygglagstiftningen är föremål för en översyn just nu. Registret skulle också kunna ge underlag för den uppföljning av miljömålen som är viktig.

Med hänvisning till det redovisade anser jag både att regeringen följer det viktiga arbetet med att förbättra inomhusmiljön i skolor och förskolor och att det pågående och fortsatta arbetet inrymmer de frågor som Marie Wahlgren tar upp i sin mycket viktiga interpellation.

Anf. 82 MARIE WAHLGREN (fp):

Fru talman! Jag tror inte att det finns någonting som egentligen är hemskare för en förälder än att få veta att ens barn har blivit sjukt. Det är naturligtvis olika reaktioner, beroende på hur allvarlig sjukdomen är. Men om man dessutom så småningom får veta, eller misstänker, att sjukdomen beror på undermålighet från hälsosynpunkt vad gäller det daghem eller den skola som man låtit ens barn gå till blir man väldigt arg.

Som kommunpolitiker i många år i en liten kommun har jag verkligen sett hur denna förtvivlan har spritt sig bland många föräldrar. Jag tror att under de 20 år jag varit kommunpolitiskt aktiv har just frågan om dålig inomhusmiljö på skolor och förskolor varit en ständigt återkommande punkt på agendan. Att det återkommande har varit så i min kommun, och i nästan alla kommuner runtom i landet, beror väldigt mycket på att man inte har haft ett systematiskt och bra arbete med inomhusmiljön.

Det gör mig nästan förtvivlad när ministern står här och säger: Vi har inte ett tillräckligt gott underlag. Sanningen är ju att problematiken har varit känd mycket länge.

Det här är i väldigt stor utsträckning en kommunal fråga, så frågan är på många sätt svårare att driva från riksdagen jämfört med att som kommunpolitiker driva den. Men vi har också här ett ansvar för att vara pådrivande.

Naturligtvis är jag liksom ministern väl medveten om att det finns ett delmål inom God bebyggd miljö som till viss del täcker just det jag tar upp i min interpellation. Jag tror att miljömålen har en väldig kraft i form av sin opinionsbildande roll. Därför hade det, tror jag, varit viktigt att flytta ut de frågor som rör barns miljö och föra dem till ett eget miljömål – detta för att få en helt annan fokusering på frågan.

För ett tag sedan var jag på länsstyrelsen. Vi gick då igenom frågor som rörde helt andra miljömål samt frågor som rörde saker som inte ligger inom miljömålen – sådant som har med bland annat utsläpp att göra. Jag konstaterade att kunskapsläget där vi har miljömål är så mycket bättre. Vidare är aktiviteten och effekten i arbetet så mycket bättre där vi har pekat ut miljömålen än som är fallet på andra områden. Därför behöver vi ha miljömål. Det behövs för mer än radon och ventilation. Det behövs nämligen också för mögel och framför allt för buller.

Anledningen till att jag ställde den här interpellationen är egentligen att jag under en period har jobbat med detta. Men det som liksom trigade i gång själva ställandet av interpellationen var att man i Skåne just hade gjort en bullerundersökning på våra förskolor. De bullernivåer som finns på förskolor i Skåne överträffar nivån för buller som man skulle mötas av om man ställde sig så att säga kloss intill våra större motorvä-

gar. Detta är inte acceptabelt. Tvärtom är det fullkomligt oacceptabelt att barn ska ha det på det här sättet.

Ni följer läget. Men vad ska vi göra för att knuffa verksamheten framåt?

Anf. 83 CHRISTER NYLANDER (fp):

Fru talman! Jag läste en rapport från Arbetsmiljöverket. Där står det bland annat att framför allt flickorna väljer att inte gå på toaletten i skolan, utan de håller sig hela dagen. Det har inom läkarkåren diskuterats vilka hälsoeffekter detta kan ha på lång sikt för de här tjejerna. Även idrottshallarnas omklädningsrum och duschar brukar vara så smutsiga att eleverna väljer att inte duscha efter idrottslektionerna. Här finns mycket för skolorna att ta tag i och förbättra. Knappast någon vuxen skulle acceptera att ha det så här på sin arbetsplats.

Jag tycker att det är en väldigt viktig fråga som Marie Wahlgren tar upp i sin interpellation. I Arbetsmiljöverkets statistik kan vi nämligen se att över hälften av rektorsområdena får anmärkningar på arbetsmiljön i skolor och förskolelokaler.

Det är också en väldigt aktuell interpellation. I dag kom SCB med en rapport om lärarnas arbetsvillkor. Man berättar att 66 000 lärare övervägde att byta jobb, att lämna skolan. Det här är ju väldigt allvarligt. Vi vet också att väldigt många lärare redan har lämnat skolan och läraryrket – alldeles för många. Hälften av dem som har lämnat skolan säger till SCB att på deras nya jobb har de fått en betydligt bättre arbetsmiljö än de hade på sitt gamla jobb i skolan. Framför allt gäller det den psykosociala arbetsmiljön, men också den fysiska arbetsmiljön.

Vi vet ju om att lärare är en helt avgörande resurs för att få ett bra resultat i skolan. Ska vi lyckas se till att fler elever – det tror jag att ministern och jag har gemensamma åsikter om – lyckas klara skolans förväntningar så är det oerhört avgörande att man kan se till så att lärarna stannar kvar och att vi lyckas locka lärarna till skolan. Då krävs ett lyft för arbetsmiljön, därför att det är en viktig faktor för lärarna när de väljer att stanna kvar eller söka sig bort till någonting annat.

Fru talman! Jag besöker ganska många skolor i Sverige. Bilden man får är naturligtvis tvådelad. Vi har väldigt många skolor som är moderna, i topptrim och väldigt vackra, men det finns också oerhört många skolor med dålig kvalitet och dålig arbetsmiljö. Myndigheten för skolutveckling har gjort en kartläggning över vad det här egentligen innebär och vad vi vet om läget. I den rapporten kan man läsa om de här tjejerna som vägrar gå på toaletten. Man kan läsa om fuktskador och mögel i skollokalerna. Man kan läsa om buller, dålig belysning och dåliga möbler som skadar elevernas ryggar, till exempel, och man kan läsa om att skollokalerna inte heller är anpassade efter den moderna pedagogiken. Denna situation, som dagens lärare och elever lever i på många skolor, skulle inte accepteras på någon annan arbetsplats.

Det är så att hälften av alla rektorsområden som blivit undersökta av Arbetsmiljöverket faktiskt har problem med arbetsmiljön, och detta påverkar självklart resultaten i skolan. Resultaten blir sämre av att ventilationen inte fungerar, därför att då har man svårt att koncentrera sig. Resultaten blir sämre av att elever mår dåligt av en rent ut sagt skitig miljö. Resultaten blir sämre när duktiga lärare flyr från lärarrollen och den

dåliga arbetsmiljön, och resultaten blir sämre i och med att lokalerna inte är anpassade efter den pedagogik som finns i skolan i dag.

Det ser lika problematiskt ut på förskolorna. Barn får tinnitus, som Marie Wahlgren tog upp, för att de är på dagis. Det är onödigt stökigt och oroligt, och stora barngrupper gör att flera elever nu än någonsin i förskoleåldern är i behov av särskilt stöd.

Marie Wahlgren ställde i sin interpellation frågan vilka åtgärder ministern avser att vidta, och på den punkten var det väldigt tunt. Jag skulle gärna vilja att ministern utvecklade det ytterligare.

Anf. 84 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att verkligen hålla med om det Marie Wahlgren sade i början av sitt inlägg här om den förtvivlan som många föräldrar känner och om, som jag tror att Marie Wahlgren också menade, den ökade medvetenhet som har kommit de senaste åren, absolut bland föräldrar men också bland personal inom skola och omsorg och, skulle jag vilja påstå, undan för undan hos myndigheter, kommuner och även riksdag och regering. Diskussionen om inomhusmiljö var inte så närvarande för bara några år sedan och är det på ett helt annat sätt i dag, och det tycker jag är väldigt viktigt.

Därför hoppas jag att Marie Wahlgren inte behöver gå runt och vara förtvivlad så mycket längre över att jag fortfarande uttrycker att det fortfarande finns kunskap att söka om hur man bygger för att undvika problem, hur man ställer krav på att inte bara själva byggnadens konstruktion ska vara så bra som möjligt utan också den verksamhet som finns i byggnaden och hur detta påverkar barns och ungdomars hälsa, trots att vi vet mycket i dag och också har försökt tillämpa den kunskapen i allt hårdare regler och tillsynskrav. Det vill jag nog ändå säga till Christer Nylander: Det är inte så att jag står här och säger att vi inte gör någonting. Allt hårdare tillsyn och tillsynskrav har också kommit. Men jag är övertygad om, med den ökade forskning som i dag bedrivs, att vi kommer att komma ännu längre när det gäller hur vi ska bygga rätt från början och hur man kan vara ännu bättre på att ställa krav på hur verksamheten i husen ska vara.

Jag vill nog också påminna om att när jag säger att alla verkligen har ett ansvar för barnens hälsa i de miljöer de vistas i så gäller det alla vuxna, också oss som föräldrar. Det är viktigt att föra in att också vi som föräldrar behöver kunskap om vad det är som kan riskera våra barns hälsa, också i den inomhusmiljö som de vistas i i hemmen. Miljöhälsoutredningen belyste till exempel inomhusluften som hälsorisk, och vad var de vanligaste orsakerna till att barn fick problem? Jo, det var

1. föräldrars rökning inomhus,
2. pälsdjur i hemmet och
3. bristande ventilation i bostaden.

Jag tror alltså att vi måste vidga den här diskussionen till att inte bara handla om de offentliga lokalerna utan också hur vi ska hjälpas åt för att göra barnens totala inomhusvistelse mer hälsosam.

Egentligen är vi väl överens om väldigt mycket. Barn och ungdomar måste ha en särskild ställning i miljömålen. Jag har i det här svaret ut-

tryckt att jag för tillfället har trott och fortfarande tycker att de preciseringar som har gjorts med exemplet med radon är en bra väg att gå och att man där ska gå längre när det gäller de övriga preciseringar som går att göra, som Marie Wahlgren också efterlyser. Jag är absolut beredd att gå vidare med att ställa kraven ännu tydligare om vi tycker att det är nödvändigt. För mig handlar det här inte om att aldrig ändra i målen, bara att jag har trott och fortfarande tycker att de preciseringar som görs nu har varit och är ett effektivt sätt. Det är jag absolut beredd att pröva vidare.

Sedan ställde Christer Nylander väldigt mycket bredare frågor om arbetsmiljön i det stora hela inom skolan. Precis som han själv uttryckte sig faller inomhusmiljön för barn upp till sex års ålder inom miljöbalken när det gäller skolor, och när det gäller elever och lärare omfattas de av arbetsmiljölagen. Det är alltså delvis en lite annan diskussion än den jag försökt besvara i interpellationssvaret. Jag vill ändå påminna om de förändringar som har gjorts ganska nyligen när det till exempel gäller kraven på kontroll av ventilationen, som sker betydligt oftare just i skolor och förskolor. Det gäller också de krav som jag är övertygad om nu växer fram i och med de olika deklarerationer som måste göras av byggnader. Vi måste också modernisera miljömålen så att de passar till de här verktygen. Jag håller alltså absolut fortsatt öppet för att man också ska förändra i målen.

Anf. 85 MARIE WAHLGREN (fp):

Fru talman! Då skulle jag vilja gå in på just ett av de områdena, som jag redan i mitt första inlägg i den här interpellationsdebatten tog upp, nämligen bullerproblematiken. Jag ser att där är faktiskt nästa område där vi måste politiskt sätta ned fötterna.

Det är trots allt så att vi på ventilationsområdet har kommit en bit på väg i och med att vi har fått de bättre kontrollerna. Sedan leder de inte alltid i den takt som man skulle önska till att ventilationen de facto blir bättre, men vi har i alla fall kontrollerna. Och de görs, kan jag berätta för ministern! Jag frågade nämligen kommunerna vilka undersökningar man gör. Tyvärr är det väl bara just de undersökningarna man gör i cirka hälften av kommunerna. Allt det andra har man oerhört dålig koll på, och bullret är ett sådant område. Det görs punktinsatser av framför allt arbetsmiljön för förskollärarna och för lärare och elever i skolan, men på förskolan är det inte för de små barnen egentligen.

En sak som man kan se på till exempel antalet anmälda arbetsjukdomar är att misstänkt orsak, just inom förskollärary- och lärarområdet, är buller, och detta ökar väldigt. Vi fick för ett tag sedan en årsrapport från Hörselskadades Riksförbund, som också visade på hur utvecklingen ser ut när det gäller hörselskador.

Där kan man se en ganska intressant utveckling i det stora hela, nämligen att hörselskadorna för män går ned medan de går upp för kvinnor. Jag kan inte låta bli att ha en viss maggropskänsla – även om den inte på något sätt är vetenskapligt belagd – att det kanske handlar om just de kvinnor som under långa tider befinner sig i miljöer med många barn, framför allt på daghem.

Man kan ställa sig frågan: Om vuxna människor tar skada av detta, vad betyder det då för våra barn? Ett litet barn riskerar inte bara hörsel-

skador utan det riskerar också, som Christer Nylander mycket riktigt påpekade, att få hinder i utvecklingen – hinder i talutveckling, hinder i förståelse – just för att bullernivåerna är så höga som de är.

De bullernormer som vi fastställt på trafikområdet handlar om 55 decibel. Här pratar vi om bullernivåer som är tre, fyra, fem gånger högre. Man har i förskoleklasser mätt upp bullernivåer på uppemot 100 decibel. De mål vi satt upp beror bland annat på att bullret annars stör barns inlärning, och då kan man undra hurdan inlärningen är i dessa oerhört bullriga miljöer.

Bullret beror delvis på lokalerna, men det beror i ännu större utsträckning på hur vi väljer att utnyttja lokalerna. Det är naturligtvis en väldig skillnad på bullernivåerna beroende på om det finns 15 eller 20 ungar i lokalen. Därför undrar jag om ministern kan ge mig en prognos om när hon kommer att ha skarpa krav på buller i just den här typen av lokaler.

Anf. 86 CHRISTER NYLANDER (fp):

Fru talman! Mona Sahlin tyckte att jag var lite för bred, eller lite bredare, i den här debatten. Jag hade önskat att också ministern varit lite bredare. En av de frågor Marie Wahlgren tog upp i sin interpellation var: Vad avser ministern att vidta för åtgärder för att förbättra inomhusmiljön i skolor och förskolor? Jag tyckte att jag höll mig inom den frågans ram.

När jag hör interpellationssvaret tycker jag att det är lite tunt just beträffande den frågan, och därför väljer jag att ta upp den. Man tittar på två utredningsförslag som innebär att högst tio år gamla byggnadsdeklarerationer eventuellt sätts upp i byggnaderna så att föräldrar får kännedom om hur eländigt det är och kan då i vissa fall ställa krav på förbättringar. I mina öron låter det inte särskilt handlingskraftigt. Det är minst sagt tunt, och just därför valde jag att fokusera på den frågan. Om läget hade varit lika illa i Regeringskansliet eller i riksdagen, eller på vilken annan arbetsplats som helst, hade det aldrig tolererats. Då ska det inte heller tolereras i förskolan eller skolan.

Vi är överens om att frågan hamnat lite grann i skymundan i skoldebatten och om att den är viktig. Det är mycket positivt att ministern säger det. Det krävs naturligtvis en lång rad reformer för att stärka skolan och se till att fler elever klarar kunskapsmålen. Om man ska lyckas med det tror jag att det är viktigt att också lyfta fram den fysiska arbetsmiljön och se till att den blir bättre, dels för att locka lärare att söka sig till skolan och stanna kvar, dels för att det i sig förbättrar elevernas kapacitet. Hälften av rektorsområdena har anmärkningar, och det försämrar naturligtvis resultaten.

Därför tycker jag att vi måste fundera på vad vi kan göra åt saken. Vi måste tänka lite fritt och lite nytt och kanske också lite högt. Om jag tillät mig att tänka högt skulle jag kunna fundera på ifall det inte är så att man kunde använda en del av de kommunala bostadsbolagens fastigheter till att förbättra och satsa mer på skolorna. Kanske är det till och med så att staten äger en del fastigheter dit man kunde flytta över resurser för att på så sätt förbättra de lokaler som är allra viktigast för att barn och ungdomar ska må bra.

Anf. 87 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Får jag bara säga beträffande det breda att det jag menade var att jag förstås svarar på de interpellationer som rör mina ansvarsområden i regeringen, och än så länge har statsministern inte tyckt att Samhällsbyggnadsdepartementet ska ha rubbet, alltså även arbetsmiljö, skolor, lärarnas villkor och så vidare. Men givetvis inser jag sambandet med de frågeställningar som här tas upp.

Jag skulle vilja uttrycka det på följande sätt: Buller är en av de riktigt stora hälsoriskerna i dag. Det har kommit många rapporter om det bara under den senaste tiden. En rapport visar till och med att en orsak till skada med dödlig utgång var just buller.

Inom mitt område har jag ofta frågat mig hur vi ska göra för att se till helheten just när det handlar om barn och ungdomar. Jag får också ofta kritik i kammaren rörande de bullervärden som Boverket jobbar med när det gäller hur man ska planera för nybyggnationer. Vi försöker begränsa bullernivån inne i bostäderna även när de byggs mitt inne i städerna. Vi försöker hitta lösningar så att åtminstone några av rummen i lägenheterna har lägre bullernivå. Annars blir helheten för barn och ungdomar väldigt farlig. Om bullernivån är hög både hemma, i skolan, i förskolan, på fritidshemmet och på den väg man går till och från skolan är hälsoriskerna betydande, och det är allvarligt.

Årets miljöhälsorapport från Socialstyrelsen lyfter fram bullerstörningar som ”det kanske mest utbredda miljöproblemet för barn”. Nu pågår ett arbete med att öka kunskapen hos både myndigheter och bland oss i politisk ställning om hur vi ska gå vidare för att minska detta stora hälsoproblem. Socialstyrelsen arbetar med frågorna ihop med Arbetsmiljöverket, Skolverket och Arbetslivsinstitutet. Målsättningen är att komma längre med de direkta preciseringarna i regelverken, i form av riktlinjer, och kanske också i miljömålen, som Marie Wahlgren frågade efter.

Jag kan i dag bara säga att jag tar problemet på stort allvar. Det här problemet har vuxit. Marie Wahlgren har en stor poäng när hon säger att det hårda och tydliga arbetet med ventilationsfrågorna också gett tydlig och konkret effekt ute i kommuner, ute i skolor och förskolor. Det är ett bra exempel på hur vi måste gå vidare med bullerfrågorna.

Jag återkommer i detta ärende. Jag kan i dag inte rakt upp och ned säga hur dessa mål ska formuleras och arbetet bedrivs, men när vi har den kunskapen, som framför allt Socialstyrelsen nu arbetar med, måste den självfallet få effekt både i regelverk, i förordningar och i miljömålen. Jag vill tillägga att jag är övertygad om att vi även måste föra en diskussion som når ut till föräldrarna och till de något äldre ungdomarna, tonåringarna, om hur den totala miljön ser ut. Vi vuxna och de som är föräldrar har också ett oerhört stort ansvar för hur våra barns hemmiljö ser ut och hur hemmiljön faktiskt låter.

Låt oss därför återkomma. Jag är övertygad om att Marie Wahlgren kommer att vara bussig nog och ställa en ny interpellation efter sommaruppehållet, och då ska vi se om vi kommit längre.

Anf. 88 MARIE WAHLGREN (fp):

Fru talman! Det är nästan en uppmaning där man får ta ministern på orden. Jag hoppas att vi då kommit längre i en fråga som jag tror att

många av oss tycker är väldigt viktig men som kanske inte riktigt fått det utrymme på agendan som den förtjänar.

Jag tror att just bullerproblematiken under lång tid varit underskattad. Den har också varit underskattad när det gällt hur kommunerna hanterat utbyggnaden av framför allt barnomsorgen genom att öka barngrupperna så att de ibland blivit alltför stora för de lokaler som används. Man har bara sett det pedagogiska sambandet, och de problem som finns där, men inte sett de fysiska problemen med lokaler som inte är anpassade för den verksamhet som bedrivs i dem.

Jag håller med ministern om att det är oerhört viktigt att vidareutbilda föräldrar och andra att ta ett ansvar. Men om vi inte trycker på hårt just i fråga om skolmiljön och förskolemiljön sviker vi de barn som har det allra svårast – de som har föräldrar som inte nås av vilken propaganda vi än för, de som bor i hemmiljöer som av olika skäl är dåliga, till exempel för att bostaden är bullrig. Då är det ännu viktigare att skolan och förskolan kan bli en lugn miljö att visas i.

Låt mig också passa på att tacka ministern för debatten, och sedan får vi återkomma efter sommaren.

Anf. 89 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Ja, vi återkommer absolut efter sommaren. För att det inte ska uppstå några missförstånd vill jag bara säga att jag självfallet inte menar att man i stället för att jobba med de ansvarsområden som gäller skolor och förskolor ska rikta sig mot föräldrarna. Jag håller helt med om Marie Wahlgrens beskrivning.

Rökare som jag är gör det mig illa när jag ser att 30 % av förklaringen till barns astma i dag är föräldrars rökning hemma. Den kunskapen har vi alla i dag. Då måste vi fortsätta föra diskussionen om att barns inomhusmiljö också inbegriper hemmets miljö och det ansvar vi kan ta där. Det är inte i stället för vad stat och kommun kan göra utan dessutom. Vi återkommer.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2004/05:590 om Sverige och valjakt

Anf. 90 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat mig hur jag avser att agera vid IWC:s möte i Sydkorea när det gäller moratoriet, IWC:s förvaltningsplan och stopp för den kommersiella jakten på valarna.

Jag välkomnar dessa frågor i ett ämne som jag tycker är mycket viktigt.

Till att börja med vill jag bemöta en felaktig beskrivning i inledningen av interpellationen av omröstningen rörande Islands medlemskap. Omröstningen gällde inte medlemskapet i sig, eftersom Island redan hade anslutit sig till internationella valfångstkonventionen och därmed blivit medlem i IWC. Omröstningen gällde i stället en procedurfråga, hur den till anslutningsinstrumentet fogade reservationen mot moratoriet skulle behandlas. Sverige röstade för den behandling som vi ansåg är folkrätts-

ligt korrekt. Vi har hela tiden ansett att reservationen inte är förenlig med konventionen, och vi har kraftfullt protesterat bilateralt mot Island rörande reservationen liksom mot den jakt som Island bedriver genom särskilda vetenskapliga tillstånd. Jag har personligen tagit upp dessa frågor två gånger med Islands fiskeriminister.

Vad gäller de frågor Marietta de Pourbaix-Lundin ställt avser vi att agera i Sydkorea i enlighet med den politik som fastlagts i den av riksdagen antagna propositionen *En hållbar svensk politik i fråga om valar*. Politiken baseras på principerna om bevarande av biologisk mångfald och hållbart nyttjande, ekosystemansatsen och försiktighetsprincipen utifrån bästa tillgängliga vetenskapliga bedömningar, högt ställda jakt-etiska principer och internationell samverkan.

Moratoriet innebär att ett stopp för kommersiell valjakt egentligen skulle råda sedan 1985/86. Dock har valjakten sedan moratoriebeslutet successivt ökat utan internationell kontroll och reglering av IWC. Detta sker dels genom att Norge utnyttjar den reservation de lade i samband med beslutet 1982 som gör att de inte är bundna av moratoriet, dels genom att Japan och Island utfärdar särskilda tillstånd för jakt för vetenskapliga ändamål, trots att den vetenskapliga grunden starkt kritiserats i IWC:s vetenskapliga kommitté. Sverige har i likhet med många andra länder kraftfullt agerat mot dessa aktiviteter, men eftersom dessa möjligheter till jakt finns inskrivna i IWC:s stadgar finns inga formella möjligheter att ingripa. Inom det nordiska samarbetet har jag som sagt tagit upp frågan flera gånger, och senast fredagen den 20 maj diskuterade jag valfångstfrågan med Norges fiskeriminister i ett bilateralt möte.

Regeringen bedömer att denna okontrollerade utveckling och den polariserade situationen i IWC utgör ett stort hot mot organisationens existens och därmed mot valarnas bevarande, eftersom ett sammanbrott av IWC kan leda till en alltmer oregerad valjakt.

För att IWC ska kunna återta kontrollen över all valjakt är det därför nödvändigt att enas kring en ny förvaltningsplan, så kallad Revised Management Scheme (RMS), som ska innehålla tillräckliga element för att säkerställa att den framtida kommersiella jakt som kan komma att ske efter beslut av IWC är strikt reglerad och hållbar. Sverige har varit mycket aktivt för att nå en sådan överenskommelse. Regeringen arbetar också i detta sammanhang för att den vetenskapliga jakten ska fasas ut och bevarandet av valar stärkas.

Det måste understrykas att till skillnad från vad Marietta de Pourbaix-Lundin antyder är inte alla valar utrotningshotade, utan man måste se till skillnader mellan arter och bestånd. Regeringen skulle aldrig godkänna en förvaltningsplan som skulle kunna leda till jakt på utrotningshotade arter, och den plan som är aktuell bygger på försiktighetsprincipen och principen om hållbart nyttjande. Vi anser att en sådan förvaltningsplan i kombination med utfasning av vetenskaplig jakt är att föredra framför den okontrollerade situation som nu råder där jakt på hotade arter och bestånd kan ske.

Följaktligen avser jag att fortsatt agera för att förvaltningsplanen med fullgott beaktande av försiktighetsprincipen antas i IWC, att en utfasning av vetenskaplig jakt införs och att moratoriets förbud mot kommersiell valjakt kvarstår tills dessa beslut tagits utan reservationer. Eventuella beslut om kommersiell valjakt därefter ska uteslutande ske i enlighet med

Anf. 91 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Det är inte varje dag som vi riksdagsledamöter ställer frågor som ministrar välkomnar, men jag har tydligen lyckats med det i dag.

Skälet till att jag ställer frågorna just nu är att Internationella valfångstkommissionen har sitt årsmöte i juni i år i Sydkorea. Det är också med tanke på vad som hände vid IWC:s möte i Cambridge i oktober 2002. Vad än miljöministern säger blev resultatet av Sveriges sätt att rösta att Island, tack vare en reservation mot moratoriet för valjakt, numera kan jaga val. Miljöministern är också väl medveten om att detta har varit uppe i en offentlig utfrågning i KU förra året. Där medger miljöministern att det blev mindre lyckat.

Utfrågningen hölls den 1 april 2003. Miljöministern sade: ”Hade den här frågan lyfts hade min bedömning varit att vi borde ha lagt ned vår röst. Det är alltid bättre om en fråga med detta politiska sprängstoff lyfts.”

Nu blev det inte så. Sverige röstade så att Island fick till reservationen.

Det är historia, och nu ska vi se framåt och hoppas att det blir bättre i framtiden. Det är därför jag har ställt tre frågor. Jag kommer nu att säga hur jag tolkar svaren från miljöministern.

Min första fråga var: Hur avser regeringen att agera vid IWC:s möte i Sydkorea i år när det gäller frågan om moratoriet? När jag läste svaret var min tolkning att det går att ta bort moratoriet. Det är vad regeringen tycker med lite om och men. Det är svaret på fråga 1.

Min andra fråga var: Hur avser regeringen att agera vid IWC:s möte i Sydkorea i år när det gäller frågan om IWC:s förvaltningsplan? Då kan jag konstatera att regeringen tycker att det är okej med en förvaltningsplan där det kommer att bli kommersiell valjakt. Man skriver att det är nödvändigt att få planen. Jag har haft debatter med miljöministern tidigare, och på något sätt upplever jag att regeringen hela tiden har som förevändning att det är bättre att vi har en förvaltningsplan som tillåter kommersiell valjakt och får med alla länder, annars skulle länderna om de känner sig hotade eller anser att det utövas påtryckningar mot dem lämna IWC. Det är knappast sant. Jag vet att USA utövar ekonomiska sanktioner mot Japan, Norge och Island. Inte har de lämnat IWC. De är fortfarande kvar i IWC. Jag tror inte att det är bra argument. Det är bättre att ha dem med och låta dem få denna förvaltningsplan så att de kan jaga valar på ett kontrollerat sätt via förvaltningsplanen. Argumenten håller över huvud taget inte. Men de har den svenska regeringen tydligen gått på.

Min tredje fråga var: Hur avser regeringen att agera vid IWC:s möte i Sydkorea i år när det gäller att agera för att stoppa den kommersiella jakten på valar? Jag kan bara tolka det som att bara det blir en förvaltningsplan är det helt okej att tillåta kommersiell valjakt. Jag tycker att det är olyckligt.

Sedan säger miljöministern att vissa valar kan jagas. Men vilka vetenskapliga belägg har miljöministern för detta? Jag hittar inte dem nå-

*Svar på
interpellationer*

gonstans. Finns de i den vetenskapliga kommittén? De har inte kommit fram till att det finns någon valart som inte är utrotningshotad. Jag vet inte vad miljöministern bygger detta på. Det kanske vi kan få svar på under debatten.

Anf. 92 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att vi bestämmer oss för vad vi vill uppnå. Vill vi få ett stopp för oreglerad valjakt eller ska vi bråka om ett moratorium som vi fattade beslut om för många år sedan och där avsikten redan när beslutet fattades var att det skulle omprövas och ersättas av en förvaltningsplan? Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi får stopp på den oreglerade valjakt som vi har i dag. Det var för övrigt helt möjligt för Island att bedriva en sådan jakt innan man blev upptagen som medlem i IVC år 2002. Det är viktigt att komma ihåg att så länge man står utanför Internationella valfångstkommissionen är man helt fri att jaga precis så mycket val man vill.

Vi anser att det går att ta bort moratoriet, men först när vi har en väl fungerande förvaltningsplan. Det arbete som nu bedrivs i Internationella valfångstkommissionen är oerhört seriöst. Det finns inte någon förvaltningsplan för några arter som har en sådan säkerhetsmarginal som det övervaknings- och kontrollsystem som nu utvecklas för valjakten.

Vi har en vetenskaplig kommitté som arbetar. I dag har vi 16 större valarter. Av dem är det endast en, nämligen vikvalen, som över huvud taget är aktuell för kommersiell jakt under en ny förvaltningsplan. Här är det tre bestånd som kan vara aktuella, och den vetenskapliga kommittén arbetar nu för att se vilka kvoter som kan vara rimliga för de bestånden.

Om det skulle fungera och vi alla kan enas om en förvaltningsplan av detta slag, finns det också en rad andra säkerhetsåtgärder. Det handlar om DNA-register för alla fångade valar och för valar dödade på annat sätt, till exempel genom bifångst. Det handlar om DNA-kontroll på all eventuell handel. Det handlar om att det finns internationella observatörer på båtarna och i land. Det här är alltså ett väldigt väl genomarbetat system som vi siktar mot.

Sedan gäller det hur vi ska påverka de länder som i dag jagar val. Vi kan konstatera att USA:s påtryckningar inte har fått Japan eller Norge att lämna Internationella valfångstkommissionen. Det har inte heller fått dem att sluta jaga val. I Japan är situationen allvarlig. Japan bedriver också jakt på bestånd som är allvarligt hotade. Japan har också en omfattning på sin jakt som är långt större än till exempel Island. Island har nu beslutat att man ska jaga högst 40 valar för vetenskapligt bruk. Jag har personligen framfört min kritik mot detta till den isländske fiskeriministern. Japan har sedan lång tid haft kvoter på 400 valar och kommer i år att komma in till Sydkorea med ytterligare förslag på valjakt inom ramen för det man kallar för vetenskaplig jakt.

Det pågår alltså en omfattande jakt redan i dag. Frågan är: Vill vi få ett slut på detta, och vill vi få ett fungerande system i världen? Jag är övertygad om att det är vägen framåt, och det är en uppfattning som Sverige delar med huvuddelen av de länder som i dag arbetar i Internationella valfångstkommissionen. Det är min förhoppning att vi ska kunna nå framåt. Jag är övertygad om att det är det arbetssätt vi kan komma framåt för att säkerställa valbeståndet i världshaven.

Anf. 93 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Det är kanske så att det inte är fel på moratoriet utan på de länder som bedriver valjakt. Miljöministern får det att låta som om det var fel på moratoriet. Man kan faktiskt vända på det och säga att det är fel på de länder som bedriver valjakt.

Ministern säger också att hon med kraft har agerat och pratat med olika länder hit och dit. Men varför lerar sig inte Sverige med länder som är emot valjakt? Sverige fick chansen att tillsammans med England, Frankrike och förmodligen några fler länder tillskriva Island om detta. Sverige missade den chansen. Sverige gjorde inte det.

Jag vet att det kommer en representant från Australiens regering som ska träffa miljöministern på torsdag, tror jag. Han kommer då att fråga om Sverige vill vara med och skriva något till Japan. Australien har ju en ganska tuff inställning. De säger att även den här vetenskapliga jakten egentligen bara är en förtäckt kommersiell valjakt. Hur kommer miljöministern att agera när hon träffar sin like från Australien? Jag antar att han är miljöminister. Vad jag har förstått är han det. Hur kommer hon att agera? Kommer Sverige att vara med och skriva till Japan?

Underhandskontakterna tycks ju inte ha haft någon så där jättestor betydelse, även om jag vet att ministern, efter det som jag fortfarande kallar för fadäsen i Cambridge, sade att man skulle försöka få Island att backa, men det har man inte lyckats med. Sverige har alla chanser att lera sig med länder som är emot valjakt och försöka hålla fast vid det här moratoriet. Det tycker jag är väldigt viktigt. I slutändan kommer det faktiskt att bli så att Sverige, tillsammans med alla andra länder som är med IWC, kommer att få vara med och betala för tillsyn och kontroll av den här valjakten som andra länder ska bedriva och som vi inte vill ha. Var i vår budget ser vi vilka summor det kommer att kosta?

Det är jättemärkligt att Sverige ska vara med och försöka ta fram en förvaltningsplan som i princip innebär kommersiell valjakt. Se i stället till att vi lerar oss med länder som inte vill ha valjakt så att det blir lite tyngd bakom det!

Min intuition säger mig att detta beror att det gäller Norge och Island som är grannländer till oss. På något sätt vill vi upprätthålla grannsämjan. Därför har vi väldigt svårt att agera i den här frågan. Jag hoppas att jag har fel. Men jag känner på mig att det är där skon klämmer, och så kan det inte vara. Det kan inte vara det som är avgörande, utan det avgörande måste faktiskt vara att vi vill att valar ska finnas även i framtiden.

Anf. 94 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Jag tror att vi är eniga om att vi vill att valar ska finnas även i framtiden. Det var därför som jag också tyckte att det var viktigt att berätta att det handlar om tre valbestånd i världen och en av ett stort antal arter som över huvud taget är aktuell för en kommersiell jakt.

Är det fel på länder som bedriver valjakt eller är det fel att ha en förvaltningsplan eller ett moratorium? Det som har varit Sveriges utgångspunkt i den här frågan och i alla andra frågor som gäller förvaltningen av viltarter av olika slag är ett hållbart nyttjande. Det var den utgångspunkt Sverige hade när vi gick in i Internationella valfångstkommissionen. Det är den utgångspunkt vi har i förvaltningen generellt sett. Det gäller till exempel förvaltningen av våra viltstammar i Sverige. Vi har till exempel

en viss jakt på björn samtidigt som vi har målsättningar för att bevara arten. Att skatta med viss jakt är det normala sättet att arbeta i naturvården, och så gör man med alla arter.

Det som har varit unikt med valarna var just det fullständiga moratoriet som Sverige stödde, liksom många andra länder, därför att vi befann oss i en väldigt krisartad situation när det gällde valbestånden i världen. Vid den tidpunkten saknade vi också kunskap. Då enades världens länder och sade att nu är situationen så allvarlig så nu måste vi dra i nödbromsen och sätta totalstopp för ett antal år tills vi har kontroll över läget. Då kan vi återigen återgå till att ha en förvaltning av valar på samma sätt som vi har förvaltning av andra bestånd av fiskar och däggdjur.

När det gäller besöket av Australiens minister kan jag först säga att Sverige har precis samma uppfattning som Australien om den vetenskapliga jakt som Japan bedriver. Det är i stor utsträckning en förtäckt kommersiell valjakt. Det är därför som vi också, som en mycket viktig del i det arbete vi nu bedriver inom Internationella valfångstkommissionen, har med att det ska bli ett slut på den vetenskapliga jakten. Den här möjligheten ska bort helt och hållet. Den ska ersättas av en jakt som godkänns av IWC, inte av en undantagsjakt som varje land för sig kan besluta om.

Jag kommer också att vara med och diskutera en démarche, en diplomatisk protest, mot Japan och de förslag som läggs. Det är Sveriges ambition att vara med på detta. Vi har varit med på många démarcher och protester av det här slaget. Vi var också inledningsvis med på den diplomatiska démarche mot Island. Några länder sedan att gå fram ensamma. Flera länder stod utanför. Dit hörde också Finland och USA som är ledande länder när det gäller bevarande av valar. Vi har många gånger – och jag har alltså gjort det både personligen och på andra sätt – framfört vår kritik mot hur man bedriver detta till Island. Jag kommer att diskutera den här frågan med Australiens minister.

Kostnaderna för förvaltningsplan och jakt är något som valjaktsländerna kommer att stå för själva. Det ingår i den plan och den överenskommelse som vi nu arbetar på. Detta är också ett normalt sätt som vi arbetar med när det gäller viltförvaltning av olika slag.

Jag tror att vi är eniga om att vi vill uppnå en bra lösning och att vi vill bevara världens valar. Jag är också övertygad om att det sätt som vi arbetar på är ett konstruktivt sätt. Jag har hittills inte sett att en riktigt extrem bevarandelinje som säger aldrig någonsin någon som helst kommersiell valjakt någonstans på något bestånd i världen skulle vara mer konstruktiv än den linje som Sverige och många andra länder driver.

Anf. 95 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag kan konstatera att jag inte får något besked om att Sverige är berett att liera sig med rätt länder, det vill säga de länder som är emot valjakt och som vill ha kvar moratoriet.

Miljöministern säger att hon kommer att diskutera med Australiens miljöminister när han kommer hit på torsdag. Hon säger egentligen inte att Sverige kommer att vara med, utan det kanske kommer att sluta likadant som när man inte var med när Frankrike och England skrev till Island. Det är ungefär det beskedet jag får här i dag.

Miljöministern pratar om ett hållbart nyttjande av det som jag tycker är en redan överexploaterad art, det vill säga valarna. Hur kan man ha ett hållbart nyttjande av något som redan är överexploaterat? Det går inte ihop för mig över huvud taget.

Island jagar inte så många valar. Vad jag förstår har man inte heller någon avsättning, för det verkar som om islänningarna plötsligt har slutat köpa valkött. De inser plötsligt att man faktiskt kan tjäna mer pengar på valturism än på att döda valarna och äta upp dem. Det är kanske det som man skulle behöva driva, och visa att valarna är mer värda levande än döda. Det kanske är en linje som Sverige skulle kunna vara med och slåss för.

Jag hoppas att Sverige har bättre beredskap än vad man hade i Cambridge 2002 nu när man åker till Sydkorea, även om jag vet att det är svårare med kommunikationerna från Sydkorea än det var från Cambridge i England. Jag hoppas inte det för att miljöministern inte ska hamna i KU igen, utan jag hoppas det för valarnas skull – så att det inte händer något igen. Jag hoppas att Sverige står kvar vid att vi ska ha kvar moratoriet och att Sverige inte försöker förhandla fram någon förvaltningsplan som innebär kommersiell valjakt.

Ta nu chansen, och liera er med de länder som är emot valjakt! Liera er inte med fel länder.

Anf. 96 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Låt mig först säga att vi har varit mycket tydliga mot Australien. Vi kommer att ställa upp på en démarche och kritisera Japan för de förslag som landet nu lägger fram i Sydkorea.

När det gäller uppfattningen om vad som är utrotningshotade bestånd så menar jag att det är viktigt att gå på de vetenskapliga rekommendationer som vi har i den internationella valfångstkommissionen. Där har vi klart belagt i dag att det är ett stort antal arter som är utsatta. De är över huvud taget inte aktuella för någon jakt. Som jag tidigare har sagt rör det sig om tre bestånd av vikval i världen som i dag är aktuella för jakt. Jag tycker att det är märkligt att utifrån detta hävda att vi skulle driva en linje som innebär att vi vill utrota valarna i världen.

Vi arbetar starkt för valskådning och alternativa former. Vi anser precis som Marietta de Pourbaix-Lundin att det är ett utmärkt sätt att arbeta, och betydligt mer inkomstbringande för de flesta länder än vad valjakten är i dag. Betydligt fler människor är involverade. Det håller också på att bli en viktig inkomstkälla för Island.

Vad jag ser är att vi måste gå fram med en förvaltningsplan. Jag anser att det är rätta vägen att gå. Så länge vi har de motsättningar som vi i dag har inom den internationella valfångstkommissionen, med ett antal länder som envist hävdar att man aldrig någonsin kommer att flytta sig från moratoriet, så kommer en oreglerad, okontrollerad valjakt att bedrivas av länder som Japan och andra. Då löper vi också risk att samarbetet i organisationen bryter samman. Det har vi ingenting att vinna på.

Det kan låta radikalt och bra att vara för en kompromisslös linje i det här fallet. Men jag anser att den linje som vi bedriver är betydligt bättre. Jag står för den, och det är också den som vi har fått riksdagens stöd för.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

Anf. 97 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Herr talman! Anne-Marie Ekström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att inte små barn avvisas tillsammans med föräldrar som de inte känner och som inte kan ta hand om dem.

Jag vill inledningsvis framhålla att för barn liksom för vuxna gäller att åberopade skyddsskäl för uppehållstillstånd ska prövas först, innan en bedömning görs av om det föreligger humanitära skäl för uppehållstillstånd. Barn kan självfallet vara flyktingar eller skyddsbehövande i övrigt. Det finns i detta sammanhang skäl att påminna om att barn ska uppmärksammas som individer som kan ha egna skäl för uppehållstillstånd. Regeringen har i lagrådsremissen *Ny instans och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden* föreslagit att skyddsgrunderna för uppehållstillstånd ska få en mer framträdande plats.

Jag är förhindrad att uttala mig i ett enskilt fall men vill framhålla följande.

Det är inte rimligt att överlämna ett barn till vårdnadshavaren om denne uppenbart är ur stånd att ta hand om barnet och om barnets liv och hälsa därigenom kan sättas i stor fara. Samtidigt vore det inte heller rimligt om omhändertagande av barn enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) automatiskt skulle innebära att barnet och dess vårdnadshavare fick stanna i Sverige. En individuell bedömning – med hänsyn tagen till barnets bästa – måste ske i det enskilda fallet.

Den parlamentariska Barnkommittén, vars uppgift var att göra en översyn av hur svensk lagstiftning och praxis förhöll sig till bestämmelserna i barnkonventionen, tog upp denna utomordentligt viktiga fråga som rör utlänningslagens förhållande till LVU. Kommitténs överväganden och förslag ledde till ändringar i utlänningslagen. Den ordning som nu gäller är att Migrationsverket eller Utlänningsnämnden alltid ska inhämta socialnämndens yttrande i de fall där ett barn är omhändertaget enligt LVU och där det kan vara aktuellt med en avvisning. Socialnämndens yttrande bör enligt förarbetena i sådana fall tillmätas stor vikt. Enligt utlänningslagen kan ett tidsbegränsat uppehållstillstånd beviljas om barnet behöver vård enligt LVU även om barnet eller barnets familj saknar asylskäl eller andra skäl för uppehållstillstånd. Kan ändamålet med vården tillgodoses i hemlandet saknas i princip tillräcklig anledning att meddela tidsbegränsat uppehållstillstånd för vård enligt LVU.

Socialtjänsten ansvarar för barnets vård och har kontakt med Migrationsverket som i sin tur undersöker om barnet kan få motsvarande vård i hemlandet, till exempel om föräldrarna med hjälp av anhöriga kan ta hand om barnet. Migrationsverket har i dessa fall kontakt med bland annat ambassaden och frivilligorganisationer i det aktuella landet för att kunna bedöma om vård eller behandling kan ges där.

Jag utgår från att myndigheterna fullgör sin uppgift i detta avseende.

Anf. 98 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret, men som vanligt är jag inte nöjd. Jag förstår visst att ministern inte kan uttala sig i ett enskilt fall, och det var inte heller det som var meningen med min interpellation.

Det jag vill göra är att ge några exempel på barn som far illa eller som riskerar att fara illa. Jag vill lyfta fram problematiken kring barn som omhändertas och placeras i fosterhem för att sedan avvisas tillsammans med föräldrar som inte kan ta hand om dem. I det här fallet utelämnar jag det här med asylskäl lite grann. Många av dem har asylskäl, och kanske får ännu mer rätt till asylskäl enligt det nya förslag som vi har presenterat i dag.

Herr talman! För mig är det en fullständig gåta att samma föräldrar som här i Sverige inte kan ta hand om sitt barn ska kunna det när de återvänder till sitt hemland, dessutom efter en hemresa som ofta är traumatisk.

I svaret håller migrationsministern dessutom med mig om det. Sedan tar hon tillbaka det i nästa mening. Redan det faktum att barnet är omhändertaget visar att det är en individuell bedömning. Sociala myndigheter har gjort bedömningen att föräldrarna inte kan ta hand om barnet.

Herr talman! Det är dags att ministern börjar inse att det här är en viktig fråga. Det berör inte bara den asylsökande familjen utan också de familjer som ställer upp som fosterfamiljer. De känner ansvar för det barn de tar hand om. Vilka signaler sänder det inte till fosterfamiljens eventuella egna barn och till samhället i övrigt att barn från andra länder inte har samma rättigheter som svenska barn. Enligt barnkonventionen har alla barn samma rättigheter och lika värde. Det är ett budskap som vi alla som har ett ansvar i samhället har en skyldighet att sprida.

Herr talman! Även de personer som inom socialtjänsten försöker göra det så bra som möjligt för barnen påverkas. När det gäller svenska barn är man mycket noga med att allt ska få ta sin tid för att barn och föräldrar ska lära känna varandra när barn och föräldrar har skilts åt och ska försöka återförenas. Varför ska det då vara annorlunda för asylbarn? Där räcker det med att barn och föräldrar träffas på flygplatsen utan att de sett varandra på ett år.

De vackra orden om hur det går till, att socialtjänsten undersöker om barnet kan få vård i hemlandet och att kontakt tas med ambassaden och frivilligorganisationer för att bedöma om behandling kan ges där, är just bara vackra ord. De stämmer inte med verkligheten. Det händer alltså att små barn träffar sina föräldrar på flygplatsen utan att ha sett dem på ett år. De talar inte ens samma språk. Föräldrarna mår så dåligt att de knappt kan ta hand om sig själva. Hur ska de kunna ta hand om sina barn? Det finns inga frivilligorganisationer som väntar på flygplatsen, och ambassaden är inte inblandad.

Herr talman! Jag förstår inte heller riktigt vad ministern menar med att barnen ska få vård. Det är oftast inte barnen som behöver vård i de här fallen, även om barnen också kan ha behov av vård. Det är föräldrarna som mår dåligt av olika skäl och behöver ha vård men framför allt trygghet. De har varit med om svåra traumatiska upplevelser som de själva inte fått bearbeta. Någon vård lär de inte få när de återvänder till samma ställe där de blev misshandlade eller våldtagna, snarare mer ångest och förtvivlan.

Det är dags att migrationsministern börjar inse att verkligheten inte är önskedrömmar i rosa och vitt utan mer lik mardrömmar. Vad tänker ministern göra för att de här barnen ska få en chans att få stanna och komma tillbaka till livet?

Anf. 99 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Herr talman! När det gäller den lagstiftning som vi har i dag ska jag upprepa det som Anne-Marie Ekström bad mig upprepa i den förra interpellationsdebatten, nämligen att Sverige följer barnkonventionen. Det brukar jag säga ganska ofta, för jag får väldigt många frågor om detta.

I förarbetena till den nu aktuella paragrafen hade den parlamentariska Barnkommittén – jag tror att det var mellan 1996 och 1997 – ett speciellt uppdrag att se över lagstiftningen, alltså utlänningslagen, i förhållande till FN:s barnkonvention. Det var en parlamentarisk utredning, och den leddes av en partikamrat till Anne-Marie Ekström, Gabriel Romanus. Jag var sekreterare i den kommittén. Nu ska jag naturligtvis inte gå in på alla interiörer i kommittén, men jag kan säga så mycket som att den här frågan verkligen var en fråga som diskuterades väldigt mycket. Det var många och långa diskussioner. Det här är, precis som Anne-Marie Ekström säger, väldigt svårt.

Det finns de som hävdar att LVU ska stå över utlänningslagen. Det betyder att ett barn som är omhändertaget enligt LVU ska ha uppehållstillstånd per automatik. Då blir det så att människor som har asylskäl, som har skyddsskäl och som alltså har rätt till uppehållstillstånd i Sverige, blir jämställda med människor som får sina barn omhändertagna enligt LVU. Det kan handla om barn som blir misshandlade. Det kan handla om en rad olika typer av svårigheter.

Jag tycker att kommittén efter många och långa diskussioner gjorde en väldigt bra avvägning när man sade så här: Självklart måste man tillmäta bedömningen från de myndigheter som har fattat beslut om LVU mycket stor vikt. Är det så att ett barn är omhändertaget och skulle fara väldigt illa av att återvända till sitt hemland tillsammans med sina föräldrar går det inte att genomföra en avvisning. Det betyder att Migrationsverket och Utlänningsnämnden alltid måste inhämta yttrande av socialnämnden när man planerar att genomföra en sådan avvisning. Om man kommer fram till att det här barnet och den här föräldern skulle kunna återvända till sitt hemland, måste det föregås av intensivt samarbete mellan socialnämnden, Migrationsverket och Utlänningsnämnden, och man måste också se vad det är som väntar på barnet hemma. Finns det ett nätverk? Många har väldigt många släktingar och så vidare som kanske är ett enormt stöd för barnet, kanske är ett bättre stöd för barnet än vad ett svenskt fosterhem skulle vara. Men allt det här måste finnas med innan man kan fatta ett beslut.

Anf. 100 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Herr talman! Vi lever i helt skilda världar, Barbro Holmberg och jag, tyvärr. Jag vill att våra världar ska mötas. Det är fina ord. Jag tycker också att visst ska det vara så som Barbro Holmberg säger, att man ska ha noggranna kontakter med socialtjänsten och Migrationsverket om vad det är som händer på hemmaplan. Men jag har ett antal exempel där det inte är så. Jag behöver inte rada upp alla här, utan vi kan prata om dem

vid något annat tillfälle. Barbro Holmberg kan få mina exempel. Det går inte till så. Man måste komma ur de vita och rosa drömmarna. Det finns barn som får fruktansvärt illa. Ett exempel rör ett barn som har en mamma som har hallucinationer och mardrömmar hela nätterna. Barnet, en pojke, är omhändertaget. Han är 18 månader. Jag tror att Barbro Holmberg har läst om honom i tidningarna. Mamman kan inte ta hand om barnet, men de ska ändå avvisas.

En tvååring flicka skulle avvisas i vintras med sina föräldrar som var så sjuka att man var tvungen att låsa in dem på häktet för 24-timmarsbevakning för att de inte skulle ta livet av sig. Det var meningen att de skulle träffa sin tvååriga dotter på flygplatsen. Flickan var på flygplatsen. Tack och lov fanns det människor som lyckades stoppa avvisningen. Sedan har mamman och flickan varit på familjehem. Det börjar gå bättre. Men innan behandlingen är färdig fattar man bara beslut om att de ska avvisas, trots att socialnämnden och de som sköter behandlingshemmet säger att vi ska vänta åtminstone till augusti.

Jag tycker också att det ska vara så som ministerns säger, och visst finns det nätverk på hemorten, men i det exempel jag tar upp finns inga nätverk. Den här kvinnan mår väldigt dåligt. Hennes man övergav henne när det visade sig att hon hade blivit våldtagen. Det är viktigt att man lyfter upp det här och tar tag i det.

Barbro Holmberg har ansvaret för de myndigheter som fattar de här besluten. Jag hoppas och tror att Barbro Holmberg ska ta tag i detta nu. Det kan hända att det blir bättre i framtiden.

Vi har pratat om kvinnors asylskäl. Många gånger har dessa kvinnor som är mammor till dessa barn egna asylskäl, fastän de inte har fått dem prövade. Det är ingen som har trott på dem. Man talar om för dem att de ska återvända till poliser som har våldtagit dem, att de får skydd där. Men det stämmer inte, så som det ser ut i dag.

Anf. 101 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Herr talman! Jag tror inte att vi lever i olika världar. Men verkligheten är ju sådan att man ser allt ur olika perspektiv. Jag och delvis också Anne-Marie Ekström måste böja oss för att vi kanske inte har alla fakta. Vi vet inte allt om vad som finns i hemlandet. Vi ser kanske inte helheten i alla enskilda ärenden.

Men jag tvivlar inte på Anne-Marie Ekström. De som har alla fakta i enskilda ärenden är ju myndigheterna. Som jag också har sagt är lagstiftningen och förarbetena väldigt tydliga. Innan Migrationsverket fattar ett avvisningsbeslut måste man ha en kontakt. Man måste samverka med socialtjänsten. Det står också väldigt tydligt – jag tror till och med att jag skrev den raden själv i betänkandet – att socialnämndens yttranden i dessa ärenden måste tillmätas väldigt stor vikt.

Man har hittat en bra avvägning. Det leder inte per automatik till att en person får uppehållstillstånd, men det tas väldigt stor hänsyn till sociala myndigheters yttranden i de här ärendena.

Sättet att lagstifta när det gäller barnkonventionen är unikt, om man jämför med i stort sett alla andra länder. Ibland när jag deltar i debatter här blir det en så otrolig svartmålning av svensk flyktingpolitik, men det finns ingen motsvarighet i något annat land till den bestämmelse som vi nu diskuterar.

Självklart måste vi hela tiden se till att kontinuerligt följa upp den lagstiftning som vi har. Det har vi också gjort genom den proposition som regeringen lämnade till riksdagen i dag. Vad vi nu behöver göra är att vi behöver utvidga skyddsskälerna och vi behöver också – inte minst mot bakgrund av alla interpellationsdebatter som jag har haft med Anne-Marie Ekström – betona vikten av barns egna asylskäl alltid ska utredas och bedömas innan man fattar beslut.

Anf. 102 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag har velat lyfta den här frågan om barns omhändertagande därför att jag tycker att den är viktig. Man har inte uppmärksammat detta tidigare.

Jag har fått fakta från dem som har varit ombud för dessa barn, och jag kan läsa vad det finns för skäl i olika beslut, så jag har en del på fötterna.

Det här med den tvååriga flickan som man började att jobba med – så blir hon avvisad innan man är färdig med behandlingen. Mamman mår fortfarande väldigt dåligt.

Och den här kvinnan som har mardrömmar och hallucinationer, hur ska hon klara av barnen?

Visst kan man jämföra med hur det är i andra länder. Men när jag var i Bosnien träffade jag UNHCR där dagen efter att migrationsministern hade varit där. Man hade inte så mycket positivt att säga om Sverige, utan man hade mycket kritik att framföra. Människor lämnas av på flygplatsen utan att landet i fråga vet om att de kommer. Ambassaden blandas inte in.

Samtidigt som jag var där nere återvände en familj med en dövstum pojke på fyra år och en pojke på tre år. Pojkarna kunde inte prata med sina föräldrar. De träffades på flygplatsen efter att i princip inte ha sett varandra på ett år. Familjen har stora problem, och jag försöker att följa vad som händer med den. Pojken har ett öronimplantat och är på ett sjukhus i Banja Luca. Han får inte åka till Sarajevo där han skulle kunna få vård, men han får inte åka dit.

Länderna ser olika ut. Det finns kanske vård att få för den här pojken i Bosnien, men inte där han bor. Det måste man också ha med. Det finns tillgång till vård. Både migrationsministern och jag har varit på barnkliniken i Sarajevo, men det finns inte vård i Banja Luca.

Anf. 103 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Herr talman! Jag är helt enig med Anne-Marie Ekström om att detta är en mycket viktig fråga.

När jag arbetade som sekreterare i Barnkommittén diskuterade vi den här frågan, och då fanns det ett mycket fåtal fall av avvisning å ena sidan och barn som omhändertogs i andra sidan. Jag kan inte säga exakt hur många, men om jag inte missminner mig kunde man räkna dem på ena handens fingrar. Nu ser det inte ut så, utan det har blivit mycket vanligare. Jag kan inte svära på att antalet ökar, men jag får rapporter som ändå tyder på att det sker en ökning.

Här måste vi fråga oss hur detta hanteras, som Anne-Marie Ekström tar upp i interpellationen. Vi måste också fråga oss vad det beror på att

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

13 § Svar på interpellation 2004/05:567 om biståndet till landsbygden i Afrika

Anf. 104 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Margareta Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att svenskt bistånd ska medverka till att vissa av Afrikas länders beroende av katastrofhjälp ska minska och vilka åtgärder jag avser att vidta för att svenskt bistånd ska medverka till att lantbruksbefolkningen i till exempel Etiopien ska få bättre förutsättningar för att öka matproduktionen.

Mycket av dagens fattigdom på landsbygden i Afrika har mänskliga orsaker. Konflikter har försvårat utveckling i stora områden. Rovdrift och överutnyttjande sliter hårt på vatten, mark, skog och genetisk mångfald. Lantbrukets roll har underskattats i utvecklingsplaner. Den ekonomiska politiken har starkt missgynnade lantbruksproduktion och handel. Inte heller det internationella biståndet har gett lantbruk och landsbygdsutveckling hög prioritet. Det finns ett gemensamt ansvar att förbättra livsmedelsförsörjningen.

Mycket mer uppmärksamhet måste nu ägnas landsbygdens produktion och ekonomi i afrikanska länders nationella utvecklingsstrategier.

Landreformer och andra åtgärder för säkrare nyttjanderätt är angelägna. Tillgången till produktionsteknik, infrastruktur, krediter, marknadsinformation med mera måste förstärkas. Främjande av sysselsättning och produktion utanför den direkta lantbruksproduktionen är viktigt liksom organisering av producenterna för att öka deras inflytande. Långsiktig och bärkraftig förvaltning av vattenresurser är av största betydelse.

En stor del av de sysselsatta på landsbygden och i den informella sektorn utgörs av kvinnor. De är missgynnade till exempel när det gäller nyttjanderätt till jord, tillgång till tjänster och utbildning. Kvinnors deltagande och inflytande måste öka och deras rättigheter och intressen måste beaktas på samma villkor som männens. Ländernas strategier för att bekämpa fattigdom måste vara inriktade på åtgärder som förbättrar kvinnors situation. Utvecklingssamarbetet måste stödja sådana åtgärder. Här tror vi att den internationella högnivåkommission kring den informella sektorn som Sverige tillsammans med övriga nordiska länder tar initiativ till kan ge viktiga bidrag.

Sverige ser en tryggad livsmedelsförsörjning kopplad till fattigdomsbekämpning som en avgörande fråga för Afrikas framtid. Att nå det första milleniumutvecklingsmålet om en halvering av andelen fattiga och andelen som lider av hunger har högsta prioritet.

Under år 2004 gick ca 12 % av det utvecklingssamarbete som Sverige bedriver i Afrika genom Sida, eller drygt 500 miljoner kronor, till naturbruk i vid mening. Merparten går till länder med vilka Sverige bedriver långsiktigt utvecklingssamarbete – Etiopien, Tanzania, Zambia, Kenya och Moçambique är de största. De multilaterala finansieringsorganisat-

ionerna är viktiga för utvecklingen på landsbygden i Afrika. Det gäller bland annat Afrikanska utvecklingsbanken, Världsbanken och Internationella jordbruksutvecklingsfonden Ifad som alla får betydande stöd från Sverige. FAO har en viktig roll som kunskapscentrum.

Som svar på Margareta Anderssons fråga om Etiopien vill jag lyfta fram Sveriges stöd till landsbygdsutveckling i Amhararegionen, en av de fattigaste regionerna i landet. Stödet ges till jordbruk och naturresurshandling, infrastruktur, ekonomisk diversifiering och decentraliserad planering – allt ur ett fattigdoms- och rättighetsperspektiv – för att öka livsmedelsproduktionen i landet. En viktig aspekt är rättigheten att bruka marken. Sverige stöder därför ett system för certifiering av brukarrättigheter i Amhararegionen, ett system som nu också diskuteras på federal nivå och förhoppningsvis kan antas också nationellt.

I takt med att medlen för svenskt utvecklingssamarbete med Afrika fortsätter att öka kommer också förutsättningarna för finansiering av landsbygdsutveckling att öka. Då nya samarbetsstrategier utarbetas bör stödet till lantbruksutveckling öka med utgångspunkt i samarbetsländernas strategier för fattigdomsbekämpning. På detta sätt kan Sverige bidra till bättre livsmedelsförsörjning och till minskat beroendet av katastrofbistånd.

Anf. 105 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret.

Jag tycker att de här frågorna är väldigt viktiga. Jag hade förmånen att få åka till Etiopien i vintras, och de här frågorna ligger mig väldigt varmt om hjärtat.

Jag tycker över huvud taget att man behöver påminna sig, lite oftare än vad vi gör kanske, att jordbruksbefolkningen, landsbygdsbefolkningen, i de här länderna lever på en väldigt låg nivå. Ändå är det oerhört viktigt att lyssna på dem och ta reda på var de finns, vad de själva behöver och vad de begär.

Jag undrar hur ministern ser på de här frågorna. Det är mer av kunskapsinhämtande än att få en politisk pajkastning – det är inte det jag är ute efter.

Man måste verkligen lyssna på de här människorna. Ofta blir det så när ministrar och tjänstemän diskuterar med varandra att diskussionen kommer på en lite för hög nivå. Man lyssnar inte på bönderna, som många gånger är kvinnor och som man verkligen behöver ta reda på var de finns.

Jag hörde berättas om en by i Burkina Faso där kvinnorna kom underfund med att deras barn behövde en förskola. De talade nämligen inte undervisningsspråket hemma, och när barnen kom till skolan när de var sex eller sju år kunde inte franska. De kunde inte hålla i en penna, för det gjorde man inte. De var över huvud taget på en annan nivå. Men de barn som hade fått gå i förskola hade lärt sig väldigt mycket.

De kom då till ett svenskt biståndsprojekt och sade: Vi behöver en förskola. Kan ni hjälpa oss med det? Det gjorde man, och man startade förskolan. Det tog bara några år så hade utbildningsnivån bland de här barnen ökat väldigt dramatiskt. Alla var väldigt nöjda och glada. Nu var projektet på väg att fasas ut, och man var lite orolig för vad som skulle hända.

Det gäller över huvud taget att lyssna på dessa människor. Det anser jag vara väldigt viktigt. Hur ser ministern på detta?

Jag skulle också vilja veta lite mer om den högnivågrupp som finns på hemsidan hos Utrikesdepartementet. Jag tycker att den låter väldigt intressant. Jag skulle gärna vilja be ministern att utveckla den lite mer. Det kan också vara ett sätt att arbeta som är bra. Det får inte heller här bli så att man hamnar på en för hög nivå.

Det fanns en dansk filosof som hette Søren Kierkegaard som sade någonting som jag tycker är väldigt klokt och som vi alla kanske borde tänka på lite oftare. Han sade så här: Vill du leda en medmänniska någonsans måste du möta henne där hon står och ta henne vid handen. Ibland har jag en känsla av att vi försöker få andra människor att komma till vår nivå. Men det hjälper inte, för då får vi inte den här kontakten.

Det är några frågor till här.

Anf. 106 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Ja, det är några frågor men några väldigt viktiga frågor. Att lyssna på, att själv styra sin utveckling, oavsett vad som är hög och låg nivå – man kan också diskutera hur man ska lägga orden.

Jag var själv i höstas i både Burkina Faso och Mali, och i Mali hade jag förmånen att träffa en grupp kvinnor på landsbygden som berättade för mig vad de saknade. Det de ville lära sig var att räkna. Ingen av dem kunde vare sig räkna eller läsa, men de ville lära sig räkna för att de inte skulle bli lurade av handlarna som köpte deras grödor. Det var mycket kloka kvinnor, som visste precis vad de ville.

De ville också att deras barn skulle gå i skolan, både flickorna och pojkarna. Därför ville de ha hjälp med att komma till skolan. Skolor fanns, men det var långt dit. De höll på att försöka organisera sig för att gemensamt ta barnen till skolorna.

Precis som interpellanten sade, måste man lyssna för att veta hur man ska prioritera. Ett sätt är det som jag försökte säga i svaret, att hjälpa till att stötta organisering. Man organiserar sig i små eller stora kooperativ, i organisationer eller kring en kyrka. Det kan vara olika i olika samhällen hur den här organisationen ser ut. För att organisera sig behövs det inte att man kan läsa och skriva. Det behövs att man kan träffas och pratas vid och att någon kanske har möjlighet att läsa och skriva och föra detta vidare på olika sätt.

För att få det här vidare till ett politiskt beslut stöttar vi lokal utveckling, lokalt styre och kommunutveckling i många länder på mycket lokal nivå, just för att få en kontakt mellan lokala strukturer, organisationer, kyrkor, befolkningen och de politiker som ska besluta om hur resurserna ska förvaltas, var skolorna ska ligga, var vägarna ska gå och vad det nu handlar om. Jag delar helt synen på vikten av att lyssna på dem som är berörda.

Jag ser också fram emot högnivåkommissionen. Anledningen till att jag säger det på det sättet är att det just nu pågår arbete med att sätta formerna, något slags *terms of reference*, för högnivåkommissionen. Den kommer att börja sitt arbete i september. Det är två personer som har tackat ja till att leda kommissionen. Det är Hernando de Soto, den peruanske ekonomen, och USA:s före detta utrikesminister Madeleine Albright. De två borgar för att resultaten kommer beslutsfattare till del.

Sedan gäller det att ha *terms of reference* så att man verkligen hittar en arbetsmetod för att ta till vara den kunskap som finns runtomkring på den afrikanska kontinenten, men också i andra delar av utvecklingsvärlden. Det här handlar om en kommission som ska titta på äganderätt inte enbart på den afrikanska kontinenten utan bredare än så.

Det är ett antal länder som har stött kommissionen så här långt. Det är Kanada, Egypten, Guatemala, Tanzania, Storbritannien, Sydafrika plus de nordiska länderna. Det är en varierad krets länder.

Arbetet pågår, som sagt, just nu med att ta fram *terms of reference*. Jag återkommer gärna och berättar mer när vi har gått vidare.

Anf. 107 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tycker att det här är en väldigt intressant debatt, och jag tror att vi kan komma väldigt långt på många olika sätt. Jag tycker också att utveckling och biståndsarbete har förändrats väldigt mycket under de senaste åren. Man har gått från att komma ut och lära folk hur de ska göra till att ge folk svar på deras frågor.

Det finns ett par andra faktorer som också är viktiga, bland annat hur man arbetar med markfrågor. Som biståndsministern sade är det ofta kvinnor som bedriver jordbruk, och de har på många ställen inte rätt att vare sig äga, arrendera eller på annat sätt bestämma över markfrågor, inte heller över sina inkomster.

Det gäller också utsädesfrågor, genbanker, vem som äger rätten till olika utsäden och så vidare. Hur långt har man kommit med det? Kommer sådana här frågor också upp i högnivågruppen?

Många gånger handlar det om kunskaper som har förmedlats utan skrivna kontakter. De har överförts från den ena generationen till den andra. Där kan man också komma in på aidsproblematiken, där generationer helt enkelt utplånas genom aids. Är det sådana frågor som man också kommer att diskutera i högnivågruppen? Det är väldigt många saker som påverkar utvecklingen, där jag ser möjligheter men också väldigt stora faror.

Anf. 108 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Ja, det är väldigt många frågor. Det som Margareta Andersson säger är helt riktigt.

Högnivåkommissionen kommer att fokusera på ägande, just att få en ägandelagstiftning, som gör att man har möjlighet att äga.

Vi har betonat kvinnors rätt att äga på samma villkor som män. Då kan det handla arvslagstiftning. Det kan handla om beskattning, och det kan handla om olika frågor i olika länder. Men det handlar om att titta på rätten och möjligheten att äga, oavsett om man är kvinna eller om man är man på landsbygden i utvecklingsländer.

Självklart är hiv/aids framför allt på den afrikanska kontinenten ett stort hinder för lantbruksbefolkningen på samma sätt som det är för stadsbefolkningen.

Vi ser i flera länder att kunskapen om lantbruket och om hur man odlar och hur man brukar jorden faktiskt tyvärr försvinner eftersom mamma och pappa inte lever länge nog för att kunna föra kunskapen vidare. Därför finns det en del biståndsprojekt som handlar om just att ge kunskaper om hur man brukar jorden.

Däremot kommer hiv/aids inte på det sättet att vara en specifik fråga för denna kommission. Men det är självklart en aspekt som påverkar också ägandefrågor och arvsfrågor i det långa loppet i *en del* afrikanska länder, ska jag säga, eftersom det inte är alla som är drabbade av aids. Men i dem som är det påverkar det väldigt mycket. Så självklart kommer kommissionen att beröra frågan, men det kommer inte att vara en huvudfråga.

Det är många frågor som ska beröras. En annan fråga är kopplingen till arbete. Även om detta handlar om småskaligt jordbruk och ägande kommer det i vissa fall att handla om att när man äger ett jordbruksområde anställer man också någon. Och då kommer det också att handla om anställningsformer och möjligheter att ha ett anständigt arbetsliv på landsbygden i utvecklingsländer, vilket tyvärr alltför sällan är möjligt för många som jobbar i lantbruk i utvecklingsländer.

Jag vill bara stryka under det som interpellanten tog upp om hiv/aids. Det är mycket oro kring kunskaperna om jordbruket, att dessa kunskaper inte förs vidare. Det handlar om hur man får produktivitet i lantbruket men också om miljöhänsyn, hur man spar på vatten och många andra frågor kring lantbruket. Det har vi ett speciellt fokus på också i aidsarbetet.

Anf. 109 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tycker att detta känns som en väldigt viktig och väldigt inspirerande debatt. Jag var i Zambia för några år sedan, och en fråga som dyker upp i mitt minne är att det finns en lagstiftning där det sägs att män och kvinnor ärver lika. Där mot finns gamla strukturer kvar trots att det sägs någonting annat i lagstiftningen. Man har inte heller några pengar för att söka advokathjälp och liknande. Om mannen avlider och hustrun egentligen ska överta huset eller gården har hon inga möjligheter att driva igenom sin rätt. Finns det stöd även i detta sammanhang? Det är också en viktig fråga.

Jag håller verkligen med ministern om att frågorna om att behålla kunskapen och kanske också värdera kunskaperna är viktiga. Det kanske inte alltid handlar om stordrift eller den drift som vi är vana vid eller stora farmer. Det kan vara en alltför dåligt uthållig verksamhetsform, medan det som har funnits i generationer är värt att ta vara på. Det handlar om att uppvärdera den verksamhet som har funnits och de kunskaper som kanske aldrig har blivit nedskrivna utan att de bara finns som traditioner.

Anf. 110 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Frågan om något slags traditionell rätt finns i många afrikanska länder vid sidan av en mycket modern lagstiftning som ofta är importerad från vår del av världen, från någon gammal kolonialmakt, och kanske anpassad något. Det är också en fråga som man kommer att titta på, självklart ur ett generellt perspektiv eftersom det handlar om ägande i alla utvecklingsländer. Men hur man ska tackla dessa frågor kommer man att på olika sätt titta på.

Jag håller helt med om att det finns massor av gamla kunskaper, icke nedskrivna kunskaper, i det afrikanska samhället, i många afrikanska länder, som vi på olika sätt måste hjälpa till att ta till vara och stötta och uppmuntra att man tar till vara.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motioner
2004/05:Fi22 och Fi23 till finansutskottet

15 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:
2004/05:FPM64 Miniminivån för normalskattesatsen förlängs
KOM(2005)136 till skatteutskottet
2004/05:FPM65 Avgifter till den europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) *KOM(2005)106* till socialutskottet

16 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 2004/05:KU20 och KU24
Lagutskottets betänkanden 2004/05:LU26 och LU24
Socialutskottets betänkande 2004/05:SoU15
Utbildningsutskottets betänkande 2004/05:UbU13

17 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Propositioner
2004/05:158 Prospekt
2004/05:163 Ny vallag
2004/05:164 Tullverkets brottsbekämpning – Effektivare uppgiftsbehandling
2004/05:167 Ändringsprotokoll till Europakonventionen – en effektivare Europadomstol
2004/05:168 Återsändande av tredjelandsmedborgare via Sverige
2004/05:171 En ny lag om lägenhetsregister
2004/05:172 Uppehållstillstånd för tribunalvittnen

Justitieutskottets betänkanden
2004/05:JuU28 Överskottsinformation
2004/05:JuU33 Tillträde till 2000 års konvention om ömsesidig rättslig
hjälp i brottmål mellan EU:s medlemsstater

Socialutskottets betänkanden
2004/05:SoU22 Åtgärder mot illegal alkoholhantering
2004/05:SoU23 Hälssofarliga varor och narkotikaprekursorer
2004/05:SoU24 Statlig organisation för handikappolitisk samordning

Bostadsutskottets betänkande
2004/05:BoU9 Ändrade regler för bostadsbidrag

Utrikesutskottets betänkanden
2004/05:UU4 Riksrevisionens styrelses redogörelse angående UD och
Sida i utvecklingssamarbetet
2004/05:UU13 Svenskt godkännande av fakultativt protokoll till FN:s
konvention mot tortyr m.m.

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 30 maj

2004/05:1746 av *Carl B Hamilton* (fp) till statsminister Göran Persson
Statsministerns ansvar efter Frankrikes nej
2004/05:1747 av *Cecilia Widegren* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström
Polisutbildning till Skaraborg
2004/05:1748 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin
Besittningsskydd för butiksägare
2004/05:1749 av *Nils-Erik Söderqvist* (s) till statsrådet Morgan Johans-
son
Införsel av alkohol

den 31 maj

2004/05:1750 av *Bengt-Anders Johansson* (m) till jordbruksminister
Ann-Christin Nykvist
Sveriges sockerbetsodlare
2004/05:1751 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Lena Sommestad
Kretslopps försäkringar

2004/05:1752 av *Harald Nordlund* (fp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Information om bra miljöval

2004/05:1753 av *Torkild Strandberg* (fp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Stängningen av kärnkraftverket i Barsebäck

2004/05:1754 av *Liselott Hagberg* (fp) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Distansutbildning för poliser

2004/05:1755 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Barbro Holmberg
Besöksvisum

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 7 juni.

19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 31 maj

2004/05:1681 av *Cecilia Magnusson* (m) till statsrådet Barbro Holmberg
Regler för uppehållstillstånd för *trafficking*-offer

2004/05:1686 av *Karin Pilsäter* (fp) till statsrådet Jens Orback

Kvinnors ekonomiska möjligheter

2004/05:1700 av *Cecilia Wikström* (fp) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Antisemitisk hetspropaganda

2004/05:1702 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Ulrica Messing

Utbyggnad av Tvärleden

2004/05:1707 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till utbildnings- och kulturmi-
nister Leif Pagrotsky

Inspelning av indisk film i Sverige

2004/05:1723 av *Dan Kihlström* (kd) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky

Digitalradio

2004/05:1728 av *Ulf Sjösten* (m) till statsrådet Barbro Holmberg

Upphållstillstånd för *trafficking*-offer

2004/05:1734 av *Ewa Thalén Finné* (m) till utbildnings- och kulturmi-
nister Leif Pagrotsky

Statens inflytande över privata bolag

2004/05:1735 av *Gunnar Andrén* (fp) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky

Utlokaliseringen av Riksutställningar till Gotland

2004/05:1739 av *Åsa Torstensson* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Postservice för småföretagare och hushåll

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 7 juni.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 12.39,
av tredje vice talmannen därefter till och med 5 § anf. 38 (delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.02,
av andre vice talmannen därefter till och med 11 § anf. 94 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Arbetstid vid vägtransporter	1
Trafikutskottets betänkande 2004/05:TU15	1
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)	1
3 § Arbetstidsfrågor för flygpersonal m.m.	1
Trafikutskottets betänkande 2004/05:TU12	1
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)	1
4 § Ett utvidgat skydd mot könsdiskriminering	2
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2004/05:AU7	2
Anf. 1 MAGDALENA ANDERSSON (m)	2
Anf. 2 TINA ACKETOFT (fp)	4
Anf. 3 STEFAN ATTEFALL (kd)	6
Anf. 4 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	8
Anf. 5 STEFAN ATTEFALL (kd) replik	10
Anf. 6 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	11
Anf. 7 STEFAN ATTEFALL (kd) replik	11
Anf. 8 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	12
Anf. 9 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	12
Anf. 10 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	13
Anf. 11 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	13
Anf. 12 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	13
Anf. 13 TINA ACKETOFT (fp) replik	14
Anf. 14 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	14
Anf. 15 TINA ACKETOFT (fp) replik	15
Anf. 16 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	15
Anf. 17 ANDERS LARSSON (c)	15
Anf. 18 RONNY OLANDER (s)	17
Anf. 19 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	20
Anf. 20 RONNY OLANDER (s) replik	20
Anf. 21 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	21
Anf. 22 RONNY OLANDER (s) replik	21
Anf. 23 STEFAN ATTEFALL (kd) replik	22
Anf. 24 RONNY OLANDER (s) replik	22
Anf. 25 STEFAN ATTEFALL (kd) replik	23
Anf. 26 RONNY OLANDER (s) replik	23
Anf. 27 ULF HOLM (mp)	24
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)	27
Ajournering	27
Återupptagna förhandlingar	27
5 § Bordläggning	27
<i>Bordläggningsdebatt</i>	<i>27</i>
Anf. 28 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	27
Anf. 29 TOBIAS BILLSTRÖM (m)	30
Anf. 30 MAURICIO ROJAS (fp)	33
Anf. 31 SVEN BRUS (kd)	36

Anf. 32	ULLA HOFFMANN (v)	39
Anf. 33	TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik	42
Anf. 34	ULLA HOFFMANN (v) replik	42
Anf. 35	TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik	43
Anf. 36	ULLA HOFFMANN (v) replik	43
Anf. 37	BIRGITTA CARLSSON (c)	44
Anf. 38	GUSTAV FRIDOLIN (mp)	46
Anf. 39	TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik	50
Anf. 40	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	50
Anf. 41	TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik	51
Anf. 42	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	51
Anf. 43	GÖTE WAHLSTRÖM (s)	52
Anf. 44	TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik	53
Anf. 45	GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	54
Anf. 46	TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik	54
Anf. 47	GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	54
Anf. 48	ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp)	55
Anf. 49	KALLE LARSSON (v)	57
Anf. 50	TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik	60
Anf. 51	KALLE LARSSON (v) replik	61
Anf. 52	TOBIAS BILLSTRÖM (m) replik	61
Anf. 53	KALLE LARSSON (v) replik	61
6 §	Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	62
7 §	Svar på interpellationerna 2004/05:608 och 682 om spelmarknaden	65
Anf. 54	Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	65
Anf. 55	KJELL NORDSTRÖM (s)	66
Anf. 56	BIRGITTA SELLÉN (c)	66
Anf. 57	LARS-IVAR ERICSON (c)	68
	(forts.)	68
	Ajournering	69
	Återupptagna förhandlingar	69
7 §	(forts.) Svar på interpellationerna 2004/05:608 och 682 om spelmarknaden	69
Anf. 58	Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	69
Anf. 59	KJELL NORDSTRÖM (s)	70
Anf. 60	BIRGITTA SELLÉN (c)	70
Anf. 61	LARS-IVAR ERICSON (c)	71
Anf. 62	Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	72
Anf. 63	KJELL NORDSTRÖM (s)	73
Anf. 64	BIRGITTA SELLÉN (c)	73
Anf. 65	Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	74
8 §	Svar på interpellation 2004/05:659 om kunskap om EU:s utveckling	75
Anf. 66	Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	75
Anf. 67	ANA MARIA NARTI (fp)	75
Anf. 68	Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	76
Anf. 69	ANA MARIA NARTI (fp)	77

Anf. 70 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s).....	78
Anf. 71 ANA MARIA NARTI (fp).....	78
Anf. 72 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s).....	79
9 § Svar på interpellation 2004/05:610 om situationen på bostadsmarknaden.....	79
Anf. 73 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	79
Anf. 74 NINA LUNDSTRÖM (fp).....	80
Anf. 75 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	81
Anf. 76 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	83
Anf. 77 NINA LUNDSTRÖM (fp).....	84
Anf. 78 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	85
Anf. 79 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	86
Anf. 80 NINA LUNDSTRÖM (fp).....	87
10 § Svar på interpellation 2004/05:611 om barns inomhusmiljö.....	87
Anf. 81 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	87
Anf. 82 MARIE WAHLGREN (fp).....	89
Anf. 83 CHRISTER NYLANDER (fp).....	90
Anf. 84 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	91
Anf. 85 MARIE WAHLGREN (fp).....	92
Anf. 86 CHRISTER NYLANDER (fp).....	93
Anf. 87 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	94
Anf. 88 MARIE WAHLGREN (fp).....	94
Anf. 89 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	95
11 § Svar på interpellation 2004/05:590 om Sverige och valjakt.....	95
Anf. 90 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s).....	95
Anf. 91 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	97
Anf. 92 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s).....	98
Anf. 93 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	99
Anf. 94 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s).....	99
Anf. 95 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m).....	100
Anf. 96 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s).....	101
12 § Svar på interpellation 2004/05:597 om avvisning av barn som omhändertagits enligt socialtjänstlagen.....	102
Anf. 97 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s).....	102
Anf. 98 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp).....	103
Anf. 99 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s).....	104
Anf. 100 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp).....	104
Anf. 101 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s).....	105
Anf. 102 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp).....	106
Anf. 103 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s).....	106
13 § Svar på interpellation 2004/05:567 om biståndet till landsbygden i Afrika.....	107
Anf. 104 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s).....	107
Anf. 105 MARGARETA ANDERSSON (c).....	108
Anf. 106 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s).....	109
Anf. 107 MARGARETA ANDERSSON (c).....	110

Anf. 108 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s).....	110	Prot. 2004/05:130
Anf. 109 MARGARETA ANDERSSON (c)	111	31 maj
Anf. 110 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s).....	111	<hr/>
14 § Hänvisning av ärenden till utskott	112	
15 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	112	
16 § Förnyad bordläggning.....	112	
17 § Bordläggning.....	112	
18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	113	
19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	114	
20 § Kammaren åtskildes kl. 20.45.....	115	

Prot. 2004/05:130
31 maj

Elanders Gotab, Stockholm 2005